విషయానుక్రమణిక

౧

వ్యావహారిక భాషా బహిష్కార నిరసనము

పదిపండ్రెండేండ్ల క్రిందట గ్రామ్యగ్రాంథికవాదము చెలరేగినప్పుడు ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు పంతగించి, వ్యావహారిక భాష గ్రామ్యమని దూషించి దానిని బహిష్కరించినారు. వారు ఏ పండితులతో ఈ విషయమై సంవదించినారో వారిలో అధిక సంఖ్యాకులు ఇందుకు సమ్మతించేటట్టు చేసినారు. "సంస్కృతమందు వైదికభాషకును లౌకికభాషకును వ్యాకరణసిద్ధమైన భేదమెట్లు కలదో ఆ తెఱఁగుననే యాంధ్రమందును గ్రాంథికభాషకును వ్యావహారికభాషకును భేదము గ్రహింపవచ్చుననియు, లౌకికభాష కేవల గ్రామ్యమని విసర్జింపక దానికిం దగినట్లు వ్యాకరణమేర్పఱచి యట్టి వ్యాకరణము ననుసరించి వ్యావహారికభాషను గ్రంథములం బ్రయోగించుట కాక్షేపణ యుండఁగూడ"దనియు ప్రఖ్యాతపండితులయిన శ్రీ పేరి కాశీనాథశాస్త్రులవారు చేసిన హితోపదేశము తృణీకరించినారు. లోకమందంతటా ఏ కాలమందు ఏ భాష శిష్టవ్యవహారమందు ఉంటుందో అదే దేశభాష అనిన్ని, దానిలోనే అందరూ చదువుట కుపయోగించే గ్రంథములు రచించడము సదాచారముగా ఉన్నదనిన్ని, ఇంగ్లాండు మొదలయిన దేశములందు నెలకొని ఉన్న సత్సంప్రదాయము చెప్పిన శ్రీ గురజాడ వేంకటప్పారావు పంతులుగారున్ను నేనున్నూ చేసిన యుపదేశము త్రోసి పారవేసినారు. అటుపిమ్మట పరిషత్తువారే కొందరు

ఈ వ్యాసము "భారతి" మొదటి సంపుటము, 5, 6, సంచికలనుండి పునర్ముద్రితము.

విద్వాంసులను అన్ని పట్టణములకు పంపి, ఈ బహిష్కారము చాటింపించి, ఊరూరా సభలు కావించి, ఈ బహిష్కారము ఆంధ్ర మహాజనులు అంగీకరించినట్టుగా తీర్మానములు చేయించినారు. పదివేల సంతకములతో ప్రజల పేరిట మహాజర్ వామా ప్రభుత్వమువారికి అందజేయించినారు. అందులో వ్యావహారికభాషను గ్రంథములు రచించుట పూర్వ సంప్రదాయమునకు విరుద్ధమనీ, అట్టి గ్రంథములు దేశమందు లేవనీ, ఉంటే అవి గ్రాంథిక భాషాజ్ఞానము లేనివారు వ్రాసినవనీ, ఈ కాలమందనేకులు నిర్దుష్టముగా గ్రాంథికాంధ్రమున నానావిధమైన గ్రంథములున్ను అనేకముగా రచిస్తున్నారనీ, వేలకొలదిగా వాటి ప్రతులు పట్టణములలోను పల్లెలలోనూ ఆబాల గోపాలం అందరూ కొని చదువుతూ ఉన్నారనీ, బడులలో పిల్లలచేత గ్రాంథికాంధ్రాభ్యాసము చేయించడమే ప్రజలందరికి ఇష్టమనీ, వ్యావహారిక భాషాభ్యాసము ఎవ్వరికీ ఇష్టముకాదనీ గట్టిగా గవర్నమెంటువారికి వచ్చజెప్పినారు. అర్జీలు, టెలిగ్రాములు, పత్రికలు, పుస్తకాలు అపరిమితముగా కురిపించి అందరిని అదలగొట్టినారు. కర్జన్ ప్రభువు నిరంకుశ ప్రభుత్వమునకు ప్రతికూలముగా అధికార వర్గమునకు ప్రతిఘటించి ప్రభుత్వమువారిని ప్రజల ప్రతినిధులకు లొంగేటట్టు చేయుటకు పూనుకొని ఉన్న గౌ. శ్రీ నరసింహేశ్వర శర్మగారు మొదలయినవారు ఈ విషయము తమ పనికి అనుకూలముగా నున్నందున ఇది ఆధారముగా జేసుకొని విద్యాధికారులు బడులలో ప్రవేశపెట్టిన వ్యావహారిక భాషను బహిష్కరించి ప్రజల స్వాతంత్ర్యము సాధించి కృతకృత్యులైనారు గాని దేశభాషను పరిషత్తుకు పండితులకు సుత్త కిచ్చివేసినవారయినారు. ఇట్లే యూనివర్సిటీవారి వ్యావహారిక భాషాభిమానముకూడా గ్రాంథికభాషాభిమానుల నీతితంత్ర ప్రయోగముచేత విఫలమైనది. యూనివర్సిటీవారు నిర్ణయించిన కాంపోజిషన్ కమిటీలో నలుగురు గ్రామ్యవాదులున్ను నలుగురు గ్రాంథికవాదులున్ను ఇద్దరు మధ్యస్థు

లున్ను మొదట ఉండిరి. మధ్యస్థులు ఇద్దరున్ను గ్రామ్యవాదులతో ఏకీభవించి శిష్టవ్యవహారమందున్న భాష గ్రామ్యమన్నారు. ఆ తీర్మానము తమకు ప్రతికూల మవుటవల్ల గ్రాంథికవాదులు, తమకుగల పలుకుబడిచేత మరి నలుగురు గ్రాంథికవాదులను ఏదో సాకు కల్పించి కమిటీలో చేర్చుకొన్నారు. అందుచేత వారి పక్షమువారు కమిటీలో అధిక సంఖ్యాకులయి మొదటి తీర్మానము నిరర్థక మయేటట్లు చేసినారు.

పరిషత్తువారు చాలా ధనము కర్చుపెట్టి చాలా శ్రమపడి వ్యావహారికభాషాభ్యాసమువల్ల సారస్వతము నశించి దేశమునకు ఉపద్రవము కలుగుతుందని ప్రజలను, ప్రభుత్వమువారిని, విద్యాధికారులను నమ్మించుటకై చెప్పిన మాటలన్నీ యథార్థమయినవి కావనిన్నీ దురభిమానముచేత తాము మోసపోయి లోకమును మోసపుచ్చినారనిన్నీ ఈ వ్యాసమందు ఋజువు చేస్తాను. వ్యావహారికభాష అపరిమితప్రయోజనమైనదనీ గ్రాంథికభాష పరిమితప్రయోజనమై పండితలోకమునకైనా సులభము కాదనీ సప్రమాణముగా నిరూపిస్తాను. వ్యావహారిక భాషాబహిష్కారము చెల్లదనీ, గ్రాంథిక భాషనే గ్రంథములన్నీ రచించవలెనని నియమ మేర్పరచుటవల్ల చక్కగా దేశభాష వృద్ధిపొందదనీ ప్రజలలో విద్య చక్కగా వ్యాపించదనీ స్పష్టముగా తెలియచేస్తాను.

సాహిత్యపరిషత్తువారు వ్యావహారికభాష నిష్ప్రయోజనమనో అనర్థకమనో భావించి బహిష్కరించినారు. సంభాషణలలోకూడా ఈ బహిష్కారము చెల్లవలెననే వారి సంకల్పమయినట్టు కనబడుతున్నది. కీర్తిశేషులయిన కొక్కొండ వెంకటరత్నము పంతులవారివలె ఇంటిలోను వీధిలోను బాజారులోను కాకపోయినా బడులలోను న్యాయస్థానములందు కార్యస్థానములందు సభలలోనయినా గ్రాంథికభాషనే మాట్లాడుట అందరు అభ్యసించవలెనన్నారు. ఈ పది సంవత్సరములలో పరిషత్ప్రముఖులైన

అధమపక్షము అధ్యక్షులుగా నుండేవారయినా గ్రాంథికాంధ్రము యాదృచ్ఛిక సంభాషణమందు వాడడము అలవాటు చేసుకొన్నారా? వారి బహిష్కారశాసనము ప్రకటించినప్పుడే నేను రచించిన మెమోరాండములో "ఈ శాసనము చొప్పున గ్రాంథికాంధ్రము మాట్లాడ నేరనివారిని పరిషత్తులో నుండి తొలగించవలసి ఉంటుంది; అట్లా చేస్తే ఒక్కరయినా పరిషత్తులో నిల్చి ఉంటారా?" అని అడిగినాను. తామే అనుసరించలేనప్పుడు తమ శాసనము లోకములో చెల్లుతుందా? దానిని లోకులందరూ అనుసరించగలరనుకొన్నారా? ప్రకృతివిరుద్ధముగా కొన్ని కుక్కలను గాడిదలను అత్యంత కఠినశిక్షచేత సర్కసులో నేర్పరులు ఆడించగలిగినట్లు పరిషత్తువారు ప్రజలందరిచేతనూ "గ్రాంథికభాష" మాట్లాడించగలరా? ఓహో! అవివేక విలసితము! భాష అంటే ఏమిటో ప్రజలకు భాష ఏలాగున అలవడుతుందో చిన్నప్పటినుండిన్ని వాడుతూ ఉన్న భాష పెద్దవాళ్లకు విడిచిపెట్టడము ఎందుకు అసాధ్యమో లోకమందెక్కడా చెవిని బడని భాష పుస్తకాలలో చదువుకొని నోటను స్వేచ్ఛగా ఎందుకు మాటలాడలేరో, అట్టి భాష ప్రజలందరికీ విద్యనేర్పుటకు ఎందుచేత ఉపకరించదో తెలియనివారు ఎంత గొప్పవారైతే నేమి దేశభాషజోలికి రాకూడదు. ఇతర విషయములలో వారికి గల గొప్పతనమూ పలుకుబడీ చూచి ప్రజలు భ్రమపడి వారి శాసనము దేశమునకు హితమయినదని నమ్మినారు గాబోలు. అయితే నమ్మినవారు ఎవరూ నమ్మినదానిని ఆచరించినట్లు తోచదు. పరిషత్తువారి బహిష్కార శాసనము ప్రకటితమైన పిమ్మటనే గాంధీమహాత్ముని ఉపదేశమూలముగా మన దేశమందు అంతటా పుట్టి దినదినప్రవర్ధమానమయి పట్టరాకుండా ఉన్న ఉత్సాహమువల్ల స్వాతంత్ర్యాభిలాష స్వదేశాభిమానము స్వరాజ్యేచ్ఛ సంఘజీవనమందు తక్కిన వ్యాపారములను వికసింపజేస్తూ ఉన్నట్టే సకల వ్యవహార విద్యావ్యాపారమునకు పరమసాధనమైన దేశభాషనుకూడా అనేక విధముల

విజృంభింపజేస్తూ ఉన్నది. పరిషద్బహిష్కారము పాటించకుండా వ్యావహారిక భాషలో పుస్తకములు వ్యాసములు అనేకముగా రచించి ప్రకటిస్తున్నారు. సభలలో అందరూ వ్యావహారికభాషలోనే యథేచ్ఛముగా ఉపన్యాసములు చేస్తున్నారు. అధ్యక్షులుకూడా ఆ భాషే వాడుతున్నారు. అందులో తీర్మానములు వ్రాస్తున్నారు. గోదావరీకృష్ణవేణీనదీప్రవాహములవలె సర్వసౌభాగ్యప్రదమై దేశనాయకుల ముఖములనుండి వాస్తవమైన దేశభాష వెల్వడి దేశస్థుల వ్యవసాయము సఫలము చేస్తున్నది. దాని యోగ్యత దాని ఔచిత్యము దాని మాధుర్యము దాని ప్రాశస్త్యము అందరు చవిచూస్తున్నారు. దాని సౌలభ్యము దాని ప్రాచుర్యము దానిని అందరికీ ఆదరణీయముగా చేస్తున్నవి. తెలుగువారికి వాస్తవమైన దేశభాష ఇదే అని బోధపడుతున్నది. గాంధీమహాత్ముడు తెలుగువారితో తెలుగున మాట్లాడగోరితే ఈ తెలుగేకదా నేర్చుకొని అభ్యసించవలెను? ఈ తెలుగువంటిదేకదా ఆయనా ఆయన సతీమణి కస్తూరిభాయిగారూ మాట్లాడే గుజరాతీ. అట్టి గుజరాతీలోనేకదా ఆచార్య గిద్వానీగారు తన శిష్యులకు పుస్తకములు రచించుచున్నట్టు గుజరాతీవిద్యాపీఠకార్యవివేదనమందు ప్రకటించినారు. శ్రీ రవీంద్రనాథ ఠాకూరుగారి బంగాళీకూడా ఈ తెలుగువంటిదే. ఆయన రచించిన సుప్రసిద్ధకావ్యములకు అదే ఉచితమైనది. యేసుక్రీస్తుకూడా ఈ తెలుగువంటి యూదుల దేశభాషలోనే పామరులయిన తన శిష్యులకు పరమ ధర్మ ముపదేశము చేసినాడు. బుద్ధదేవుడు ప్రజలకు అహింసాధర్మము పాళీభాషలో ఉపదేశించినాడు. మనము మాట్లాడే తెలుగువంటిదే వారు ఆ కాలమందు మాట్లాడే పాళీ. బౌద్ధసంఘముల వ్యవహారమంతా వ్యావహారిక భాషలోనే జరుగవలెనని బుద్ధుడు శాసించినాడట.* అన్ని దేశములందున్ను అన్ని కాలములందున్ను ఆబాలగోపాలం అందరికీ ఉపచరించేటట్టు ధర్మోపదేశము చేసిన గురువులు తమ

* Bhandarkar Com. Vol. P. 443

నోటిమాటలతోనే ఉపన్యాసములు చేసినారు. వారి శిష్యులలో వ్రాత నేర్చినవారు ఆ మాటలు వ్రాసిపెట్టుకొని తాము చదువుకొంటూ ఇతరులకు చదివి వినిపించేవారు. ఇదే లోకమందు సంప్రదాయము.

గ్రాంథికాంధ్రమునందు మనవారికి గల గౌరవము భారతాది ప్రాచీన గ్రంథములయందున్న గౌరవమునుబట్టి కలిగినదే; కాని దాని ప్రాచీనత చేతనూ దానిని అభ్యసించుటకు పడవలసిన కష్టముచేతనూ కలిగినదికాదు. ప్రాచీనభాషలన్నీ ప్రాచీనకాలమందు వాడుకలో సర్వజనసామాన్యమైనవే. విషయమందు స్వతఃలేని గౌరవము ప్రాచీనభాషలో చెప్పితే మాత్రము వస్తుందా? విషయమందు వాస్తవముగా ఉన్న గౌరవము సర్వసామాన్యమైన భాషలో చెప్పితే పోతుందా? లేక తగ్గుతుందా? భాష పరమార్థము కాదు. అర్థసిద్ధికి సాధనము; ఉపకరణమువంటిది. చిన్నప్పటినుండిన్నీ అందరికీ సామాన్యముగా అలవడ్డ భాషకన్న ప్రయత్నపూర్వకముగా నేర్చుకొంటేనే కాని రానిభాష భావబోధకు అధికానుకూలమైన సాధనమవుతుందా? లౌకికభాష త్యజించేవారికి లోకయాత్ర జరగదు. అవసరోచితముగా వాడుకచొప్పున ఎవరిదగ్గరకొద్ది వారు మాట్లాడవచ్చును. వచ్చీరాని "గ్రాంథికాంధ్రము"తో మాత్రము తమ భాషాపాండిత్యము లోకవ్యవహారమందు ప్రకటింపజేయడము హాస్యాస్పదముగా ఉంటుంది. ఇంటర్‌ప్రెటర్లు, ట్రాన్సలేటర్లు వారి అభిప్రాయములు వాడుకమాటలతో తెలియజేస్తేనేకాని వ్యవహారహాని కలుగుతుంది. మన దేశభాష రానివారు మన దేశము వచ్చి హిందీలోనో ఇంగ్లీషులోనో ఉపన్యాసములు చేస్తే వాటి అర్థము ఆ భాషలు నేర్చిన తెలుగువారు మనకు తెలిసిన తెలుగున చెప్పక గ్రాంథికాంధ్రములో చెప్పడము వ్యర్థప్రయాసముకాదా? ఒక తెలుగు వాడు ప్రాచీనాంధ్రభాషా పండితుడైనా, తెలుగు ప్రజలతో మాట్లాడే టప్పుడు, అందరికీ సుబోధముగా తన వాడుక మాటలే వాడవలెనుగదా.

నిత్యమున్ను జనులందరూ వాడుతూఉన్న భాష రద్దుచేసి, గ్రాంథిక భాష దానికి మారుగా వాడవలసినదని శాసించేవారు వివేకులయితే, గ్రాంథిక మేదో స్పష్టముగా నిరూపించి, దానిని సులభముగా అందరూ నేర్చుకొనుటకు అనుకూలమయిన సాధనములు ముందుగా ఏర్పర్చి ఉందురు. గ్రాంథికభాషాలక్షణము ఇంకా గ్రాంథిక భాషాకావ్యములందే నిగూఢముగా ఉన్నది. ఇప్పుడున్న వ్యాకరణములవల్ల ఆ లక్షణము స్పష్టముగా తెలియదనీ, ఇప్పుడున్న నిఘంటువులవల్ల శబ్దరూపములు శబ్దార్థములు శబ్ద ప్రయోగములు నిస్సంశయముగా తెలుసుకొనుటకు సాధ్యముకాదనీ, భారతాది ప్రబంధముల పాఠములు ఇప్పటి అచ్చుపుస్తకములలో శుద్ధమయినవని విశ్వసింపలేమనీ, ప్రాచీన గ్రంథములు అచ్చుపడకుండా ఇంకా అనేకమున్నవనీ, అవికూడా శోధించి చూస్తేనేకాని ఆ భాషాలక్షణము సంపూర్ణముగా ఏర్పడదనీ—మ. జయంతి రామయ్య పంతులుగారే విరోధికృన్నామ సంవత్సరాదిసంచికలో "ఆంధ్రభాషాసంఘము" అనే వ్యాసమందు వ్రాసి ప్రకటించినారు. ఇట్లే శ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు నెల్లూరిలో జరిగిన పరిషత్సభలో అధ్యక్షోపన్యాసమందున్ను శ్రీవఝల చిన సీతారామస్వామిశాస్త్రిగారు ఆ సభలోనే ఆంధ్రవ్యాకరణములనుగూర్చి చేసిన ఉపన్యాసమందున్ను విశదపర్చినారు. ఈ భాష కేవల గ్రంథస్థమయి, ప్రయోగశరణముగానే ఉన్నది. ఒక వ్యాకరణమునుబట్టి సాధువనవలసిన శబ్దము మరి ఒక వ్యాకరణమునుబట్టి అసాధువనవలసి ఉన్నది. ఒక కోశమునుబట్టి సాధువుగా కనబడే శబ్దరూపము మరి ఒక కోశమునుబట్టి అసాధువుగా కనబడుతుంది. ఈ భాషలోని శబ్దములరూపము సందిగ్ధము. శబ్దములలో ఔపవిభక్తికము లేవో, అనౌపవిభక్తికము లేవో ఏర్పడలేదు. కావలసిన విభక్తిలోగాని, వచనములోగాని ఏ శబ్దము పడితే ఆ శబ్దము ప్రయోగించుటకు సిద్ధరూపములు తెలిస్తేనేకాని వల్లపడదు. ఏవి నిత్యైక

వచనాలో, ఏవి నిత్య బహువచనాలో తెలియదు. శబ్దమూ శబ్దార్థమూ తెలిసినా, కారకము సందిగ్ధముగా ఉన్నప్పుడు ప్రయోగించుటకు పనికిరాదు. క్రియలన్నిటికీ గ్రాంథికాంధ్రములో ప్రేరణార్థకరూపము ఎట్లుండునో వ్యాకరణములవల్లగాని కోశములవల్లగాని తెలియదు. ప్రయోగములైనా ఒక ప్రబంధమునుబట్టి సాధువనదగినవి మరి ఒకదానినిబట్టి అసాధువులన వలెను. భారతప్రయోగములయినా కూర్పులన్నిటిలో ఒకలాగున లేవు. ఈ భాషాలక్షణము ఇట్లు పరమగహనమవుటచేత మన పూర్వులలో నైనా లెస్సగా సంస్కృతాంధ్రకావ్యములు చదివి నిరంతరభాషారచనాభ్యాసము చేసిన పండితులుమాత్రమే గ్రాంథికాంధ్రమున ప్రబంధములు రచించేవారు. వాటిలోని మంచిచెడ్డలు వారివంటి పండితులే విమర్శించేవారు. ఇది సంస్కృతమువలెనే బహుకాలాభ్యాసము చేసి నేర్చుకోవలసిన భాష. అన్నవస్త్రములకోసము పాటుపడనక్కరలేనివారికే సాధ్యము.

పరిషత్తువారు చక్కగా ఆలోచించకుండా వట్టి గ్రాంథికాంధ్ర భాషాభిమానముచేత "ఈ కాలమందు అనేకులు నిర్దుష్టముగా గ్రాంథికాంధ్రమున అనేక గ్రంథములు రచిస్తున్నారనీ, అవి చదివేవారు వేలకొలదిగా ప్రజలలో ఉన్నారనీ" సభలలోనూ, పుస్తకాలలోను, పత్రికలలోను, మహాజర్లలోను ఊరూరా ప్రకటించీ ప్రజలకున్ను ప్రభుత్వమువారికిన్ని నమ్మకము పుట్టేటంత నిబ్బరముగా దృఢీకరించి చెప్పినారు. అయితే, వారు చెప్పిన మాట లోకమంతా నిజమని నమ్మినా, నేను నమ్మజాలను. నేను విమర్శించి తెలుసుకొన్న విషయము నిర్మొగమాటముగా చెప్పుతాను.

ఇందుకు తార్కాణగా గొప్ప గ్రంథకర్తలని మన కాలమందు ప్రఖ్యాతి పొందినవారినే పేర్కొని చెప్పగలను. గ్రంథకర్తపేరు విని భ్రమప్రమాదములకు లోనుగాక, ఆయన గ్రంథము సవిమర్శముగా చూచినవారు నా మాట వాస్తవమని నమ్మకపోరు. సభలో కొందరు గ్రంథకర్తల

యెదుటనే వారి గ్రంథములలోని భాషాదోషములు నిరూపించి చూపించి నాను. గొప్ప పండితుల గ్రంథములలో తప్పులు పట్టడము సాహసమే; కాని ఆ పని దురుద్దేశముతో చేయలేదని త్రికరణశుద్ధిగా చెప్పుతున్నాను. సుపరిచితము కాని కేవల గ్రాంథికాంధ్రభాషను రచించుటకు పూనుకొంటే పండితులకైనా తప్పులు అనివార్యమైనప్పుడు, అపండితులయినవారికి ఆ భాష సుతరాం అసాధ్యమని రుజువుచేయడంకోసము విధిలేక నేను ఈ పని చేయవలసివచ్చినది. భీమునివంటివాండ్లకే జీర్ణముకాని ఆహారము పిల్లలకు పడదని చెప్పడము తప్పుకాదు. గ్రాంథికాంధ్రభాషారచనకు మార్గదర్శకులు పరవస్తు చిన్నయసూరిగారు. వారి నీతిచంద్రిక మొదటికూర్పు రెండవ కూర్పు వారు స్వయంగా అచ్చొత్తించినారు; వాటిప్రతులు ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారివద్ద నున్నవి. పిమ్మట అనేకమైన కూర్పులు అచ్చుపడ్డవి; ఎన్నో సవరణలు (కొన్ని మంచివీ, కొన్ని చెడ్డవీ) పరిష్కర్తలు చేసినారు; గాని, మొదటి కూర్పులోని తప్పులు కొన్ని ఇంకా నిలిచిఉన్నవి. కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారిని, కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారిని అనేక దుష్ట గ్రంథకర్తలకు ప్రతినిధులుగా గణించి, వారి గ్రంథములలోని భాషా దోషములు శ్రీ వేదం వెంకటరాయశాస్త్రిగారు ప్రకటించినారు. ఈ శాస్త్రిగారి తప్పులు వేలకొలదిగా నేను వారి గ్రంథాలలో చూచినాను. కొన్ని నా తెలుగు పత్రికలలో ప్రకటించి, పత్రిక ప్రతులు వారికి పంపి నాను. వీరివంటివారే పురాణపండ మల్లయ్యశాస్త్రిగారు, మల్లాది సూర్య నారాయణశాస్త్రిగారు, కల్లూరి వెంకటరామశాస్త్రిగారు, శ్రీపాద కృష్ణ మూర్తిశాస్త్రిగారు, వావిలికొలను సుబ్బారావుపంతులుగారు, పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులుగారు, కూచి నరసింహము పంతులుగారు, కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావు పంతులుగారు, చెలికాని లచ్చారావు బహద్దరు గారు, కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు, జయంతి రామయ్యపంతులుగారు

వంగూరి సుబ్బారావు పంతులుగారు; ఇంకను అనేకులు ఇట్టివారే. వీరు రచించిన గ్రంథములలో "లక్షణవిరుద్ధమయిన శబ్దములు (కొన్నిటిలో అపరిమితముగాను, కొన్నిటిలో కొలదిగాను) నేను కళ్ళారా చూచి ఉన్నాను. విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాల, ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథమాల, వేగుజుక్క గ్రంథమాల, విజ్ఞాన భానోదయ గ్రంథమాల, ఆంధ్రభాషాభివర్ధనీ ప్రచురములు, లక్ష్మీవిలాసకంపెనీ ప్రచురములు, రామాకంపెనీ ప్రచురములు—ఇంకను మరికొన్ని మాలలలోనివి, ప్రచురములలోనివి, ప్రచురణములలోనివి గ్రంథము లనేకమున్నవి. అవి అన్నీకూడా ఇట్టివే. యూనివర్సిటీ పరీక్షలకు, స్కూలుఫైనలు పరీక్షకు పఠనీయములుగా నిర్ణయించే అధునాతనకవివిరచిత గ్రంథాలున్నూ ఇట్టివే. యూనివర్సిటీ కాంపోజిషన్ కమిటీవారు 1914-వ సం॥ రిపోర్టులో గ్రాంథికాంధ్రరచనకు ఆదర్శముగా పేర్కొని ప్రకటించిన గ్రంథాలలో ఒకటైనా నిర్దుష్టమైనది లేదు. ఒకటైనా నిర్దుష్టమైన గ్రాంథికాంధ్ర గ్రంథము మచ్చుకోసము పేర్కొని ప్రకటింపవలెనని జయంతి రామయ్య పంతులుగారిద్వారా ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారిని కోరినాను; గాని నా కోరిక వ్యర్థమైనది.

సలక్షణమయిన గ్రాంథికాంధ్రభాషలోనే ఈ కాలమందు అనేకులు గ్రంథరచన చేస్తున్నారని రుజావుచేయుటకు పదేండ్లక్రిందట గ్రాంథిక భాషావాదులు మహాజర్లలో ప్రకటించిన విషయములు వాస్తవము కావని పై పేరాలో రుజావుచేసినాను. ఇకను, వ్యావహారికభాషలో గ్రంథములు పూర్వులు రచించి ఉండలేదనీ వ్యావహారిక భాష లక్షణవిరుద్ధమయినందున గ్రామ్యముగా దానిని పరిగణించి పూర్వులు బహిష్కరించినారనీ, అట్టి భాషలో నేడు గ్రంథములు రచించి బడులలో పిల్లలచేత చదివించుట సనాతన సత్సంప్రదాయమునకు కేవలము విరుద్ధమనీ, గ్రాంథికవాదులు ప్రకటించిన విషయముకూడా విమర్శించి అదికూడా అసత్యమని రుజావుచేస్తాను.

వ్యావహారిక భాష నిష్ప్రయోజనమని మన పూర్వులు ఎన్నడూ తలంచలేదు. అది అపరిమితప్రయోజనమైనదని పూర్వపండితులు అంగీకరించినట్లు వారి గ్రంథములే ప్రమాణము. చూడండి:—

మన పూర్వులు మనవలెనే ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు, క్రయపత్రములు, దానపత్రములు, ఒడంబడికలు మొదలయినవి వ్యావహారికభాషలో వ్రాసేవారన్నందుకు ప్రాచీనులు తాటాకులమీద వ్రాసిన వ్రాతలు కనబడలేదు; గాని మన తాతలనాడు, ముత్తాతలనాడు, అంతకు రెండు మూడు తరములకు పూర్వమందున్ను వ్రాసిన తాటాకులున్నవి. (చూ. సాహిత్యపరిషత్పత్రిక 11 పుట 219, మధురనాయకుల దానపత్రములు). ప్రాచీనకాలమందు కూడా అట్టి ఆచార ముండేదని చెప్పుటకు తగిన ప్రమాణము శిలాశాసనములందున్ను తామ్రశాసనములందున్ను కలదు. మహారాజాధిరాజులు తమకున్ను తమ తల్లిదండ్రులకున్ను పుణ్యమూ కీర్తీ వృద్ధియగుటకై దేవాలయములు, ప్రాకారములు, మండపములు, చెరువులు కట్టించి, ఈశ్వరారాధనా బ్రాహ్మణుల కర్మలూ నిరంతరాయముగా జరుగుటకొరకు అగ్రహారములు దానముచేసి తమ ధర్మములు ఆచంద్రార్కము చెల్లవలెనని శాసనములు చెక్కించి ప్రకటించినారు. కొందరు మహారాజులు వాణిజ్యవ్యాపారములు అభివృద్ధిపొందుటకై స్వల్పసుంకములు నిర్ణయించి "అభయశాసనములు" శిలాస్తంభములమీద చెక్కించినారు. రాజులవలెనే ప్రజలలో ధనవంతులు కొందరు కూడా చేసేవారు. ఈ శాసనముల రచన సనాతన సంప్రదాయసిద్ధమైనది. దాతలప్రశస్తి వంశవర్ణన తరుచుగా సంస్కృతమున, క్వాచిత్కముగా తెనుగున, చంపూకావ్యములలో ఉన్నట్టు, గద్యపద్యాత్మకముగా ఉంటుంది. శాసనములలోని ముఖ్యవిషయము వ్యావహారిక భాషలో అందరికీ సుబోధముగా ఉండేటందుకు ప్రకటించుట మామూలు. దానముచేసిన గ్రామముల సరిహద్దులు నిరూపించినప్పుడు

వ్యావహారిక భాష తరుచుగా వాడేవారు. "అస్యగ్రామస్య సీమానో దిక్షు సర్వాసు చక్రమాత్, సర్వేషాం సుప్రబోధాయ లిఖ్యంతే దేశభాషయా" అని కారణముచెప్పి, తర్వాత ఎల్లలు వివరించేవారు. రాజరాజనరేంద్రుని నందంపూడి శాసనము భారతకర్త నన్నయే రచించినాడు. ఆ శాసనములోని తెలుగుకున్ను భారతములోని తెలుగుకున్ను భేదమున్నట్టు స్పష్టముగా కనబడదు; గాని అపిమ్మట రెండుమూడు తరములు గడచినప్పటినుండిన్ని, శాసనములలోని తెలుగుకున్ను ప్రబంధములలోని తెలుగుకున్ను కాలమును దేశమునుబట్టి భేదము స్పష్టముగా నున్నది. ఇట్టి శాసనములు తెలుగుదేశమందంతటా, అన్ని రాజ్యములలోను, క్రీ. శ. 12-వ శతాబ్దము మొదలుకొని 18-వ శతాబ్దివరకున్ను అపరిమితముగా ప్రకటితమై, పోయినవి పోగా, ఇప్పటికిన్నీ వేలకొలదిగా రాతిపలకలమీదను, రాగిపట్టాలమీదను నిలిచి ఉన్నవి. వీటిలో నున్న దేశభాషాశబ్దములయందు ఇప్పటి పండితులు "గ్రామ్యములు"గా పరిగణించి దూషించేవి చాలా ఉన్నవి. "గ్రామ్య" సంజ్ఞ వ్యావహారికభాషకు పూర్వము లేదుగాబోలు. ఉంటే దానియందు అప్పుడు ఏమీ దోషములేదు గాబోలు. మన కాలమందు "పరులఁ దెగడు చోటఁ జెప్పనొప్పు" అని గ్రామ్యమునకు వ్రాతలో నింద ఒక్కటే ప్రయోజనముగా పండితులు నియమించుకొన్నారు. కాని పూర్వులు తమ వ్యావహారిక భాష ఆచంద్రార్కమును సుప్రతిష్ఠితములయి ఉండవలసిన ధర్మశాసనముల రచనలో యోగ్యమైనదిగానే ఎన్నుకొన్నారు. శాసనములు రచించినవారు, (కొందరనుకొన్నట్టు) "గ్రాంథికాంధ్రము" తెలియనివారు కారు. శ్రీనాథకవిసార్వభౌముడు గ్రాంథికాంధ్రము ఎరుగనివాడు కాడు కదా. కొండవీటి రెడ్డిరాజుల ఆస్థానమందు విద్యాధికారిగా నుండి అతడు అనేక శాసనములు రచించినాడు. వాటిలో "అస్యగ్రామస్యసీమాచిహ్నాని దేశభాషయా లిఖ్యంతే" అని చెప్పి, వ్యావహారిక భాషలోనే

సరిహద్దులు వివరించి శాసనముకొనను "విద్యాధికారీ శ్రీసాధో వీర శ్రీ వేమభూపతేః, అకరోదాకరోవాచాం నిర్మలం ధర్మశాసనమ్" అని చెప్పకొన్నాడు. ఇట్లే ఆముక్తమాల్యద రచించిన కృష్ణదేవరాయలు కోటాన కోట్లు వెలగల నవరత్నఖచితసువర్ణాభరణములు తిరుపతి వేంకటేశ్వర స్వామికి సమర్పించి, "దేశభాషను" అనగా ఇప్పటి పండితులు గ్రామ్యమని దూషించి బహిష్కరించిన వ్యావహారిక భాషను తన ధర్మశాసనము తానే స్వయముగా రచించిరో, లేక తన సమ్మతిని పండితులచేత రచియింపించిరో, తాటికాయలంతలేసి అక్షరాలతో దేవాలయము రాతిగోడల మీద కలకాలమూ ఆబాలగోపాలము అందరూ చదివి తెలుసుకొనేటట్టుగా చెక్కించి ప్రకటించినాడు. మనుచరిత్ర రచించిన అలసాని పెద్దనకూడా తాను చేసిన దానధర్మములు వ్యావహారిక భాషలో రచించిన శాసనములో ప్రకటించినాడు. శ్రీరంగమహాత్మ్యము, మాఘమహాత్మ్యము గ్రాంథిక భాషలో రచించి, కవి అని ప్రఖ్యాతిపొందిన దక్షిణ సింహాసనాధ్యక్షుడైన విజయరంగ చొక్కనాధ నాయనయ్యవారి ధర్మశాసనములుకూడా ఇట్టి భాషలోనే రచితమయినవి. ఇది అన్ని దేశములందున్ను సనాతనమైన శిష్టాచారము. అశోకుని ధర్మశాసనములన్నీ వ్యవహారమందున్న పాళీభాషలో ప్రకటితమయినవి. 1802 సం|| మొదలుకొని నేటివరకు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వము వారు తమ శాసనములన్నీ వ్యావహారిక భాషలోనే ప్రకటిస్తున్నారు. ఇది సంప్రదాయ విరుద్ధముకాదు.

ఇందుకు దాఖలాగా వేరువేరు ప్రదేశములందు వేరువేరు కాలములలో వేరువేరు ధర్మకార్యములు ప్రకటించుటకు రచితమైన శాసనములు, వివరించకుండా కొన్ని సూచించి పేర్కొంటే చాలు ననుకొంటాను. విమర్శింప నుద్దేశముకలవారు నేను సూచించిన గ్రంథములలో శాసనములు పూర్తిగా చదివి చూడవచ్చును. ఈ దిగువనున్న పట్టీలో "ఎపి" అంటే

ఎపి గ్రాఫియా ఇండికా సంపుటములు. "ఎపి. ఇండో-మోస్ల" అంటే ఎపిగ్రాఫియా ఇండో మోస్లామికా. "సా. ప" అంటే సాహిత్య పరిషత్పత్రిక. "నెల్లూ" అంటే బటర్వర్తు వేణుగోపాల చెట్టిగార్ల నెల్లూరుజిల్లా శాసనములు. "లోకల్" అంటే గవర్నమెంటువారి ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారమందున్న లోకల్ రికార్డు. "శృంగా" అంటే వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు రచించిన శృంగార శ్రీనాథమునకు అనుబంధము. "హైద" అంటె హైదరాబాద్ ఆర్కెయలాజికల్ సంపుటములు. "త్రిలిం" అంటే వావిళ్ళ వెంకటేశ్వరశాస్త్రిగారి త్రిలిఙ్గపత్రిక. శాసనకాలము శక సంవత్సరములని తెలియవలెను. ప్రతి శాసనములో నుండిన్ని 'గ్రామ్య' శబ్దములకు ఉదాహరణముగా ఒకటి రెండు మాటలు ఎత్తిచూపిస్తాను.

1. ఎపి. IV, 1108. పిఠాపురం. కులోత్తుంగ మన్మగొంక రాజుల మహాదేవులు; ఉ. అఖండమున్ను, ఉత్సవార్థమున్ను.
2. హైద. III. 1157. ఓరుగంటిదరి ఉపర్పల్లి. కాకతి గణపతిదేవని ప్రధాని. ఉ. వనమూను, సర్వమూను.
3. ఎపి. XII. 1166. మోటుపల్లి కాకతి గణపతిదేవని అభయశాసనము. ఉ. ఎల్లవారికిన్ని, ముత్యాలకూ.
4. త్రిలి. III. 40. 1231. నందలూరు. కాకతి ప్రతాప రుద్రదేవ మహారాజు. ఉ. ఇస్తిమి.
5. ఎపి. IV. 1259. దోనెంపూడి. ఆంధ్రఖండ మండలాధిపతి నామనాయకుడు. ఉ. పెట్టింది.
6. ఎపి. IV. 1313. పిఠాపురం. కాటమరెడ్డింగారు. ఉ. రెడ్డింగారికిన్ని.
7. లోకల్. శృంగా. 1330. కొమరగిరి. ముక్కంటిరాజు. ఉ. రాజుగారికిన్ని.
8. డిటో. 1330. పొన్నుపల్లి. వేమారెడ్డింగారు. ఉ. వచ్చేవాఁగున్ను.

9. ఎపి. IV. 1336. దాక్షారామం. వేమారెడ్డిగారి భృత్యుడు. ఉ. దేవులకున్ను.

10. లోకల్. శృంగా. 1336. కల్వపాముల. వేమారెడ్డింగారు. ఉ. ఇట్టిక నూయిన్ని.

11. డిటో. 1336. పొన్నుపల్లి. డిటో. ఉ. రెండున్ను.

12. ఎపి. IV. 1350. తక్కెళ్ళపాడు. రెండవ దేవరాయలు. ఉ. సంధుకు

13. ఎపి. XIII. 1356. వేమవరం. అల్లయ వేమారెడ్డింగారు. ఉ. పొద లున్ను.

14. త్రిలి. III. 40. 1423. నందలూరు. సాళువ నరసింగరాయల సేనాపతి ఉ. చేస్తుండే.

15. సా. ప. (ఆనంద) 1434. తిరుపతి. కృష్ణదేవరాయలు. ఉ. యింత వట్టున్ను.

16. కవిజీవితములు. 1.440. కోటకాగ్రహారం. అల్లసాని పెద్దన. ఉ. ఇస్తిమి.

17. డిటో. 1.441. సింహాచలం. కృష్ణదేవరాయలు. ఉ. నడిచేటందుకు, కూడా, పోతారు.

18. త్రిలి. III. 40. 1541. నందలూరు. సదాశివరాయలు. ఉ. నలభైఒకటి.

19. ఎపి. ఇండో. మోస్లా. 1587. గోల్కొండ. సుల్తాన్ అబ్దుల్లా కుతుబ్ శాహి. పుచ్చుకొంటున్నాను, చాలా.

20. ఎపి. XVI. 1630. తిరిచినాపల్లి. విజయరంగ చొక్కనాధ నాయనిం గారు. ఉ. వుండేటందున, చేసుకొను.

21. నెల్లూ. పు. 436. 1713. ముత్యాలపాడు. కలిగిరి సుందరయ్య. ఉ. నడిపిస్తూ, రెండో.

వ్యావహారిక భాషాప్రయోజనములలో శిష్టసంప్రదాయసిద్ధమైనది ఒకటి వ్రాతలయందు కూడా తెలుగుదేశమంతటా 700 సంవత్సరములు శిలాక్షరమై ఉన్నట్టు రుజువుచేసినానుగదా. ఈ భాష సంభాషణయందే కాని వ్రాతలయందు పూర్వులు వాడలేదని వాదించినవారి మాట అసత్య మనుటకు ఈ ఒక్క ప్రమాణమే చాలును. అయితే ఈ భాష అపరిమిత ప్రయోజనమని నేను రుజువుపర్చుటకు ప్రతిజ్ఞచేసి ఉన్నాను. కనుక మరి కొన్ని ప్రయోజనములు సప్రమాణముగా వివరించి చెప్పవలెను.

ఆబాలగోపాలము తెలుగువారందరికీ పాడుటకూ వినుటకూ ఆసక్తి పుట్టించే పాటలు, పదాలు, కీర్తనలు మొదలయినవి వేలకొలదిగా ఉన్నవి. కొన్నిటిలో భక్తి, కొన్నిటిలో శృంగారము, కొన్నిటిలో జ్ఞానము, కొన్నిటిలో హాస్యము; ఇట్లే కరుణ, శోకము మొదలైన రసములు. అన్నీ వీటిలో వ్యక్తపడుతున్నవి. ఇవి వ్యావహారిక భాషలోనే సనాతనసత్సంప్రదాయానుసారముగా పూర్వకవులు రచించేవారని తాటాకుమీద వ్రాసి ఉన్న ఈ పాటల పుస్తకాలు చూస్తే తెలుస్తుంది. ఇట్టి పుస్తకాలు దేశమందంతటా ఉన్నవి. తంజావూరి సరస్వతీ మహాలులో, చెన్నపట్టణము గవర్నమెంటు ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారమందు, ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పుస్తక భాండాగారమందు చాలా గ్రంథములున్నవి. ఈ పాటలకు "కావ్య" నామము చెల్లదా? సంస్కృతమందు జయదేవుడు రచించిన గీతగోవిందమువంటివి కావా భరతశాస్త్ర ప్రవీణులయినవారు తిరుపతిలోని తాళ్ళపాకవారు, తంజావూరిలోని త్యాగరాయలు, మన్నారుగుడిలోని సభాపతయ్యగారు, క్షేత్రయగారు మొదలయినవారు రచించిన తెలుగు కీర్తనలు? ఈ కవులు, పండితులు కారనగలరా? విద్వత్కవులు వ్యావహారిక భాషలో ధర్మశాసనములు రచించినట్టే, ఆ భాషలో పాటలూ పదాలూ కూడా రచించినారు. తాళ్ళపాకవారు సంస్కృతమున, ప్రాచీనాంధ్రమున

అనేక కావ్యములు రచించినవారేకదా. నిరంయశోపాఖ్యానము రచించిన రుద్రకవి సుగ్రీవవిజయమనే యక్షగానముకూడా రచించినాడు. అందు "త్రిపుటలు, యేలలు, ద్విపదలు, అర్ధచంద్రికలు, జంపెలు మొదలగు రాగ తాళజ్ఞానమునం జదువవలసిన భాగ మెక్కుడుగా నున్నది" అని సా. ప. పత్రిక VIII సంపుటములో విమర్శకులు చెప్పినారు. ఇవి అన్నీ వ్యావహారిక భాషలో ఉన్నవి. ఉత్తర రామాయణము రచించిన ధరణిదేవుల రామమంత్రి విష్ణుమాయావిలాసమనే యక్షగానము ఇట్లే రచించినాడు. అప్పకవి రచించిన యక్షగానము దొరకలేదు గాని. అదిన్నీ ఇట్లే రచితమై ఉండునని ఊహించవచ్చును. పూర్వకవుల సంప్రదాయమును అనుసరించి మన తాతలనాటి మృత్యుంజయవిలాసము, రామదాసుకీర్తనలు, తూము నరసింహదాసు కీర్తనలు, నిట్టల ప్రకాశదాసు కీర్తనలు, కృష్ణమాచార్య కీర్తనలు మొదలయినవి తెలుగుదేశమందు నెలకొనిఉన్నవి. ఇవికాక, స్త్రీల పాటలు, పెద్దవీ చిన్నవీ, నవరసభరితమైనవి వేలకొలదిగా ఉన్నవి. పామర జనులు పాడేవి వాస్తవమైన గ్రామ్యభాషలో నుండుట ఉచితమే కదా; అట్టివి శిష్టులుకూడా పామరులకోసము నానావిధములా రచించినారు. సోహంభావతత్త్వములు పామరులకోసము పాటగా ఉన్నవి. భక్తిబోధకముగా సువ్విపాట ఒకరు రచించినారు. ఇట్లే స్తోత్రములు, విన్నపములు, అష్టకములు, చూర్ణికలు, రగడలు, దండకములు, ద్విపదలు పాడుటకు అను కూలముగా భక్తులు రచించినవి అపరిమితముగా ఉన్నవి. వీటిలోని భాష శిష్టవ్యవహారమందున్న దేకాని కేవల గ్రంథస్థమైనది కాదు. వడ్డాది సుబ్బా రాయడు పంతులుగారివంటి నేటి కవులు వ్యావహారిక భాష పాటలలో సంయితము వాడకూడదని బహిష్కరించి, గ్రాంథిక భాషలో పాటలు రచించి నారు. గ్రామ్యభాషలో పాతపాటలు పాడినవారందరూ నరకములో

పడిపోయినారు గాబోలు! గ్రాంథికభాషలో పాడితేనేకాని మోక్షము దొరకదు కాబోలు?

పూర్వకవుల సంప్రదాయమును అనుసరించి సంకీర్తన లక్షణము నిరూపించిన తాళ్ళపాక అన్నయాచార్యులు భక్తుల కీర్తనలు ఎటువంటివని చెప్పినాడో చూడండి:—

"మ. శ్రుతులై శాస్త్రములై పురాణ కథలై సుజ్ఞానసారంబులై,
యతిలోకాగమవీధులై వివిధ మంత్రార్థంబులై నీతులై,
కృతులై వేంకటశైలవల్లభరతి క్రీడా రహస్యంబులై
నుతులై తాళులపాక యన్నయవచో నూత్నక్రియల్ చెన్నగున్."

పదరచనలో గ్రామ్యోక్తులు బహిష్కరించలేదు సరేకదా అవి ఎట్లు ప్రయోగించవలెనో విశేషించి విధించినాడు. ఇక్కడ గ్రామ్యోక్తులు అనగా పామరజనుల మాటలు అని అర్థము స్పష్టము.

"క. పదముల శృంగార వధూ
మృదుమధుర మనోజ్ఞ వాక్యమిశ్రములైనఁ
విదితార్థ గ్రామ్యోక్తులు,
పదిలముగాఁ బొంక మెఱిఁగి పలుకం జెల్లున్."

క. పురుషోక్తి సంస్కృతంబును
దరుణీవాక్యమునఁ బ్రాకృతము నీచ వధూ
పరిభాష నితర భాషలు
పరగినక్రియ నుచితభాష పదములఁ జెల్లున్.

క. పల్లవ నారీమ్లేచ్ఛా
ద్యుల్లాసమనోజ్ఞ బంధురోక్తులు చవియై
చెల్లును గ్రామ్యములైనను
మాల్లీనట ముఖ్యనాటకాదిక ఫణితిన్.

క. జగతిగల చెల్లుబల్లై
నగినగి భాషించునట్టి నానుడిపలుకుల్
తగదన రహిచెడుఁ బువ్వుల
సొగ సుడుగం బిసికి కంపు చూచిన భంగిన్.

ఇప్పుడుకూడా సామాన్య జనులు పాడే దరువులు, జక్కులరేకులు, ఏలలు, గొబ్బిళ్లు, చందమామపదములు మొదలయినవాటికి లక్షణము నిరూపించినాడు. అందరూ ఎరిగిఉన్న పాటలలోని వ్యావహారికభాషకు ఉదాహరణములు అట్టే అక్కరలేదు. "ఉపచారము చేసేవారున్నారని మరవకురా," "ఉండేది రాముడొకడు," "చెడేబుద్ధి మానురా," "ఎవరని నిర్ణయించేదిరా," "రాజు వెడలె జూతాము రారె," "చింతిస్తున్నాడే యముడు," "ఇంకా దయరాకుంటే ఎంతని సైరింతునురా" ఇట్లు భజనజేసే విధము తెలిసిన రామభక్తుడు త్యాగరాయలు తన కీర్తనలు రచించినారు. ఐదవ సంవత్సరాది సంచికలో హరినాగభూషణముగారు రచించిన శ్రీమత్ త్యాగరాజచరిత్రము చదివితే తెలుస్తుంది త్యాగరాయలు ఎట్టివారో. వీరి భాష భజనపరుల కందరికిన్నీ ప్రియమైనది. వాస్తవమైన గ్రామ్యభాషలో శిష్టసంసర్గము లేని పామరులకోసము వేరే పాటలు రచితమై అనేకము లోకమందున్నవి. వాటిలోని గ్రామ్యము శిష్టుల వ్యవహారమందుండదు. అట్టి గ్రామ్యము, హాస్యానికై తేనేతప్ప, శిష్టులు పాడితే అసహ్యముగా ఉంటుంది. శిష్టులు పాడే పాటలలో శిష్టవ్యవహారసిద్ధమైన మాటలే ఉంటవని నమ్మవలెను.

ఇట్టి పాటలపుస్తకాలు గవర్నమెంటువారి లిఖితపుస్తకభాండాగారమందున్నవి. కొన్ని పేర్కొని చెప్పుతాను: మృత్యుంజయవిలాసము, రుక్మాంగదచరిత్ర, కృష్ణమాచార్యకీర్తనలు, ముద్దుపలని సప్తపదులు, రుక్మిణీగోపాలసంవాదము, లక్ష్మణమూర్ఛ, తారాశశాంకము, సోహం

భావతత్వములు, గోపీగోపాల సంవాదము, దసరాపద్యాలు, రామదాసు కీర్తనలు, సిరియాళు చరిత్రము, వేదాంతకీర్తనలు, పారిజాతప్రబంధము, సువ్విపాట, జీవైక్యబోధము, మాధవాష్టకము, వేంకటేశ్వరాష్టకము, రఘురామాష్టకము, రాఘవాష్టకము, కడపాధినాయకాష్టకము, కోనేటి రాయాష్టకము, నవనీతచోరాష్టకము, దాక్షారామభీమేశ్వరాష్టకము. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పుస్తక భాండాగారమందున్నవి:— అధ్యాత్మరామాయణ కీర్తనలు, ఒప్పగింతపాటలు, కీర్తనలు, కృష్ణకీర్తనలు, రామకీర్తనలు, గొల్లభామపదము, గొల్లకలాపము, జ్ఞానగురుస్తోత్ర కీర్తనలు, తలుపులవద్ద పాటలు, పిళ్ళారప్ప పదములు, మువ్వగోపాలపదములు, రామాయణ పదము, వెంకటేశ్వరకీర్తనలు, వేదాంతకీర్తనలు, వేదాంతపదము, వేదాంతముపాట, శారదారామాయణము, శివకీర్తనలు, శృంగారపు పాటలు, శ్రీశైల శివకీర్తనలు, క్షేత్రయపదములు, రామదాసుచరిత్ర, రామప్రభో అనే పాటలు, వారణాసి బ్రహ్మయ్య పదములు. శైలి ననుసరించి రగడల లోను దండకములలోను వ్యావహారిక భాష, కొలదిగానో అధికముగానో, ఉంటుంది. భారతము, భాగవతము, రామాయణము మొదలైన ఇతిహాస పురాణములలోని కథలే కాక, పల్నాటి వీరచరిత్రము, బొబ్బిలియుద్ధము, భక్తుల కథలు, దేవతలమహిమలు పెద్ద పదములుగా పూర్వకవులు ద్విపదలు రచించి ప్రజలకు ప్రసాదించినారు. పరిషత్తువారి బహిష్కరణను ఆంధ్రమహాజనులు అంగీకరించి ఈ పాటలన్నీ గ్రాంథికభాషలోనికి మార్చివేస్తే, లోకానికి ఉపకారమా అపకారమా ఆలోచించుకోండి. తెలుగువారు, స్త్రీలు, పురుషులు, పెద్దలు, పిన్నలు, పండితులు, పామరులు తాటాకులమీద వ్రాసుకొనికానీ, వ్రాయించుకొనికానీ, చదువుకొనికానీ, చదివించుకొనికానీ, ఈలాటి పాటలవల్ల చతుర్విధపురుషార్థములు సాధించేవారని చెప్పుట అతిశయోక్తి కానేరదు. గ్రాంథికభాషలో రచించిన

గ్రంథములు పండితులకు మాత్రమే ఉపయోగించును; ఇవి అఖిల లోకోపకారకములు కావు. ఇట్టివి అందరికోసము వ్యావహారికభాషలో రచించుట సత్సంప్రదాయమని దాని ప్రాచుర్యమునుబట్టి సిద్ధాంతము కాదా?

తెలుగువారు నాగరికులు. నూటికి తొంభైమందికి ఓనమాలు రాకపోయినా పెద్దల ధర్మాన పాటలూ, పదాలూ విని, పండితులకు తెలిసిన విషయములు అనేకము నేర్చుకొని, తెలివితేటలు గలిగి ఉన్నారు. వారి రుచులకు తగినట్టి నాటకములుకూడా పూర్వ్యకవులు రచించేవారు. క్రీ. శ. 17-వ, 18-వ శతాబ్దులలో తంజావూరు రాజధానిగా చోళమండలమును పరిపాలించిన తెలుగురాజులూ మహారాష్ట్రరాజులూ సారస్వతమందు చాలా అభిమానము గలవారు. తెలుగురాజులలో కొందరు ప్రఖ్యాత పాండిత్యము సంపాదించి కావ్యములు రచించినారు. వారుంచుకొన్న వేశ్యలు కొందరు విదుషీమణులు; సంగీతసాహిత్య ప్రవీణలు. వారి ఆస్థానమందు అన్ని భాషలూ, అన్ని శాస్త్రములూ, అన్ని కళలూ అభ్యసించి ఆరితేరిన పండితులుండేవారు. ఈ ఆంధ్రమహారాష్ట్రరాజుల కాలమందు రాజులున్ను వారి పండితులున్ను వారి వేశ్యలున్ను రచించిన నాటకములు అనేకము ఇప్పటికిన్ని అచ్చట సరస్వతీమహాలులో ఉన్నవి. తెలుగున, అరవమున, కన్నడమున, మహారాష్ట్రమున, హిందీని, సంస్కృతమున ఇవి రచితమైనవి. 1918-వ సంవత్సరమున అచ్చట భారతప్రతులు చూచుటకు వెళ్ళి ఆరువారములుంటిని. ఉద్దేశించిన పనికే కాలము చాలనందున సుమారు ఇరవై నాటకములు అక్కడక్కడ చదివి చూచి, మరి యాభై నాటకముల పేర్లుమాత్రము వ్రాసికొన్నాను. విజయరాఘవనాయనింగారు, రంగాజమ్మగారు, కోనేటి దీక్షితులు మొదలయిన కొందరి రచన విశిష్టముగా ఉన్నది. దానిలో వ్యావహారికభాష పాత్రోచితముగా ఆ కాలమందు తంజావూరిలోని వాడుకను అనుసరించి ఉన్నట్టు కనబడినది. అనేక నాటకములలో వచనముల

మాదిరివే పద్యాలూ, పాటలూ వాడుక మాటలతో రచితమయి ఉన్నవి. ఉదాహరణార్థము రఘునాథనాయనింగారి కొమాళ్ళు విజయరాఘవనాయనింగారు (గొప్ప పండితుడు) రచించిన రఘునాథాభ్యుదయ నాటకము లోని "రాజ్యం జమాకర్చు అట్టువణారంగయ లెక్క వినిపించిన విధం" శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ప్రకటించిన "తంజావూరి యాంధ్రరాజుల చరిత్ర" పీఠిక 32-వ పుటలో చూడవచ్చును. శాహజీమహారాజు రచించిన పార్వతీపరిణయ నాటకములోనివి ఒకటి రెండు వాక్యాలుమాత్రము మచ్చుకు ఇక్కడ వ్రాస్తాను.

సూత్రధారవచనం—యవరోయి భాగవతుల్లారా! విఘ్నేశ్వరుండు వచ్చినాండే పూజసేసేటందుకు పూజారివాణ్ణి పిలవవోయి.

పూజారివచనం—నేనైతే వచ్చినాను. పరిచారకుణ్ణి పిలిపించండా.

పారిజాతాపహరణములోని సీసపాదం—"పలుమారు నాకొంగు బట్టేవదేమిరా, మాయత్త వింటేను మాటవచ్చు."

ఆంధ్రభాషాసారస్వతముల పరిణామము నిరూపించుటకు ఈ నాటకములు ఆవశ్యకమయినవని వేరే చెప్పనక్కరలేదు.

కథలు ప్రతి దేశమందున్నూ ఆబాలగోపాలం అందరికీ ప్రియమైన సారస్వతముగా ఉన్నవి. పాటలవలెనే ఇవన్ని జనులు నిరక్షరులై ఉన్న కాలమందే పుట్టినవి. వ్రాత నేర్చినతర్వాత జనులు ఈ కథలు వ్రాసుకొని తాము చదువుకొంటూ, ఇతరులకు చదివి వినిపించేవారు. సర్వజనసామాన్యముగా ఉన్న భాషలోనే వ్రాతయందుకూడా ఈ కథలు కనబడుతున్నవి. మనదేశమందు కూడా ఇట్లు రచించిన కథలపుస్తకాల వ్రాతప్రతులు అనేకమున్నవి. ఈ కథలు అచ్చువేయించేవారు వ్రాతప్రతులలో ఉన్నట్లే గ్రంథముంచవలెను; లేదా, పూర్వకాలపు భాష దుర్బోధముగా ఉంటే తమ కాలపు భాషలో ఉన్నట్టు సవరించి సుబోధముగా చేయవలెను; గాని,

లోకులకు అపరిచితమయిన భాషలోనికి మార్చడము యుక్తమా? ఇట్టి దురాచారము మరేదేశమందున్ను లేదు. గ్రాంథికభాషలోనే పూర్వులుకూడా కథలు రచించేవారని తోచునట్లుగా ఇప్పటి అచ్చుపుస్తకాలు దుష్టపరిష్కర్తల కూటకరణమువల్ల మారురూపము పొందినవి. వాడుకభాషలోని కథలు పిల్లల స్వంతసారస్వతము; పామరులస్వత్వము, సర్వజనసామాన్య సంపత్తి, వాడుకలోలేని భాషలోనికి వీటిని మార్చడము మహాపాతకము. ఇట్టి పాపకృత్యము పూర్వపండితులు ఎన్నడూ తలపెట్టలేదు. అచ్చుయంత్రములో మొట్టమొదట అచ్చుపడ్డ తెలుగుపుస్తకములు చూచినవారికి నిజము తెలుస్తుంది. ద్వాత్రింశత్సాలభంజికకథలు 1819-వ సం.న, పంచతంత్రకథలు 1834-వ సం.న చెన్నపట్టణ పాఠశాలలో అప్పుడు తెలుగు పండితుడుగా ఉండిన రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రిగారు వ్యావహారిక భాషలో రచించి అచ్చువేయించినారు. ఆయన తెలుగువ్యాకరణము, శేషయ్యగారి తెలుగువ్యాకరణమువంటి గ్రంథములుకూడా అట్టి భాషలోనే రచితమై ఉన్నందున ఆ కాలమందు అట్టి రచన సత్సంప్రదాయానుసారమయినదని ఊహించవలెను. చిత్రకథలు, నీతికథలు (1856), నారాయణసామిగారి తెలుగు కథలు (1839), పరమానందయకథలు (1861) మొదలయినవి అట్లే వాడుకభాషలోనే అచ్చుపడ్డవి. అంతకు పూర్వముకూడా ఇట్లు కథలు రచించుట శిష్టాచారముగా ఉండేదా అని విచారించగా, ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పుస్తకభాండాగారమందు వ్యావహారికభాషలో రచితమయినకథలు తాటాకుపుస్తకాలలో చాలా కనబడ్డవి. ఉదా: చిలుకచెప్పినకథలు, హంసవింశతి, ద్వాత్రింశత్సాలభంజికలకథలు, పంచతంత్రకథలు, తెనాలిరాముడికథలు మొదలయినవే కాక, రామాయణము, భాగవతము, భారతము మొదలయినపురాణేతిహాసములుకూడా ఇట్టిభాషనే వచనములూ కథలుగా రచితమయినవి ఉన్నవి. “రామాయణార్థంబు అందరికీ

తెలియడానికి వచనరూపంబుగా మార్కండేయమహాముని పాండునందనులకు చెప్పినప్రకారం సింగరాజుదత్తాత్రేయులు చేసుకొన్న పుణ్యకథ సంపూర్ణం". అని గ్రంథకర్త గ్రంథాంతమందు ఏ ఉద్దేశముతో ఇట్లు రచించినాడో స్పష్టముగా తెలియజేసినాడు. ఇట్లు రచించినరాజులచరిత్రలు భక్తులచరిత్రలు కూడాకలవు. సాహిత్యపరిషత్తువారివద్దనున్న రాయవాచకము, ప్రతాపచరిత్రము, కర్ణాటకరాజ్య వృత్తాంతము వ్రాతప్రతులలో ఉన్నట్టే అచ్చుపడ్డవి. గవర్నమెంటువారి లిఖితపుస్తకభాండాగారమందు తంజావూరిరాజులచరిత్ర, సింహాళవిజయము, భాగవతచరిత్ర ఉన్నవి; మొదటిది శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు తాము రచించిన పీఠికతో అచ్చు వేయించినారు. తెలుగుదేశముచరిత్ర విశదపర్చగల వృత్తాంతములు, అపరిమితముగా మెకన్జీ, టెయిలర్, బ్రౌన్ మొదలయినవారు సంపాదించినవి కుప్పలుకుప్పలుగా గవర్నమెంటువారి పుస్తకభాండాగారమందు "లోకల్ రికార్డు" అనే పేరిట ఉన్నవి. ఆంధ్రపత్రిక 149-వ సంచికలో 25-1-24-వ తేదీని "ఓరియంటల్ లైబ్రరీ" అనేశీర్షికతో క. మార్కండేయశర్మగారు ప్రకటించినవ్యాసము చూస్తే, ఇవి ఎంతవిలువయినవో తెలుస్తుంది.

వచనరచనాసంప్రదాయము పూర్వమిట్లుండేదని గ్రామ్యగ్రాంథిక వాదము విమర్శించి తీర్పుచెప్పిన పరిషత్పండితులకు గాని యూనివర్సిటీ పండితులకుగాని శాసననిర్మాణసభలోని తెలుగుసభికులకుగాని విద్యాశాఖాధ్యక్షులకుగాని 1914 సం. రమునకు పూర్వము తెలియలేదు. ఇట్టివచనగ్రంథములు వందలకొలదిగా వ్రాతప్రతులలో ఉన్నవని నేనైనా మొదట ఎరుగను; లోకములో నేటికిన్నీ ఈ సంగతి తెలిసినవారరుదు. అయితే, ఇట్టివచనగ్రంథములతో పాటు, పాండ్యచోళమండలములలో ఆంధ్రరాజుల ప్రభుత్వము సాగుచుండినప్పుడు "గ్రాంథికాంధ్రము"న వచనముగా రచించిన

జైమినిభారతము, శ్రీరంగమహాత్మ్యము, భారతము మొదలయినకొన్ని గ్రంథములకు వ్రాతప్రతులు సాహిత్యపరిషత్తువారికి దొరికినవి. అందులో జైమినిభారతముమాత్రము పరిషత్తువారే, భాషలో కూడనిమార్పులు కొన్ని చేసి, అచ్చువేయించినారు. ఈప్రౌఢవచనములలోకూడా "వాటిని", "వాటికి", "రెండోఅధ్యాయము", "ఉండే", "చేస్తివి", 'కూతురిని' 'పిలిచినా' 'దాంకా', 'రాజుకు', 'ఇరువై' మొదలయిన వాడుకమాటలు అనేకముగాఉన్నవి. ఇట్టివి దిద్దడము లోకాన్ని మోసపుచ్చడము కాదా? ఇవి రచించినవారు ప్రాచీనాంధ్రభాష శ్రద్ధగా అభ్యసించి, ఆభాషలో తమకుగల రచనాసామర్థ్యము ప్రకటించి పండితులమెప్పు పొందగోరినవారు. వాడుక భాషలో తాము రచించిన వచనగ్రంథములవలె ఇవి అఖిలలోకోపకారక మైనవి కావని వా రెరుగుదురు.

లోకులందరికీ ఉపయోగించేటందుకు రచించినపుస్తకములన్నీ వాడుక భాషలోనే ఉన్నవని ఋజువుచేయుటకు చాలినంతసాక్ష్యము లిఖితపుస్తక భాండాగారములందే ఉన్నదిగదా! ఇంతవరకు, శాసనములు, పాటలు, యక్షగానములు, నాటకములు, కథలు, పురాణేతిహాసములు, చరిత్రలు వ్యావహారికభాషలో మనపూర్వులు రచించినవే అనేక మున్నవని నిస్సంశయముగా ఋజువయినది గదా! ఇకను, శాస్త్రములు, కళలు అభ్యసించే తెలుగువిద్యార్థులకు గురువులు ఎట్టిభాషలో గ్రంథములు రచించేవారో తెలియజేస్తాను. అన్నివిద్యలలోనూ "అధ్యాత్మవిద్యా విద్యానాం వాదః ప్రవదతా మహమ్" అని శ్రీకృష్ణభగవానులు చెప్పినట్టు, అధ్యాత్మవిద్య శ్రేష్ఠమయినది గదా. ఈవిద్యను తెలుగువారికి వాడుకమాటలతో బోధిస్తూ పండితులు, యతులు మొదలయిన జ్ఞాన సంపన్నులు రచించిన వచనగ్రంథములు వందలున్నవి. ఉదా: పరిషత్తువారివద్ద నున్నవి కొన్నిటిని పేర్కొంటాను. మోక్షశాస్త్రము, భగవద్గీతావచనము, వాసుదేవమననము, వేదాంత

వార్తికలు, మహావాక్యలక్షణము, వేదాంతవచనము, పారలపంచకము, సకలోపనిషత్సారసంగ్రహము, సాత్త్వికబ్రహ్మవిద్యావిలాసము. గవర్నమెంటువారి పుస్తకభాండాగారమందు అజ్ఞానధ్వాంతచండభాస్కరము, వేదాంతసారసంగ్రహము, అర్చిరాదిమార్గము, తత్త్వము, రాజయోగప్రకాశిక మొదలయినవికూడా ఉన్నవి. సంస్కృతమందున్న వేదాంతగ్రంథములు చదువగోరే తెలుగువారి కోసము వాడుకమాటలతోనే గురువులు వాటికి టీకలు రచించినారు. భగవద్గీతలకు ఆనందతీర్థులువారు, పరమానందయతీంద్రులు, తాళ్లపాక తిరుమలయ్యంగారు రచించినటీకలున్ను. ఉత్తరగీతలకు పరమానంద తీర్థులవారు సుదర్శనతీర్థులవారు రచించినటీకలున్ను, మహిమ్నస్తవటీక, ప్రౌఢానుభూతివ్యాఖ్య, పంచీకరణము మొదలయినవిన్నీ, గవర్నమెంటువారి పుస్తకములలో కనబడుతున్నవి. పూర్వసంప్రదాయము ననుసరించే శ్రీ వేంకటగిరిమహారాజా శ్రీ వెలుగోటి సర్వజ్ఞకుమారయాచేంద్ర భూపతులు నాస్తికధ్వాంతభాస్కరము, మనస్సాక్ష్యము మొదలయిన అనేక తత్త్వగ్రంథములు ("గ్రామ్య" భాషలోనే అందరికి తెలిసేటట్లు రచించుట యుక్తమని సిద్ధాంతీకరించి) రచించి ప్రకటించినారు. వీరి పాండిత్యము జగద్విఖ్యాతము. వీరు గ్రాంథికాంధ్రము రానివారు కారే! తక్కినశాస్త్రములలో తెలుగుదేశమందు బాగా వ్యాపించి ఉన్నవి జ్యోతిషమున్ను, వైద్యమున్ను. వీటిని తెలుగువారు అభ్యసించుటకుగాను సంస్కృత గ్రంథములకు వాడుకమాటలలోనే టీకలు రచించి గురువులు శిష్యుల కిచ్చినారు. జ్యోతిషమందు గవర్నమెంటువారి వ్రాతపుస్తకములలో బృహజ్జాతకటీక, భీమకవి జోస్యము, ప్రతిభాగవివరణము, ప్రశ్నశాస్త్రము, గోపాలరత్నాకరము మొదలయినవిన్నీ గణితశాస్త్రములు కొన్నిన్నీ ఉన్నవి. సూర్యసిద్ధాంతము, తిథిచక్రము, అష్టకవర్గ శ్రీపతిజాతకపద్ధతి విశాఖపట్టణమందు చూచినాను. వైద్యమందు వైద్యశాస్త్రము, యోగసంగ్రహము

సుశ్రుతసంహితటీక, వైద్యచింతామణి, రసార్ణవము గవర్నమెంటు పుస్తకాలలో ఉన్నవి. పరిషత్తువారివద్దను కూడా వీటిలో కొన్నిప్రతులున్నవి. చెన్నపురి ఆయుర్వేదకళాశాలలో అనేకగ్రంథము లిట్టివి ఉన్నవి. ఇప్పుడు కూడా జ్యోతిషికులు, వైద్యులు వాడుక భాషలోనే శాస్త్రచర్చ చేస్తారు. శ్రీపిడుపర్తిసుబ్రహ్మణ్యసిద్ధాంతిగారు రచించిన "జ్యోతిశ్శాస్త్రసమ్మేళనము" గ్రంథాలయసర్వస్వము (5) లో ప్రకటితమయి ఉన్నది. దాని నిండా కావలసినంతవాడుకభాష ఉన్నది. వైద్యచంద్రిక మొదలయిన పత్రికలలోని వ్యాసములందు వాడుకమాటలు తరుచుగా కనబడుతూఉంటవి. గణితశాస్త్రము, ధర్మశాస్త్రము, వాస్తుశాస్త్రము, శిల్పశాస్త్రము, విశ్వవిద్యాభరణము, సాముద్రికశాస్త్రము, మృగయా, (వేట) ధనుశ్శాస్త్రము, మొదలయినవాటియందుకూడా తెలుగుటీకలతోనే తెలుగువారు పూర్వము చదువుకొనే గ్రంథాలు కొన్ని ఉన్నవి.

సంస్కృతమున, ప్రాచీనాంధ్ర భాషను, ప్రాచీనులు రచించిన ఉత్తమగ్రంథములు తెలుగువారు తెలుసుకొనేటందుకు వాటికి వాడుక భాషలోనే టీకలున్ను, అమరము మొదలయినసంస్కృతనిఘంటువులకు, వాడుకమాటలతోనే అర్థాలున్ను, గొప్పపండితులు మున్నూరేండ్లకు పూర్వమే వ్రాసిపెట్టినారు. ఈప్రాచీనసంప్రదాయము చొప్పున మనతాత ముత్తాతలకాలమందున్ను, ప్రబంధనిర్మాతలయిన విద్వత్కవులుకూడా టీకలురచించినప్పుడు వ్యావహారికభాషే వాడినారు. నామలింగానుశాసనమునకు ప్రఖ్యాతపండితుడు నాగదేవభట్టోపాధ్యాయుడు తెలుగున వాడుక మాటలతో రచించినటీక గవర్నమెంటు పుస్తక భాండాగారమందు ఉన్నది. తాళ్ళపాకవారు కూడా అట్టిటీక రచించినారు. ఆసంప్రదాయముచొప్పున పరవస్తు శ్రీనివాసాచార్యులుగారు రచించిన సర్వశబ్దసంబోధిని అనే సంస్కృతాంధ్ర నిఘంటువులో సంస్కృతశబ్దములకు తెలుగున వాడుక

మాటలతో అర్థము వ్రాసినారు. వాల్మీకిరామాయణములోని కొంతభాగ మునకు, సంస్కృతభాగవతములోని కొంతభాగమునకు, శ్రీశైలమహాత్మ్య మునకు, సౌందర్యలహరికి, శ్యామలాదండకమునకు, భర్తృహరిసుభాషిత రత్నావళికి, కృష్ణకర్ణామృతమునకు వాడుకభాషలో రచించినటీకలు ఆ భాండాగారమునందే ఉన్నవి. వైష్ణవమతధర్మమును బోధించే అరవపుస్త కములకు తెలుగుటీకలు ఇట్లేఉన్నవి. ఇకను, తెలుగుప్రబంధములకుకూడా తెలుగుటీకలు వాడుకభాషలో రచించినవే ఉన్నవి గాని, గ్రాంథికభాషలో నున్నది మచ్చుకు ఒక్కటైనా ఎక్కడా ఇదివరకూ కనబడలేదు. రాఘవ పాండవీయమునకు ప్రఖ్యాతపండితుడు ముద్దరాజు రామన్న; హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యానమునకు చిత్రకవి అనంతుడు; వసుచరిత్రకు సోమనాథపండి తుడు, శిష్టుకృష్ణమూర్తిశాస్త్రి, జూలూరి అప్పయపండితుడు; మహాభారత మునకు భారతము లక్ష్మీపతిపండితుడు, మనుచరిత్రకు జూలూరి అప్పయ పండితుడు; ఆముక్తమాల్యదకు గుట్టుపల్లి నృసింహకవి, గుడిపాటివెంకటకవి; రాఘవయాదవపాండవీయమునకు బాలసరస్వతి (?), లంకావిజయమునకు గ్రంథకర్త శిష్యుడు కోనూరి కృష్ణమాచార్యుడు, రామకృష్ణోపాఖ్యానము నకు కావ్యకర్తానూ వారణాసి లక్ష్మీపతికవిన్నీ చేసినటీకలు వాడుకభాష లోనే (సాహిత్యపరిషత్పండితులూ గవర్నమెంటు పుస్తకభాండాగారమం దున్న పండితులూ నివేదించినట్లు) సంభాషణశైలిని రచితమైఉన్నవి. వీటిలో కొన్ని ప. చిన్నయసూరికి, పూర్వము, కొన్ని అచ్చుమొట్ట మొదట అచ్చుపడ్డప్పుడు, వాటిలోనిటీక వ్రాతప్రతులలో ఉన్నట్లే వాడుక భాషలోనే ఉన్నది. పరవస్తు చిన్నయసూరిగారున్ను వైయాకరణ రామా నుజాచార్యులవారున్ను కలిసి పరిష్కరించి 1847-వ సం.న భారతము ఆది పర్వము అచ్చువేయించినప్పుడు, భారతవచనమనే పేరు పెట్టి ఆపుస్తక ములో ఆచార్యులవారు "ఛాయావ్యాఖ్యానము" వాడుకభాషలో రచించి

చేర్చి ప్రకటించినారు. ఈ ఆచార్యులవారు సూరిగారికన్న చాలా గొప్ప పండితులని విన్నాను. ఇటీవల, పూర్వటీకాకారుల ఊరూ పేరూ చెప్పకుండా వారిటీక గ్రాంథికభాషలోనికి మార్చివేసి, నేటి దొంగపరిష్కర్తలు అచ్చువేస్తున్నారు. ఎంతమోసము? ఎంతద్రోహము? దుష్టలక్షణమునకు విరుద్ధముగా ఉన్నవని చెప్పి, నన్నయాది మహాకవులప్రయోగాలు మార్చి గ్రంథాలు పాడుచేయుటకు సాహసించిన దొంగ "పండితులు" టీకలు మార్చుటకు జంకుదురా? ఇప్పటి అచ్చుటీకలు చదువుకొన్న ఆంధ్రపండితులు కొందరు వ్రాతపుస్తకములోని టీకలు గ్రాంథికాంధ్రమురాని అపండితులు వ్రాసినవని వాదించి తమఅజ్ఞానమున్ను అవివేకమున్ను ప్రకటించుకొన్నారు.

వ్యాకరణములు:—గ్రాంథికాంధ్రమనగా 'భారతాదిప్రాచీనాంధ్ర ప్రబంధములలోనున్న తెలుగు;' ఆ తెలుగుభాషకు ఆంధ్రశబ్దచింతామణి అనే వ్యాకరణమందు సంస్కృతభాషలో కొంతలక్షణము పూర్వము రచితమైనది. దీనికికూడా వ్యావహారికాంధ్రభాషలోనే బాలసరస్వతి అనే విద్వత్కవి టీకరచించినాడు; మరికొంచెము కాలము గడచినపిమ్మట, అప్పకవి అది ఆధారముగా చేసుకొని, పెద్దలక్షణగ్రంథము రచించినాడు. దానిలో పద్యాలు గ్రాంథికభాషలోను, వివరణము వ్యావహారికభాషలోను వ్రాసినాడు. అప్పకవీయము 1859-వ సం.న మొట్టమొదట అచ్చుపడ్డప్పుడు గ్రంథపరిష్కర్త శ్రీ రేకము రామానుజాచారి అనేపండితుడు (చిన్నయ్యసూరిగారి వియ్యంకుడు) వ్యావహారికభాష గ్రాంథికభాషగా మార్చివేసినాడు. నాటినుండి అలాగుననే ఆగ్రంథము మరలమరల చాలాకూర్పులలో అచ్చుపడ్డది. శ్రీవావిళ్ళ వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు, తాళపత్రములలో ఉన్నట్టుగానే, ఆగ్రంథము నిరుడుముద్రించి ప్రకటించినారు. దానివల్ల నిజమైన సంప్రదాయము తెలియవచ్చును. దొంగపండితులు లోకమును మోసపుచ్చి చేసిన మార్పులు ఈలాగున మరల సవరించి వ్రాతప్రతులలో [illegible]

గ్రంథములు సరిగాముద్రించి ప్రకటిస్తే కాని నిజము అందరికి వెల్లడికాదు. బాలసరస్వతీయమూ అప్పకవీయమూ వలెనే, తక్కినలక్షణగ్రంథములన్నీ పద్యములు గ్రాంథికభాషలోను, వివరణవచనములూ, అవతారికలూ మొదలయినవి వ్యావహారికభాషలోను రచితమయి ఉన్నట్టు వ్రాతప్రతులన్నిటిలోను దేశమందంతటా కనబడుతున్నది. ఆంధ్రశబ్దచింతామణికి అర్వాచీనులు రచించిన కవిజనాంజనమనే టీక మరిఒకటి ఉన్నది. అదిన్నీ అట్టిదే. గోపాలకవిరచించిన సకలలక్షణసారసంగ్రహమున్ను, మరిఒక "లక్షణగ్రంథమున్ను" పరిమత్తువారివద్ద నున్నవి. ఇవిన్నీ అట్లే రచితమయినవి. గవర్న్మెంటువారి పుస్తకాలయములో ఇట్లు పూర్వులు రచించిన లక్షణగ్రంథములనేకముగా ఉన్నవి. అక్కడనే ఉన్నది శృంగారామరుశతకము. దీనిలోని శ్లోకములకు అర్థము తాళ్ళపాక తిరువేంగళాచార్యులు తెలుగున పద్యములుగారచించి ప్రతిదానికి అవతారికా టీకా వాడుక మాటలతోనే చెప్పినాడు. కూచిమంచితిమ్మకవి, కూచిమంచి వేంకట్రాయుడు కావ్యములే కాక, లక్షణగ్రంథములుకూడా పూర్వాచారము చొప్పుననే రచించినారు. లక్షణగ్రంథాలకు ప్రతులు లక్షణమభ్యసించేవారే "స్వంతానకు" వ్రాసుకొనేవారు. మన తాతలనాడు జూలూరి అప్పయపండితుడు మొదలయినవారు బ్రౌను దొరగారికోసము ఆంధ్రభారతాది గ్రంథముల ప్రతులు అనేకము సంపాదించి ఒక్కొక్కగ్రంథములోని పాఠములు సంప్రతించి వ్రాసి పెట్టిన పీఠికలు, మనుచరిత్రకూ వసుచరిత్రకూ ఆయనటీకలువ్రాసినట్టు వాడుకభాషలోనే రచించినారు. గవర్న్మెంటువారి పుస్తకములను గురించి నేను చెప్పిన విషయములు అచ్చుపడి ఉన్న క్యాటలాగులనుబట్టిన్ని పరిమత్తువారి పుస్తకములను గురించిన విషయములు వారిపత్రికనుబట్టిన్ని చదువరులు పరిశోధించవచ్చును.

ఈవ్యాసమం దుదాహరించిన వివిధగ్రంథములలోని వ్యావహారిక భాష ఎటువంటిదో తెలియజేయుటకు ఒక్కొక్కదానిలోనుండి కొన్ని వాక్యములు ఉదాహరించి అనుబంధముగా చేర్చవలెనని ఉద్దేశించినాను; గాని స్థలములేదు. నావ్యాసము సుమారు ఎనిమిదిపుటలలో ఇమిడేటట్టుండవలెనని నిర్ణీతమైనది. ఈ వ్యావహారిక భాషాప్రయోజనములు 1914 సం॥ మున నేను ప్రకటించిన "నిజమైన సంప్రదాయ"మనే వ్యాసమందు చిన్నమచ్చువాక్యములు చేర్చిచూపించినాను. సవిస్తరముగా, సోదాహరణముగా, ఉపన్యసించి, ఈప్రయోజనములు మరల ప్రకటింపదలచి ఉన్నాను. ఆంధ్రప్రబంధములందుకూడా సరసకవులు వాడినవ్యావహారికభాష ప్రకటీకరింప నుద్దేశముగలవాడనై బాలకవిశరణ్యమనే గ్రంథము రచింప నారంభించి "నా" తెలుగుపత్రికలో కొంచెము అచ్చువేయించినాను. అది పూర్తిగా రచించి కొలదికాలములోనే అచ్చువేయిస్తాను. వ్యావహారికభాషకు సారస్వత సామ్రాజ్యమందుగలహక్కులు పోగొట్టి దాని స్థానము ఆక్రమించి, భాషాప్రపంచములో దానిని నిలవనీయకుండా హింసిస్తూ, నిరంకుశాధికారము చెలాయిస్తూ ఉన్న గ్రాంథికభాషయొక్క ప్రవృత్తి ఎంత జుగుప్సావహముగా ఉన్నదో దానివికృతిచేష్టలు కొన్ని బట్టబయట పెట్టి పెద్దలందరికీ తెలిసేటట్టు చూపిస్తే, దానిని తొలగించి వ్యావహారికభాషను దానిపూర్వస్థానమందు మరల ప్రతిష్ఠాపించగలరని "కృతకగ్రాంథికాంధ్ర" మనే పేరుపెట్టి వేరే మరిఒక గ్రంథముకూడా రచించుటకు సంకల్పించి ఉన్నాను.

కట్టకడపటిమాట ఒకటిచెప్పి, నావ్యాసము ముగిస్తాను. తెలుగుదేశమందు మొట్టమొదటనుండిన్ని అనేకశతసంవత్సరములు సమస్తసద్వ్యవహారయోగ్యముగా అఖిలాంధ్రమహారాజపూజితమై, సకలసద్విద్యాభ్యాససాధనముగా నిఖిలాంధ్రపండితావలంబనమై, ధర్మార్థకామమోక్షచతుర్విధ

పురుషార్థసాధకమై, తెలుగువారి దేశభాషగా మనతాతలనాటివరకున్నూ ప్రఖ్యాతమైన మనమాతృభాష మననోటనూ మనపండితులనోటనూ అవిచ్ఛిన్నమై, సదావిహారిస్తూ ఉన్నా, మనకాలమందు అయ్యో ! పరమనీచమై నింద్యమై, హేయమై, పండితులకేకాక పామరులకున్నూ, పెద్దలకేకాక పిల్లలకున్నూ, నాలుగుజాతులవారికీ అస్పృశ్యలుగా ఉండి, తమ అస్పృశ్య తను తొలగించుకొనుటకు ప్రయత్నిస్తూ ఉన్న పంచములకున్నుకూడా అస్పృశ్యమై, అవాచ్యమై, అధోగతిపాలయినది ! అహో ! కాలవిపర్యయము ! ఈవైపరీత్యమునకు మొదటికారణము 1853-వ సం.న పరవస్తు చిన్నయసూరి పూర్వసంప్రదాయవిరుద్ధముగా అనుశాసించిన నూతనమార్గము. అంతకు పూర్వమందున్నూ, ఆకాలమందున్నూ, సర్వసామాన్యముగా అందరిపిల్లలకూ కలిపి విద్యనేర్పుటకు ఏర్పడినబడులలో, ఉపాధ్యాయులం "లోకవ్యవహారానుసారముగానే" విద్యార్థులచేత, మాతృభాషారచనాభ్యాసము చేయిస్తూ భారతాదిగ్రంథములలోని పద్యములు కొన్ని వాడుక మాటలలో అర్థము చెప్పి చదివించడము సదాచారమై ఉండగా, ప్రాచీనప్రబంధస్థమై, కేవల ప్రయోగశరణమై, పండితులకైనా బహుప్రయాససాధ్యమై, ఒక్క ప్రబంధ నిర్మాణమునందే ఉపయోగించదగి, పండితులు మాత్రమే అభ్యసిస్తూఉండిన "గ్రాంథికభాష" లో, అధికారానధికారతారతమ్యము ఆలోచించకుండా, ఆబాలగోపాలం అందరిపిల్లలచేతనూ, రచనాభ్యాసము చేయించ నుద్దేశించి, అందుకు సాధనముగా, అసమగ్రము, అనిర్ణాయకము, భ్రమప్రమాదాత్మకము న్నూ అయిన చిన్నవ్యాకరణము ఒకటిన్ని అస్ఖలితముకాని చిన్న వచన గ్రంథమొకటిన్ని రచియించి ఇచ్చి, ఆసూరిగారు కీర్తిశేషులయినారు. 'కొండవీటి సీమలోని నూతులలోనుండి నీళ్ళుతోడి తెచ్చుకొని వంటచేసుకొని భోజనము చెయ్యండి' అని బారెడు చేంతాడు, తూట్లుపడ్డ చిన్న చిల్లి

చెంబు ఆకలితోనున్న చిన్నపిల్లల చేతులలో పెట్టి, తల్లిదండ్రులు శ్రీశైల యాత్రకు వెళ్ళినట్లయినది.

పూర్వము మనదేశమందున్నట్టే, పత్సహవాసమాత్రముననే సంఘము లోని వారందరికీ అలవడిన వర్తమానవ్యావహారిక భాష, గ్రాంథికభాషగా అభ్యసించడము ఏదేశములలో సదాచారముగా ఉన్నదో ఆదేశములలోని ప్రజలందరూ, నిరక్షరుడు ఒక్కడైనా లేకుండా ఎవరివృత్తికి ఉపచరించే వృత్తులు వారు సులువుగా నేర్చుకొని, తెలివితేటలు గలవారయి, స్వతంత్రులయి, రాజ్యవ్యవహారముకూడా స్వయం నిర్వహించుకొంటూ వృద్ధి పొందడముచూస్తే, మనదేశభాషకు మన అవివేకముచేతను సంభవించిన దౌర్భాగ్యమువల్లనే మనమిట్టి నిర్భాగ్యులమై ఉన్నామని తోచి, దేశాభిమానులకు దుఃఖము కలుగకమానదు. నేను బ్రిటిష్‌సామ్రాజ్యవ్యవహారమంతా ఎవరు నిర్వహిస్తున్నారో విన్నారుకదా! చిన్నప్పటినుండిన్ని కాయ కష్టమువల్లనే పొట్టపోషించుకొనే కామాటివాండ్రు రాజకార్యధురంధరులై మనచక్రవర్తికి మంత్రులుగా ఇప్పుడు ఉన్నారు. వీరందరూ ప్రాచీన గ్రాంథికాంగ్లభాషాపాండిత్యము గలవారు కారు. బాల్యమునుండిన్ని సాగళ్ళు, గుద్దళ్ళు, గొడ్డళ్ళు, సమ్మెట్లు, పారలు, బొరిగెలు మొదలయిన పనిముట్లు పట్టుకొని, చేతులు కాయలు కాచేటట్టు మోటుపనులుచేసి జీవించినవారు. అయితే, ఈకార్మికులు చదువురానివాళ్ళు కారు. చదువురాని వాళ్ళు ఆదేశమందు లేనేలేరు; ప్రతిమనిషీ అక్కడ చదువునేర్చుకోక తప్పదు. అందరికీ సామాన్యముగా ఉన్నవాడుకభాష రెండుమూడేండ్లు అభ్యసించి, ఎవరిపని వారు సాగించుకొంటూ, తీరికయినప్పుడు తమవృత్తి విద్య వృద్ధిపొందేటందుకు, అవిద్యలో అరితేరినవారు ఉపదేశించే విషయములు వింటూ, వారుప్రకటించేపుస్తకములూ, వ్యాసములూ చదువుతూ, తెలుసుకొన్నవిషయములు ఆచరణలో పెట్టిశోధిస్తూ, తమకు కొత్తగా తెలి

సినవిషయములు ఇతరులకు తెలిసేటట్టు ప్రకటిస్తూ, ఆదేశమందు కార్మికులు కూడా లౌకికవిద్యలు దినదినప్రవర్ధమానముగా చేస్తున్నారు. ప్రాచీనాంగ్ల భాషాపాండిత్యము, దేశాంతర భాషాపాండిత్యము వలెనే ఆవశ్యకమని కార్మికులు కూడా అంగీకరిస్తారు గాని, అది అందరికీ ఆవశ్యకమని తలంచరు. అపరిచితభాషలు అభ్యసించడమునకు తీరిక, ఓపిక, ఆసక్తి గలవారు అవి నేర్చుకొని, వాటిలో రచితమైన గ్రంథములందలి విషయములు దేశభాషలో సాధ్యమైనంత స్పష్టముగా ప్రకటీకరిస్తూ ఉంటారు. ఏభాషలోనున్నా, గ్రంథములో తెలుసుకోదగినది విషయముగాని, కేవలశబ్దముకాదు. మన దేశమందున్నట్టు ఆదేశమందు ప్రజలలో ప్రాచీనశబ్దదేవతార్చనచేసే పామరులూలేరు, చేయిస్తూ జీవనముచేసే యాజకులూ లేరు. చేస్తే పుణ్యమనీ చేయకుంటే పాపమనీ చెప్పే పండితపరిషత్తులూ లేవు.

గడచిన యాభై అరవై సంవత్సరములలో ఇతర దేశములందు జరిగినట్లే మన దేశమందున్న పరిస్థితులు మారినవి. ప్రజలలో అనిర్వచనీయమైన నూతనోత్సాహము పుట్టినది. సంఘవ్యవస్థ, రాజ్యవ్యవస్థ ప్రజలందరి శ్రేయోభివృద్ధికి అనుకూలమైనట్లు మార్చుటకు సాధనముగా విద్యావిధానము ఏర్పడినది. ఆపుణ్యకాలమందు ఇతరదేశములందు పరిణమించి ఉన్నట్లే మనదేశమందున్ను, విద్యాభ్యాసమునకు అనుకూలసాధనమై పరిణమించి ఉన్న మనవ్యావహారిక భాషే ఇతరదేశములలోచేసినట్టు, మనదేశమందు కూడా బడులలో విద్యాబోధకు సాధనముగాచేసిఉంటే, ఆదేశములలో వ్యాపించినట్లే, మనదేశమందున్న ప్రజలలో విద్య వ్యాపించి, మనదేశభాష మెరుగెక్కి ప్రకాశిస్తూ ఉండునుగదా! సర్వజనసామాన్యమైన సారస్వతము విజృంభించి ఉండునుగదా! ఇంగ్లీషువారికైనట్టే సమస్తదేశముల విజ్ఞానమున్ను, మన తెలుగువారందరికీ మన తెలుగులోనే సుగమము, సులభము అయి, వారివలెనే మనమున్ను విజ్ఞానసంపన్నులముఅయి ఉందుముగదా!

ఇతరజాతులవారితో మన తెలుగువారున్ను సమముగా తులతూగుతూ ఉందురుగదా. ఇప్పుడు ఇంగ్లాండుదేశములో కుండలుచేసే కుమ్మరివాండ్లూ, గనులలో బొగ్గుత్రవ్వే ఉప్పరులూ, పొలములుదున్నే పాలికాపులూ, యంత్రాలుతోమే కూలివాండ్లూ, సామ్రాజ్యవ్యవహార నిర్వాహదక్షులగుటకు చాలినంతయోగ్యత వర్తమానవ్యవహారాంగ్లభాషద్వారా సంపాదించినట్టే, మనదేశములోని కార్మికులుకూడా వర్తమానవ్యావహారికాంధ్రభాషద్వారా మనదేశవ్యవహార నిర్వాహదక్షులగుటకు తగినయోగ్యత సంపాదించి ఉందురుగదా! ఇంతకుపూర్వమే స్వరాజ్యము మనకు సిద్ధించిఉండునుగదా! అయితే మనదురదృష్టమువల్ల చిన్నయసూరి గ్రాంథికభాషా దురభిమానము, విద్యాధికారుల అవివేకముచేత మారిమసగినట్టు చెలరేగి, వాస్తవమైన దేశభాషను నాశనముచేసి, మనకీదుర్దశకలిగించినది. ఈమారీబాధను తొలగించుటకే పదిపండ్రెండేండ్లక్రిందట, పూర్వులతప్పు తెలిసికొని, ప్రభుత్వము వారు వ్యావహారికభాషను తిరిగీ ఉద్ధరించుటకు పూనుకొంటే, వారియందు విశ్వాసములేని మనదేశనాయకులు, ఈమారమ్మపూజారులను, వారు ఆడించినట్లు ఆడి కేకలువేసే మారీభక్తులను వెనుకబెట్టుకొని, ప్రభుత్వమువారికి ప్రతిఘటించి, వారి ప్రయత్నము నిష్ఫలంచేసి, ఆంధ్రసారస్వతనిర్మాణము తిరిగీ ఈ పూజారులకే గుత్తకిచ్చివేసినారు. ఇంగ్లాండులోని ఇప్పటికార్మికమంత్రుల నోటినుండివెడలిన ప్రతి శబ్దమూ సభ్యమై సార్థకమై, టెలిఫోనుల ద్వారానూ, టెలిగ్రాఫులద్వారానూ, కేబిల్గ్రాములద్వారానూ, వైర్లెస్సులద్వారాను, మహాసముద్రములుదాటి, ప్రపంచమంతా వ్యాపించి మారుమోగుతూ పత్రికలలోను పుస్తకములలోను ప్రకటించుటకు యోగ్యమై ఉంటే, మనపరిషత్ పండితులు మాట్లాడేభాష అవాచ్యమా? నింద్యమా? నీచమా? "గ్రామ్య" భాషా? ఎంత అవివేకము! పండితులున్ను, వారి నిరంతర బోధచేత మూఢులై ఉన్న వారి శిష్యులున్ను, మంచీచెడ్డా తెలుసుకోలేక

ఎవరేమన్నా గంగిరెద్దులాగున తల ఊపే పామరజనులున్ను సభ్యమని మెచ్చుకొనే "గ్రాంథికాంధ్రము" ఎవరినోటనూ వెల్వడదు; ఎవరిచెవినీ పడదు! ఇకనైనా పెద్దలు మేల్కొంటారా? మేల్కోరా? దేశీయమహాసభవారందరికీ వినబడేటట్లు "ఇకనైనా మేలుకోండి మనజన్మహక్కులను గోరండీ!" అని ఆదిమాంధ్రకవి కుసుమ ధర్మన్నగారు తమ సంఘమువారిని ఉద్బోధిస్తూ మేలుకొల్పు పాటపాడినారు. తమనోటిమాటే అవాచ్యమని అస్పృశ్యమని బహిష్కరించిన తమ పొరుగువారిని అవాచ్యులని అస్పృశ్యులని నిందించి మౌనవ్రతులై మడికట్టుకొని వేరేకూర్చున్న పండితులు ఇతరుల మొర్రవింటారా? ప్రజల వాడుకభాషయొక్క ప్రయోజనములు అంగీకరించని పండితులచేతిలోనున్న అంకుశము తీసివేస్తేనేకాని, ప్రజలహక్కులను నిరోధిస్తూ ఉన్నప్రభుత్వమువారి చేతిలోని అంకుశమును లాగివేసిన ప్రయోజనముండదు. నేడు ఆంధ్రరాష్ట్రము ఏర్పడవచ్చును; రేపు స్వరాజ్యము రావచ్చును; ప్రభుత్వము ప్రజాస్వామికము కానూవచ్చును. అయితే, ఈ రోజులలో మనస్వాములు నిరక్షరకుక్షులయి ఉంటే, దేశమునకు ఎంత ఉపద్రవము కలుగునో మన దేశనాయకులు, దేశభక్తులు, దేశబంధులు లెస్సగా ఆలోచించవలసి ఉన్నది. మన తెలుగువారిలో నూటికి 90 మందికి ఇంకా ఓనమాలైనా రావుసుమండీ!

దేశమన్నివిధములా అభివృద్ధిపొందడానికి అనుకూలమయేటట్లుగా, మునుపు ఉన్నట్టే, వర్తమానవ్యావహారికభాషే గ్రాంథికభాషగా అంగీకరించకతప్పదు. అదే లోకైకశరణము. ప్రాచీనాంధ్రభాషారచన పోషించవలెనని ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారికి ఉద్దేశముంటే వారు అట్లుచేయవచ్చును. కానిఅందుకొరకై వ్యావహారికభాషను అణగద్రొక్కుటకు వారికి అధికారములేదు. వారుచేసిన వ్యావహారికభాషాబహిష్కారము గొప్పతప్పు. దేశాభివృద్ధికి ప్రతికూలమయినది. వారు చేసిన పని ప్రాచీన షట్ సంప్ర

దాయమునకు విరుద్ధమయినదని తెలిసిన తరువాత నయినా తప్పుదిద్దుకొని బహిష్కారము రద్దుచేయుటవారికి విహితకృత్యము. చెన్నపట్టణమందు మొదట గ్రామ్యభాషా నిరసనసభ జరిగినప్పుడు అధ్యక్షుడుగా ఉండి పరివత్తు వారి ఉద్యమమునకు ఆలంబన స్తంభమై నిలచిఉండిన కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారు దురభిమానము లేనివారు గనుక నావల్ల ప్రాచీన సంప్రదాయము తెలుసుకొన్న వెంటనే నాతో ఏకీభవించి వర్తమానవ్యావహారికాంధ్రభాషాప్రవర్తక సమాజము (28-2-1919) తేదీన స్థాపించి వారే దానికి అధ్యక్షులయినారు.

౨

రాజరాజు కాలమందున్న తెనుగుభాష

రాజరాజనరేంద్రుని కాలమందు తెలుగుభాష ఎట్లుండెను? ఈప్రశ్న తక్కినవాటితోపాటు ఐతిహాసిక మండలివారి విచారణకు విషయము కాదగినదే. ఆరాజు రాజధాని "రాజమహేంద్రపురమే" నేటి మన రాజమహేంద్రవరమన్నట్లు ఆనాటి తెనుగుభాషే ఈనాటి 'తెలుగున్ను' అని అంటే సూక్ష్మదృష్టిలేని లౌకికులు అంగీకరించినా ఐతిహాసికమండలివారు తృప్తిపొంది ఊరుకోరు. కొంచెము ఆలోచించి చూస్తే ఎవరికైనా తోచకపోదు. రాజరాజు గూఢచారులకైనా పోల్చుకొనుటకు శక్యముకాకుండా అతని రాజధాని మారిపోయి నేటినగరమయి ఉన్నది. అతనికాలమందు నగరము పరిహద్దులు, వైశాల్యము, వీధులు, ఇండ్లు, కొలువుకూటము, రచ్చసావళ్లు, సత్త్రరువులు, అంగళ్ళు, పానశాలలు, కార్యస్థానములు, జనులు, వారి ఆచారవ్యవహారములు, వారి వృత్తులు, పురపరిపాలనము, విద్యలు, శాస్త్రములు, కళలు, పాఠశాలలు—ఇటువంటివిషయములు వేనవేలు విమర్శించి నేటిస్థితికిన్ని నాటిస్థితికిన్ని గల సామ్యము వైషమ్యము తెలుసుకొంటేనేకాని వాస్తవముగా భూతార్థము నిశ్చయించలేము. రాజరాజునాటి నగరపటము నగరవర్ణనము, వ్యవహారప్రదర్శని, వార్తాపత్రికలు, నవలలు మొదలయిన సామగ్రి దొరికితే విషయవిచారణ సుకరమవునుగాని అట్టిసాధనములు లేవు. ఏదిఉంటే అది ఆధారముచేసికొని ఆకాలపుస్థితి తెలుసుకోవలెననే అభిలాష మనుష్యులకందరికిన్ని సామాన్యమే, ఐతిహాసికులు సవిమర్శముగా విచారించి తెలిసికొనుటకు యత్నిస్తారు; సామాన్యులు వట్టిఊహలతో తృప్తిపొందుతారు. ఎవరికైనా ఇప్పటివారి వ్యవహారమునకు ఆధారముగా పూర్వకాలపు నగరస్థితి ఉండవలెననే ఉద్దేశము ఎంతమాత్రమున్ను లేదు.

ఈ వ్యాసము రాజరాజనరేంద్ర పట్టాభిషేక సంచికనుండి పునర్ముద్రితము.

రాజరాజునాటి తెనుగుభాష రానురాను మారి నన్నయభట్టుకైనా బోధపడనట్టిదై నేటి వ్యవహారమందున్నది. ఆకాలపు లిపికూడా భాష వలెనే క్రమేణ మారిపోయినది. ఎవరికో మిక్కిలిశ్రమపడి నేర్చుకొన్న వారికితప్ప నేటిపండితులకైనా నాటిలిపి తెలియదు. వ్రాసినఅక్షరము వాడుకలో కంటికి కనబడుతూ ఉన్నట్టుఉండక ఏమాత్రము వ్యత్యస్తమైనా పోల్చుకొనుటకు సాధ్యముకాదు. అట్లే భాషలోని శబ్దములలో ఒక వర్ణము లోపించినా ఒక వర్ణము అధికమయినా ఒక వర్ణము (అచ్చుగాని హల్లుగాని) మారిపోయినా ఆ శబ్దములు నిరర్థకములవుతవి. చూడగానే తెలిసేటట్టు వ్రాసిన అక్షరములున్ను, వినగానే తెలిసేటట్టు ఆడిన మాట లున్ను, మనుష్యులు తమ మనోభావములు ఒకరికొకరు తెలియబర్చుటకు సాధనముగా లోకములో వాడుకొంటారు. దేశభాష అనేది అట్టిసాధ నమే. అనేక కారణములచేత ఈ సాధనము మారడము సాజమే. రాజ రాజుకాలమందు వాడుకలో ఉండిన ఈ భాషారూపమైన సాధనము ఎటు వంటిదో నిరూపించుటకు అప్పుడువ్రాసిన వ్రాతలుతప్ప వేరేఆధారము లేదు.

తెలుంగుభాషనుగురించి అనుషంగికమైన విషయము ఒకటి విచా రించవలసినది ఉన్నది. నేటి తెనుగుపండితులు లౌకిక వ్యవహారమందు లోకముతోపాటు వ్యావహారికభాష వ్రాసినా ప్రబంధములు మరిఒక విధ మైనభాషలో రచిస్తారు. ఈ కావ్యభాషలో కొంతభాగము వ్యావహారిక భాషలోనిదే. మిగిలినది విశిష్టమైన ప్రాచీనభాష. అన్యభాషవలెనే నేర్చుకొంటేనేకాని తెనుగువారికి తెలియదు. రాజరాజనరేంద్రుని కాల మందుకూడా పండితులు తెలుగుభాష ద్వివిధముగా వ్రాసేవారా? ఏలాగున ఈవిషయము నిశ్చయించడము? కేవల లోకవ్యవహారముతో సంబంధముగల వ్రాత ఆకాలపుది దొరికితే అది ఈవిచారణకు తగిన ఆధారమవుతుంది.

రాజరాజు కాలమందున్న తెలుగుపండితుడు నన్నయభట్టు స్వయముగా రచించినవి ఈ రెండువిధములయిన వ్రాతలున్ను ఉన్నవి. భారతము కావ్యభాషను వ్రాసినది, నందంపూడి శాసనములోని గ్రామము సరిహద్దుల వివరణము వ్యావహారిక భాషను వ్రాసినది అని ఊహించవలెను. రెండవ దానిలో ఉన్న ఎనిమిదివాక్యములనుబట్టి ఆ కాలమందుకూడా ఈ కాలమందున్నట్టి భాషలో వైవిధ్యమున్నట్టు నిశ్చయించలేము: ఎందుచేతనంటే శాసనములోని భాష భారతములోని తెలుగువలెనే ఉన్నది.

నన్నయభట్టు రచించిన భారతములోని భాష నన్నయ వ్రాసినట్లుగా నేడు మనము చదువుకొనే పుస్తకములలో ఉన్నదా? నన్నయ వ్రాసినదిగానీ ఆ కాలమందు వ్రాసినదిగానీ ఒక ప్రతి అయినా నేడు మనకు దొరకదు. బుద్ధిపూర్వకముగా పండితులున్ను అబుద్ధిపూర్వకముగా ప్రమత్తులయిన లేఖకులున్ను భాష మార్చివేసినారని మన మందరమున్ను ఎరుగుదుము. అప్పకవికాలమందే యిట్లు జరిగినది. వ్రాతప్రతులు చూచి పాఠమును "పరిష్కరించి" పండితులు అచ్చు వేయిస్తున్నారు. ఈ అచ్చుపుస్తకములలోని పాఠములు ఒక్కొక్కకూర్పులో ఒక్కొక్కవిధముగా మారుతున్నవి. ఆనంద ముద్రాక్షరశాలలో 1907 వ సం. నందు ముద్రితమైన గ్రంథము పీఠికలో పరిష్కర్తలు ఏమని వ్రాసినారో చూడండి. "పండితులు దమకు సందిగ్ధములుగాను మూలమునకు విరుద్ధములుగాను లేక న్యూనములుగాను నున్నట్టి పట్టులందుఁ దమ కవనముతోఁ బాఠములను దోఁచినట్లు మార్చియుఁ జేర్చియున్నారు. కావున నీ తప్పులు ప్రథమ ముద్రణమునందలి కష్టసాహాయ్యమునబట్టియు గ్రంథ వైపుల్యమునుబట్టియుఁ బెక్కులై యుండుటతోఁగూడఁ బండితుల సొంతకవనముంబట్టి సవరింపరానంత చిక్కులైనవి. దీనిని వ్రాఁతప్రతులనుగొని మరల శుద్ధముగా సవరణ సేయఁజాలిన పండితులందులకుఁ బూనకుండుటచేతనో, పూనియు దానికి వలయునంత

వ్యయప్రయాసముల లోపముచేతనో, యొప్పియుండదగిన వ్రాఁతప్రతులు దొరకమిచేతనో, తరువాతి ముద్రణములన్నియు మొదటి ముద్రణము ననుసరించి గతానుగతికముగాఁ దప్పులకుప్పలైనవి. ఇటీవల రెండొక ముద్రణములు వ్రాఁతప్రతుల తోడ్పాటుతోఁ దప్పులు లేకుండునట్లు చేయంబడినవనుటే కాని చాలవఱకందును దప్పులు చూపట్టుచున్నవి. కనుక నీగ్రంథమును మఱల వ్రాఁతప్రతులతోఁబోల్చి సవరించుట యావశ్యకమయ్యెను."

ఇట్టివారు పరిష్కరించిన గ్రంథములోకూడా అపరిమితముగా అపపాఠములున్నవి. ఈ అపపాఠములలోని శబ్దములు కోశములలో చేరినవి. అవి సప్రమాణముగాఁ గ్రహించి గ్రంథకర్తలు తమ గ్రంథములలో వాడుతున్నారు. ఆ విషయము అట్లుండనీయండి.

తాటాకు పుస్తకములలోని పాఠములయినా విశ్వాసార్హములు కావని అప్పకవినాటినుండిన్ని లాక్షణికులు చెప్పుతున్నారు. బ్ర. శ్రీ. వఝ్ఝల చినసీతారామస్వామి శాస్త్రిలవారు హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యాన విమర్శనములో (చూ. పుటలు 85-87) "యథాస్థితిగా గ్రహింపఁదగిన నిర్దుష్టమగు మాతృక యొకటియైన గలదని యెవ్వరును జెప్పజాలరుగదా. ఇంతియకాక యాయా కాలములందుఁ బ్రసిద్ధములయి వాడుకలోనికివచ్చి యుండు వ్యాకరణముల యైక్యమునుబట్టియు, నాయా కాలముల వ్యావహారికాంధ్రముయొక్క యైక్యమునుబట్టియు సవరణములలో నట్టి సంవాదములు లభించినను లభించవచ్చును. అంతమాత్రమున నట్టి సంవాదము కవిప్రయుక్తతను దృఢముగా స్థాపింపఁజాలదుగదా. మఱియు మనకు దొరకు మాతృకలెల్ల సుమారు రెండుమూడువందల సంవత్సరములలోపలివే గదా. తఱచుగా వానిలోని సవరణము లాంధ్రశబ్దచింతామణ్యప్పకవీయాదుల ననుసరించియే యుండును......ఇట్టి కారణములచేఁ గల్గు సంవాదములు ప్రమాణములని గ్రహించుట సరికాదు" అని వ్రాసియున్నారు. దోష

ములు చూపించి, "ఛందోయతిప్రాసశ్లేషయమకాదులచే నిబద్ధములయి సామాన్యముగా మార్పరాని స్థలములే సందిగ్ధవిషయ నిర్ణాయకములగునని" లాక్షణికులు సిద్ధాంతము చేసినట్లు తెలియజేసినారు. కొందరు మహాను భావులు ఇట్టి స్థలమందున్న శబ్దములుకూడా తమకు అనిష్టమైతే దిద్ది గ్రంథ ములు పరిష్కరించినారు.

నన్నయభారతములోని తెనుగు కొంత నేటివ్యవహారములో నిల్చి ఉన్నా చాలా భాగము మారినందున, పండితులని పేరుగలవారు, ప్రబంధ ములు రచించిన కవులు, లాక్షణికులు, ప్రాచీనభాషాశబ్దములను గురించి తబ్బిబ్బులుపడుతున్నారు. రెండుమూడు విషయములు ఉదాహరిస్తాను. (1) "నమ్మనేరనయ్యెదను" మొదలయినక్రియలు నన్నయభట్టే కాదు; తర్వాతికవులు తిక్కన, ఎఱ్ఱన, శ్రీనాథుడు వాడిఉన్నారు. ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిలోగాని బాలవ్యాకరణములోగాని ఇట్టి శబ్దములకు అనుశాస నము ఏర్పడలేదు. కీర్తిశేషులయిన కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులవారు ఇట్టి శబ్దము ప్రయోగిస్తే బ్రి. శ్రీ. వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు వారిని పడతిట్టినారు. శ్రీనాథుని నైషధము ఈ శాస్త్రిలవారు పరిష్క రించి అచ్చువేయించినపుడు ఆ ప్రబంధములో ఇట్టిప్రయోగములు రెండు కన బడితే తప్పులని దిద్దుటకుకూడా సాహసించినారు. ఇట్లే నన్నయాది ప్రాచీనకవులు వాడినవి, ఇచ్చి పుచ్చు మొదలయినవి, ఈశాస్త్రిలవారే తప్పులనుకొన్నారు. (2) తెంచు అనుబంధముగా "ఏఁగుదెంచు, చనుదెంచు, తోయుదెంచు, అరుదెంచు" మొదలయినక్రియలు అనేకముగా నన్నయ భారతములో నున్నవి. శబ్దరత్నాకరమందు "తెంచు" స్వార్థమందు వస్తుందని చెప్పిఉన్నది గాని తప్పు. "ఏగెను" అంటే "పోయెను" "ఏగుదెంచెను" అంటే "వచ్చెను". ఇట్టి శబ్దములు సుపరిచితమయినవి కాకపోవుటచేత వ్యతిరేకార్థమందు ప్రార్థనార్థమందు తుమర్థమందు వీటికి

ఎట్టి రూపములుండునో తెలియక తప్పులువ్రాస్తున్నారు. బ్రి. శ్రీ. శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలవారు తమ క్రొత్తతెనుగుభారతము (సభా పర్వము రెండవ ఆశ్వాసము 307 వ పద్యము)లో "తాఁకుదెంచఁగన్" అనిప్రయోగించినారు. మ. రా. కూచి నరసింహంపంతులవారు తమ గౌరాంగచరిత్రమందు (చూ. రెండవభాగము XI. 1.44) "ఏతెంచుము" అని వ్రాసినారు. (3) బ్ర. శ్రీ. మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిలవారు 'భాసనాటక కథలు'లో "దశరథుని శరణుచొచ్చుము" అని శబ్దపరిచయము లేక, తెనుగురానివాడు "నీవువచ్చుము" "నీవువచ్చవలెను," "వాడు వచ్చడు" అన్నట్లుగా ప్రాచీనాంధ్రక్రియ వాడినారు. బాలవ్యాకరణ ములో వీటికి అనుశాసనమున్నా తెనుగుపండితులే భ్రిమత్తులవుట సంభవిస్తున్నది. పండితులుకాని తెలుగువారు ఇట్టివ్రాతలు చదివేటప్పుడు, గ్రాంథి కాంధ్రభాషలో తప్పొప్పులు తెలుసుకోలేక, "ఏతెంచుము," "ఏతెం పుము," "ఏతెంపవలెను," "ఏతెంచఁడు" (అరసున్న తప్పకుండా ఉండ వలెను.) "ఏతెంపఁడు" "వచ్చుము" "వచ్చవలెను" "వచ్చఁడు" చొచ్చుము, చొచ్చవలెను, చొచ్చఁడు, చొరి, చొరెను, చొత్తి, చొత్తెను, చొరిన మొదలయినవి ఎవరు ఏలాగునవ్రాసినా, వ్యావహారిక భాషకు ఎంతవిరుద్ధముగాఉన్నా, గ్రాంథికభాషలో అట్టి రూపములు సాధువులుకాబోలు, కాకుంటే గ్రంథకర్త ఎందుకు అలాగున వ్రాస్తాడు అని సమాధానము చేసుకొంటారు. పాపము! భ్రమపడ్డవారు మరేమి చేయగలరు? వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారే అలంకారసారసంగ్రహము నందు "అరయనద్భుత మిథ్యాశూరత్వోదార్యరచన చొలునత్యుక్తిన్" అని"చొలుక్" ప్రయోగించి వ్రాసినారు, ఎవరు తప్పనగలరు? శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలవారు తమభారతములో "చొరినన్"(ఆది X. 251) "చొరిన" (X. 244) "చొరితిని" (VII. 72) చొరి (IX. 272) అనే

శబ్దములు ప్రయోగించినప్పుడు నన్నయాది ప్రాచీనకవులెవరైనా ఎక్కడైనా ఈశబ్దములు వాడినారుగాబోలును, ఏవ్యాకరణములోనైనా వీటికి అనుశాసనమున్నది గాబోలును అని చదువరులు అనుకొంటారుగాని తప్పనుటకు సాహసిస్తారా? నావంటివాళ్ళుమాత్రము వీటిసాధుత్వము అంగీకరించుటకు పూర్వము ప్రమాణము చూపించవలెనని ప్రయోగించిన కవులను కోరుతారు. వ్యావహారికభాషలోని శబ్దములకు వ్యవహారమే ప్రమాణము. దానికివిరుద్ధమైన శబ్దములకు ప్రాచీనగ్రంథములలోని ప్రయోగములే ప్రమాణము. ఆ ప్రయోగములను అనుసరించిచేసిన అనుశాసనము చెల్లుతుంది. అపశబ్దములు (అనగా ఇప్పటి వ్యవహారములోగాని ప్రాచీనుల గ్రంథములలోగాని లేనివి) అనుశాసించుటకు ఏలాక్షణికునికిన్ని అధికారము లేదు.

నన్నయభారతములో కనబడే భాషానియమములు తెలుసుకోకుండా పాఠములుమార్చి అపశబ్దములున్ను అర్వాచీనాంధ్రభాషాశబ్దములున్ను నన్నయభాషలో చేర్చి ఊరూపేరూతెలియని పరిష్కర్తలు ప్రాచీనాంధ్రభాష పాడుచేసినారు. తత్త్వాన్వేషణపరులు శ్రమపడి ప్రాచీన ప్రతులు సంప్రతించి శుద్ధమయిన పాఠములతో భారతము తిరిగీ అచ్చువేయిస్తేనేకాని, రాజరాజు కాలమందున్న గ్రాంధికాంధ్ర భాషాలక్షణము నిరూపించుటకు ఎవరున్ను పూనుకోలేరు. అంతవరకున్ను చేసేప్రయత్నములు సఫలము కావు.

అసత్యము సిద్ధాంతము చేసుకొని దుష్టలక్షణము ప్రమాణముగా గ్రహించి, దురభిమానము, దురాగ్రహము గలిగి, భాషాతత్త్వమే కాదు, దేనితత్త్వమైనా తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నించుట అనర్థకము. అట్టి ప్రయత్నము చేసేవారికి దురుద్దేశ మున్నదని వారిమీద అనింద ఆరోపించకూడదు. సదుద్దేశముతోనే ఇట్టివారు (ఇతరవిషయములలో అత్యుత్తములు కావచ్చును). చేసేపనివల్ల తత్త్వము అడుగంటి లోకమునకు కీడు

కలుగవచ్చును; కనుక వారితప్పులు ప్రకటించడము తత్ప్రియులకు విహితధర్మము.

నన్నయ భారతభాష పరిష్కర్తల దోషముచేత నిరూపించుట కసాధ్యమయినా, నన్నయవాడిన వ్యావహారికభాష విమర్శించి వల్లనయి నంతమట్టుకు దానిలక్షణము తెలుసుకోవచ్చును. భాషావిమర్శకులు శ్రీ సూర్యారాయాంధ్ర నిఘంటునిర్మాతలు, కవులు, ఆంధ్రపండితులు అని లోక మందు ప్రసిద్ధిపొందిన మ. జయంతి రామయ్యపంతులవారు స్వయముగా నందంపూడి శాసనము ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రికలో (చూ. 1.1) ప్రతి బింబసహితముగా ప్రకటించినారు. నన్నయకాలపు లిపి పంతులవారివంటి వారేకాని సామాన్యులు పోల్చుకోలేరు. నన్నయకాలపు వ్యావహారిక భాషకూడా వారివంటి పండితులకేకాని ఇతరులకు బోధపడదు. ఇప్పటి అక్షరములలో శాసనము వ్రాసి ముద్రించినారు. మనకు కావలసిన భాగము తెలుగువాక్యములు గలది ఎత్తి ఇక్కడ వ్రాసి చూపిస్తున్నాను. దానిలో నాకు తప్పులుగా తోచినవి తెలియజేసి పంతులవారి "ఆంధ్రశబ్ద విమర్శ నము"లోని గుణదోషములు విచారిస్తాను.

నందంపూడి శాసనములోని తెలుగు భాగము:

1. పూర్వతః ఇయ్యూరియుంబిల్లెమ పెద్దపూణ్డియుం బొలగరువున పల్లవున కొండి[1] యాగుంట నడుమసీమా।

2. ఆగ్నేయతః ఇయ్యూరియుం బిల్లెమ పెద్దపూణ్డియు నెరపులయుం బొలగరువున మాయ్యాలి కుటుని[2] సీమా।

3. దక్షిణతః ఇయ్యూరియు నెరపులయుం బొలగరువున తాడ్ల జెవ సీమా।

4. నైర్ఋత్యా[3] తః ఇయ్యూరియు నెరపులయు మందరమునయుం బొలగరువున మాయ్యాలి కన్రటు[2] సీమా।

1 కొణ్డి, 2 కుట్ర, 3 ర్య,

5. పశ్చిమతః ఇయ్యూర్యరియు మందరమునయు మడకుటితియుం బొల గరుసున ముయ్యలికటు[1] సీమా।

6. వాయవ్యతః ఇయ్యూర్యరియు మడకుటితియుం బిల్లెమ పెద్దపూణ్డియుం బొలగరుసునముయ్యలికటున గొల్లతేవసీమా।

7. ఉత్తరతః ఇయ్యూర్యరియుం బిల్లెమ పెద్దపూణ్డియుం బొలగరుసున (యే)*లువ గడ్డయసీమా।

8. ఐశాన్యతః ఇయ్యూర్యరియు[2] బిల్లెమ పెద్దపూణ్డియుం బొలగరుసున మట్టితోడితాటియో♦డ్డ చింతయసీమా।

ఈ శాసనమునకు పంతులవారు వ్రాసిన అవతారికలోనే శాసనమందున్న ఆంధ్రశబ్దములు విమర్శించి కొన్ని విశేషము లుదాహరించినారు (1) నన్నయకాలమందు వాడుకలోనుండే శబ్దములుకొన్ని (నందమపూణ్డి తాడ్ల, కుటితి) మారి (నందంపూడి, తాళ్ళ, కుర్తి) అని నేటివ్యవహారమందున్నవి; (2) గొల్లతేవ, ఏలువగడ్డయవంటి కొన్ని శబ్దముల అర్థము విచార్యము; అనగా తెలియదన్నమాట. (3) "పొలగరుసులోని" "పొల" శబ్దము లేఖక దోషముల "పొలిమేర" లో ఉన్నట్లు "పొలిగరుసు" అని ఉండవలె నేమోనట! "నడుమ" ప్రథమైకవచన రూపమట! (5) "గడ్డయ చింతయ" శబ్దములు "గడ్డ" "చింత" శబ్దముల విశేషరూపములట! (6) "తాడ్లతేవ" అనగా "తాటిచెట్ల సమూహ"మట!

నన్నయ మాటలలో కొన్ని నేటి వ్యవహారములో లేకపోవడము, కొన్ని మారడము, కొన్నిటికి అర్థము పండితులకైనా తెలియకపోవడము నావంటివారికి వింతకాదు! నన్నయనాటిభాష నేటివరకున్నూ మారలేదన్న విశ్వాసము గలవారికి (పంతులవారు మొదలుగాగలవారికి) ఆశ్చర్యకరముగా ఉంటుంది. దానికేమిగాని అవిచారపూర్వమయిన తప్పు సిద్ధాంత

1. కుట్ర *సందిగ్ధము, 2. యుంబి♦యొ—ఇట్లు శాసన ప్రతిబింబములోని వర్ణములునాకంటికి కనబడుతున్నవి.

ములు, తప్పు లక్షణములు, తప్పు వ్యుత్పత్తులు పరమప్రమాణముగా మూఢ విశ్వాసముతో అంగీకరించేవారు ఎట్టిచిక్కులపడుదురో పంతులవారు పద్దపాట్లనుపట్టి తెలుసుకోవచ్చును. "నడుమ" అకారాంత శబ్దమనుకొని పరిథమైకవచనరూపమని నిశ్చయించుట, "తాడ్లతేవ"లోని "తేవ" అకారాంత శబ్దమనుకొని దానికి ప్రయోగాంతరము స్ఫురింపకున్నదని జంకుతూ, సందర్భమునుబట్టి దానికి సమూహముఅని యర్థము చెప్పికొనవచ్చు" నని గప్పా కొట్టుట "గొల్లతేవ"కు "అర్థమువిచార్య" మని మెలకువతో ఊరుకుండుట "గడ్డ"కు "గడ్డయ"అనిన్ని, "చింత"కు "చింతయ" అనిన్ని "విశేషరూపము" లని జంకకుండా అనుశాసించుట—ఈతబ్బిబ్బు అంతా ప్రాచీనాంధ్రభాషాసంప్రదాయము పట్టుపడకపోవుటవల్లను ఈశబ్దముల చివరనున్న అకారము ఏవార్థకమని తెలుసుకోలేకపోయినందున సంభవించినది. నన్నయవ్రాసిన ఎనిమిది వాక్యములలోను ఎనిమిది దిక్కుల సీమలున్ను వివరముగా ఉన్నవి. ప్రతివాక్యములోను చివరనున్న తెలుగు మాటకు ఏవార్థకమయిన అకారముచేర్చి "ఆదేసీమ"అనేఅర్థము ఇచ్చునట్లుగా వ్రాసినాడు. నన్నయకాలమందు ఏవార్థకముగా అకారమువాడుకలో ఉన్నదిగాని, మనకాలమందున్నట్టి ఏకారములేదు. ఏవార్థ కాకారసహితమైన ఇట్టిశబ్దములు 1 నడుమ (నడుము + అ) 2 మయ్యాలి కుట్ర (-కుట్రు + అ) 3 తాడ్లతేవ (-తేవు + అ) 4 ముయ్యాలికుట్ర 5 ముయ్యాలికుట్ర 6 గొల్లతేవ (తేవు + అ) 7 (ఏ)ఉవగడ్డయ (-గడ్డ + అ) 8 చింతయ (చింత + అ) వీటిలో "గడ్డయ" "చింతయ" శబ్దముల చివరనున్న "య" కారము ప్రమత్తులయిన చదువరులకు ఏవార్థకముగా తోచునేమో అని 'యకార మవధారణార్థకమనుట సమంజసముగాఁ గఁనబడదు." అని స్పష్టముగా పంతులవారు తమ నిశ్చితాభిప్రాయము తెలియజేసినారు!

పంతులవారి యభిప్రాయము తప్పుఅని చెప్పుటకు తగిన హేతువు లున్నవి. మొట్టమొదట భూదానశాసనములలో సరిహద్దులు వివరించి వ్రాసిని వాక్యములందు ఏవార్థకము ప్రయోగించుట సంప్రదాయవిరుద్ధము కాదని చెప్పుటకు ప్రమాణముచూపిస్తాను. పిఠాపురమందున్న మల్లిదేవుని శాసనములో (చూ. ఎపి. ఇండి. IV. పుట 92) నందంపూడి శాసనములో నన్నయవ్రాసినట్లే ఏనిమిదిదిక్కుల సరిహద్దులు చెప్పినవాక్యములలో కొసను వరుసగా 1 ఎఱ్ఱగుంటయసీమా, 2 కాలియసీమా 3 గుణ్డయసీమా, 4 గుంట యసీమా 5 గుంటలసీమా, 6 గట్టయసీమా, 7 గట్టయసీమా, 8 వంకయసీమా అని ఏవార్థకాకారసహితముగానే శబ్దములున్నవి. అకారాంతేకారాంత శబ్దములకు పరమందు అకారమున్నచోట యడాగమమువచ్చినది. అయిదవ వాక్యములోని "గుంటల" అనేది బహువచనరూపమయిన "గుంటలు"కు పరముగా అకారమువచ్చినందువ సంధిఅయి ఏర్పడ్డది. ఇట్లు పూర్వకాలమందు దానశాసననిబంధనము లుండేవని తెలియకపోయినా ప్రాచీనాంధ్ర భాషాసంప్రదాయములయినా తెలిసిఉంటే నన్నయశాసనములోనున్న ఏవార్థకాకారసహిత శబ్దములను గురించి పంతులవారికి కలిగినచిక్కులు విడదీయుట కష్టముగా ఉండదు. "నడుమ" లోని అంత్యవర్ణము ఏవార్థకమయిన అకారముకాదని తప్పుసిద్ధాంతము తలకెక్కి గట్టిగాపట్టుకొబట్టికదా నన్నయ కాలము మొదలుకొని నేటివరకున్న ఉకారాంతముగా లోకవ్యవహారమందే కాక గ్రంథములందున్న వాడుకలోఉన్న "నడుము" శబ్దము "నడుమ" అని అకారాంతముగా పంతులవారివంటి పండితులుకూడా అనుశాసనము చేయుట సంభవించినది. నందంపూడి శాసనములోనే 66వ పంక్తిలో నన్నయ "రెండేఱులనడిమివిషయ" అని వ్రాసినాడు. గ్రాంథికభాషలో "నడుము" "నడిమికి" "నడుమన్" ప్రచురముగా నన్నయాదుల కావ్యములలో కనబడుచున్నవి. శబ్దరత్నాకరమం దుదాహృతమై ఉన్నవి. "నడుమ"

అని పంతులవారు అనుశాసించినట్లు ఈశబ్దము అకారాంతముగా రూపాంతరమేమో అనుకొనుటకు ప్రమాణము లోకములోగానీ గ్రంథములలోగానీ కానరాదు. "నడుమ"శబ్దముంటే "నడుమకు" "నడుమయందు" "నడుమలు" మొదలయినరూపము లుండవలెనుగదా? అవి పంతులవారికి కనబడినవా? లేకుంటే, నడుమశబ్దము అపశబ్దము: వ్యావహారికము కాదు; గ్రాంథికము కాదు; అర్వాచీనము కాదు; ప్రాచీనము కాదు; పండితమ్మన్యులు కల్పిస్తూఉన్న కృతకగ్రాంధికాంధ్రశబ్దములవంటిది గనుక కృతక గ్రాంధికాంధ్రభాషా లక్షణశిరోమణిలో లక్ష్యముగా ఉదాహరించదగిన శబ్దము కావచ్చును. ఇట్టివే "తీవ" "గడ్డయ" "చింతయ"లు; ఇవి భాషలో వాస్తవముగాఉంటే, "తీవలు" గడ్డయలు" "చింతయలు" "తీవకు" "తీవలకు" "గడ్డయకు" "గడ్డయలకు" "చింతయకు" "చింతయలకు" అనే రూపములుకూడా ఉండవలెను. పంతులవారు ఎక్కడనయినా ఇవి చూచినారేమోకాని నాకుకానరాలేదు; ప్రమాణము చూపించకుండా వీటికి అనుశాసనముచేస్తే చెల్లుతుందా? వారిచిత్తం!

అవిమర్శపూర్వకమయిన సిద్ధాంతము పరమప్రమాణముగా విశ్వసించేవారి మనోవృత్తులతోపాటు ఇంద్రియవ్యాపారములుకూడా విపర్యస్తముకాక తప్పదంటారు. అందుకు తార్కాణముగా పంతులవారి విమర్శనములోని విషయము ఒకటి చూపిస్తాను. రెండవ నాలుగవ అయిదవ వాక్యముల చివరను "కుట్ర" అనిమూలమందున్నది. శాసన ప్రతిబింబములోనున్న ప్రాచీనలిపి పోల్చి తెలుసుకోగలవారు "కుట్ర"లోనున్న రెండవఅక్షరము "ట్రు అని చదువరు. చాలాసంవత్సరముల క్రిందట ప్రసిద్ధపండితుడయిన కీల్‌హార్న్‌గారు ఈ శాసనము ఎపి. ఇండి. 4 వ వాల్యములో ప్రకటించినప్పుడు ఆయన ఈవర్ణము "ట్రి" అనే మూడు దోట్లను పఠించినారుగాని "ట్రు"అనుకోలేదు. "ట్ర"కున్ను "ట్రు"

కున్న నన్నయలిపిలో భేదము స్పష్టముగా కనబడుతున్నది. ఆరవ వాక్యములో "క్షత్రున" అని పంతులవారు పఠించినట్లే కీల్‌హార్న్‌గారుకూడా పఠించినారు. ప్రతిబింబములో ఈ భేదము ప్రాచీనలిపి తెలియనివారికయినా కనబడుతుంది. ఇంత స్పష్టమయిన అక్షరమును సరిగాపోల్చుకోకుండా కొమ్ము లేనిచోటకొమ్ము కనబడేటట్లుగా దృష్టిదోషము కలుగజేసి పంతులవారివంటివారిచేత కూటకరణము చేయించినదేమిటి? లోకమందు సుప్రసిద్ధముగా ఆబాలగోపాలము అందరికీ తెలిసిఉన్న "ఉేవు" శబ్దము ఉేవశబ్దమని తోచునట్లు భ్రమపుట్టించి, దానికి "సమూహ"మని అపార్థము కల్పించేటట్లుచేసిన అవిమృశ్యపూర్వకసిద్ధాంతమే-అవధారణార్థకమయిన అకారము ఈ శబ్దములకు పరమందుండుట సమంజసము కాదనుకోవడమే.

పంతులవారి విమర్శనములో మరియొక చిత్రమైన విశేషమున్నది. అర్వాచీనుల భాషలోని శబ్దముయొక్క రూపమునుపట్టి వ్యుత్పత్తి కల్పించి, ఆవ్యుత్పత్తి ప్రమాణముగా గ్రహించి, ప్రాచీనుల భాషలోని శబ్దముయొక్క రూపము తద్భిన్నముగానున్నదని తప్పుపట్టి దిద్దుటకు సాహసించినారు. భాషాతత్త్వజిజ్ఞాసకు దురభిమానముగాని పక్షపాతముగాని ప్రతికూలముగా ఉంటుంది. మనవ్యవహారములో ఇప్పుడు "పొలిమేర" అనే శబ్దమున్నది; కాని "పొలమేర" లేదు. శబ్దరత్నాకరమందు మొదటిదిమాత్రమే కనబడుతున్నది; అందు "గ్రామద్వయమధ్యసీమ" "ఎల్ల" అని అర్థములున్నవి; కాని ప్రయోగములు లేవు. కాశీఖండమందు (వావిళ్ళవారి అచ్చుపుస్తకము III. 116) సీసగీతిలో ప్రయోగము "పొలిమేరసీమ" అనిఉన్నదని నేను జ్ఞాపకము పెట్టుకొనిఉన్నాను. అయితే, లాక్షణికులు అంగీకరించదగిన స్థలములో అనగా యతిస్థానమందు "లి" వర్ణము లేదు. శ్రీనాథుడు "పొలమేర" అనివ్రాసినాడో "పొలిమేర" అనివ్రాసినాడో దీనిని బట్టి తేలదు. ప్రాచీనప్రతులలో "పొలమేర" అనిఉన్నా అర్వాచీన

లేఖకులు తమ వాడుకచొప్పున "ల" వర్ణము తప్పని దిద్దిఉంటారు. అచ్చు వేయించుటకు పరిష్కరించేపండితులయినా మార్చిఉంటారు. ఇట్టిమార్పులు అనేకశబ్దములలో కలిగినవి. నేటి లోకవ్యవహారమో, శబ్దరత్నాకరమో ప్రమాణముగాచేసికొని, నన్నయవాడిన "పొలగరుసు" శబ్దమందున్న "పొల" లోని "ల" వర్ణము లేఖకదోషమయిఉండునేమో అనిఊహించి, పంతులవారు "పొలిగరుసు" అని దిద్దవలెనంటారు! "పొలి" శబ్దము "బలి" శబ్దభవమట! కనుక "లి" వర్ణము సాధువు, "ల" వర్ణము అసాధువు అని వారి అనుశాసనము. అయితే నన్నయవ్రాసిన ఎనిమిదివాక్యాలలో నున్న (ఒకొక్కదానిలో ఒకొక్కమారు) ఎనిమిదిమార్లు ఈశబ్దము ఏకరూపమున "పొలగరుసు" అని ప్రయుక్తమయి ఉన్నదే. ఎనిమిదిచోట్ల శాసనము చెక్కిన గండాచార్యుడు ప్రమత్తుడై "లి"వర్ణము"ల"వర్ణముగా మార్చి ఉండడము సంభావ్యమా? "పొలమేర" అని మూలమందు కాశీఖండములో శ్రీనాథుడువ్రాసినా అర్వాచీనలేఖకులు తమవాడుకలో "పొలిమేర"అనిఉండుటవల్ల ఉద్దేశపూర్వకముగాగానీ ప్రమాదముచేతగానీ లవర్ణము లివర్ణముగా మార్చినారనుట అసంభావ్యముకాదు. "పొలిగరుసు" అనినన్నయవ్రాస్తే గండాచార్యులు"పొలగరుసు" అని ఎనిమిదిచోట్లమార్చుటకు కారణము నాకు కానరాదు. "పొలగరసు" ఈ ఒక్కశాసనములోనే కాదు. కలుచుంబఱ్ఱు శాసనములోకూడాఉన్నదని పంతులవారెరుగుదురు. "పొలమేర" అని లకారాకారయుక్తముగానే అనేకశాసనములలో ఉన్నది. క్రీ. శ. 1338 సం. నందంపుట్టిన దోనెంపూడి శాసనమందు (చూ. ఎపి. ఇండి. IV. పు 359) "పొలమేరలు" కనబడుచున్నది. అల్లాడ వేమారెడ్డిశాసనమందు (చూ. ఎపి. ఇండి. XIII. 248-250) ఆరుచోట్ల "పొలమేర" అనే రూపమున్నది. కాటయవేమని తొత్తరమూడి శాసనమందు (పంతులవారు పరిష్కరించిన పాఠములోనే) నాలుగుచోట్ల

"పొలమేర" అనే ఉన్నది. (చూ. ఎపి. ఇండి, IV, 324) నేనెరిగినంత మట్టుకు ప్రాచీనుల వ్రాతలలో ఎక్కడా "పొలిమేర" కానరాదు. కన్నడ భాషయున్న ప్రాచీన శాసనములలోకూడా "పొలసీమె" లకారాకార యుక్తముగానే పొలశబ్దము కనబడుతున్నది. (చూ. ఎపి. ఇండి. X. 66) కిటెల్ రచించిన కన్నడనిఘంటువులో పొలశబ్దమునకు, దిక్కు అనేఅర్థము కూడా ఉన్నది. కన్నడశబ్దము ప్రధానప్రమాణమని చెప్పలేదుసుండీ.

శాసనములు రాగిపట్టాలమీదను రాతిపలకలమీదను ఏలాగున మొదట చెక్కినారో ఆలాగుననే ఉన్నవి. తాటాకుపుస్తకములు అట్టివి కావు. మొదటవ్రాసినవి నశించినవి. ఇప్పుడు మనకు దొరికేవాటిలో అనేకము మన తండ్రితాతల తరమున వ్రాసినవి. ప్రతినిచూచి ప్రతివ్రాస్తూ లేఖకులు గ్రంథము నశించకుండా కాపాడేవారు. అయితే గ్రంథము నిలుచుటకు ఇది అనుకూలించినా గ్రంథములో అల్పముగానో అధికముగానో మార్పులు కలుగుటకు కారణమయినది. శాసనములలోని భాష యథాస్థితిగా ఉండుటబట్టి విచక్షణులయినవారు శబ్దములరూపములు అర్థములు ఏకాలమందెట్లున్నవో తెలిసికొనుటకున్ను గ్రంథకర్తల భాషయొక్క సాధుత్వాసాధుత్వములు విమర్శించుటకున్ను లేఖకులభ్రమప్రమాదములవల్ల కలిగిన మార్పులు కనుగొనుటకున్ను తాటాకుపుస్తకములకన్న శాసనములు ఎక్కువ అనుకూలముగా ఉంటవి. తాటాకుపుస్తకములయినా, మెలకువతో పండితులు మాతృకలలోఉన్నట్టు వ్రాసినవైతే ఇంచుమించుగా నిర్దుష్టమని నమ్మదగినవుంటవి. అట్టివి రెండుమూడు చూచినాను. అటువంటి ప్రతులు ప్రాచీనగ్రంథములకు దొరికితే, అమూల్యములని భావించవలసినవి. దొరకవప్పుడు ఎవరేమి చేయగలరు? శాసనములున్ను తాటాకుపుస్తకములున్ను సంప్రతించి వివేకముతో విమర్శనము చేసి, భాషాతత్త్వజిజ్ఞాసువులు అవలంబించిన అన్వేషణక్రమానుసారముగా కంటికి కనబడుతూఉన్న సిద్ధశబ్దములు

లక్ష్యముగా గ్రహించి వాటికి బాధకముగా కాకుండా లక్షణము నిరూపించడమున్ను అవశ్యకమయితే లక్షణము మార్చడమున్ను పంతులవారివంటి పండితులకు విహితధర్మము; అవిమర్శపూర్వకమయిన సిద్ధాంతమునకు విరుద్ధముగా ఉన్న శబ్దములుఅసిద్ధాంతానురోధముగా మార్చివేయుట నింద్యమయిన పని. నన్నయ స్వయముగా వ్రాసినవ్రాత ఎదుటనుంచుకొని (నన్నయ సమక్షమందుగా) రాగిరేకుమీద గండాచార్యుడు యథాస్థితిగా శాసనము చెక్కినట్టు శాసనమందే ఉన్నదిగదా. దీనిలోనిభాష నన్నయకాలమందున్న తెనుగనుటకు ఇంతకన్న విశ్వసనీయమయిన ప్రమాణము ఏది సంభావ్యమో నాకుతోచదు. శాసనమే కూటకరణమైతే నిరాకరించవచ్చును; కాదని నమ్మవలసినప్పుడు పరమప్రమాణమే. నన్నయకాలమందున్ను అతనితర్వాతను శ్రీనాథుని కాలమువరకున్ను శాసనస్థమై "పొలగరుసు" "పొలమేర" శబ్దములున్నవిగనుక ఆకాలమందు ఆశబ్దము అట్టిరూపమున ఉన్నదని ప్రాచీనాంధ్రభాషాశబ్దానుశాసనమున్ను అర్వాచీనుల వ్యవహారమందు "పొలిమేర" అనేరూపమున్నందున దానికి అనురోధముగా అర్వాచీనాంధ్రశబ్దానుశాసనమున్ను చేయుట పాణిన్యాదిశబ్దానుశాసకుల సంప్రదాయము. వేదములలోనున్న భాషకున్ను వాటితర్వాత పుట్టిన ఇతిహాసములు, పురాణములు, ధర్మశాస్త్రములు మొదలయిన గ్రంథములలోని భాషకున్ను సామాన్యమయినది కొంతఉన్నా అర్వాచీన గ్రంథములలో కానరాక వేదములలో మాత్రమే ఉన్న శబ్దములు ప్రాచీనములవుటచేత వాటికి వేరే అనుశాసన మేర్పడినది. కోశమందున్ను వ్యాకరణమందున్ను వీటిలక్షణము యథాస్థితిగా నిరూపితమయిఉన్నది. ఇట్లేఇంగ్లీషుభాషాశబ్దానుశాసనము ద్వివిధముగా ఉన్నది. ప్రాచీనమయిన ఇంగ్లీషుశబ్దముల లక్షణము కోశమందున్ను వ్యాకరణమందున్ను ఇంగ్లీషుపండితులు నిరూపించిఉన్నారు. ఆ ప్రకారము తెలుగుభాషాపండితులు ప్రాచీనాంధ్రశబ్దలక్షణము నిరూపించడ

మనకు పూనుకోవలెను. ఈపనికి తాటాకుపుస్తకములున్ను శాసలములున్ను ఆవశ్యకమయిన సామగ్రి-పరమాధారము. అవి మార్చివేస్తే ఇంతంతని చెప్ప రాని కీడుకలుగుతుంది. మార్చేవారికిదురుద్దేశము లేకపోవచ్చును. మార్పువల్ల సత్యము మరుగుపడుట సంభవించవచ్చునుగనుక, ఉద్దేశము మంచిదే అయినా ఆపని అనర్థకము.

"పూర్వలిపిని బాగుగఁ జదువలేకపోవుటచేతఁగాని శాసనములఁ గ్రమముగ సమన్వయించుకొనలేకపోవుటచేతఁగాని కొందఱపార్థములు చేసికొని వానిని సిద్ధాంతములనుగాఁ బ్రకటింతురనుటకిదియొక దృష్టాంతముగా గ్రహింపవచ్చును" అనిమనపంతులవారు తమను ఫుల్లరిబోడు మీదనున్న శాసనమును కనపర్చిన చిలకా వేంకటకృష్ణయ్యగారన్నమాటను పట్టి హితోపదేశముచేసినారు. వేంకటకృష్ణయ్యగారు ప్రాచీనలిపి తెలియక, "దల్లి సూరాంబచే" అనిశాసనములో ఉంటే "డిల్లిసూరంబాధా" అనిచదువుకొని శాసనములో డిల్లీ సూరంబాధాకున్ను కొండవీటి రెడ్లకున్ను జరిగినయుద్ధము వర్ణించబడినదని చెప్పినారట! (ఆం. సా. పత్రిక. 264) ఇట్లే "మల్లియరేచ" అనేశబ్దము బ్రౌన్ దొరగారిపండితులు సంప్రదాయ మెఱుంగక "మల్లయరేచ" అని దిద్దినారని పంతులవారే ఆక్షేపించినారు (చూ. ఆం. సా. పత్రిక. V. 4) ఇట్లు ఇతరుల అవివేకమును ఉద్ఘోషించి గ్రంథపరిష్కర్తల కుచితధర్మముపదేశించిన పంతులవారు స్వయంగా పరిష్కరించిన శాసనములలోని మూలగ్రంథమందు చేసిన మార్పులుచూస్తే, "శాసనాత్ కరణం శ్రేయః," అన్ననీతి జ్ఞప్తికివచ్చినది.

పంతులవారు ప్రకటించిన ప్రాచీనశాసనములలోని గ్రంథము మూలమునకు విరుద్ధముగా పరిష్కరించుట మిక్కిలి శోచనీయముగా ఉన్నది. యుద్ధమల్లుని శాసనము, ఓపిలిసిద్ధిరాజు కొణిదెన శాసనము, శ్రీనాథుని కృతులయిన కొండవీటి రెడ్లనాటి శాసనములు ప్రాచీనాంధ్రభాషాస్వరూప

నిరూపణమునకు ఆధారమయిన సామగ్రిగా ఎన్నదగినవి. వీటినిపట్టి వాస్తవమైన భాషానియమములు తెలుసుకొని, అచ్చుపడ్డ భారతాది ప్రాచీనగ్రంథములందున్ను కోశములందున్ను వ్యాకరణములందున్ను గలదోషములు తొలగించవలసిఉండగా, ఆదోషములు సాధువులుగా గ్రహించి, వాటికి అనురోధముగా శాసనములలోని భాష దిద్దడము పంతులవారికి ఆవశ్యకమని, ఉచితమని తోచడము ఆంధ్రభాషా పాండిత్యముయొక్క దౌర్భాగ్యమని నాపరితాపము తెలియజేస్తున్నాను. తాటాకులమీద వ్రాసిఉన్న చంద్రభానుచరిత్రము*మూలమునకు విరుద్ధముగా కొన్ని శబ్దములరూపము దుష్టలక్షణము ప్రకారము మార్చి పరిష్కరించి ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు అచ్చు వేయించినట్లె రామయ్యపంతులవారు పరిష్కరించినపాఠములుగల గ్రంథమే శాసనముల గ్రంథముగా అచ్చువేయించి ప్రకటించి ఉంటే, పరిష్కర్తలుచేసిన మార్పులేవో తెలియక కృతికర్తలువ్రాసినవే అని లోకము మోసపోవుటకు కారణమవును. అయితే మూలమునుపట్టి వీరు చేసిన తప్పులు దిద్దుకొనుట విమర్శకులకు కష్టమయినా అసాధ్యముకాదు. ప్రాచీనాంధ్రభాషా విశేషములలో ఆదేశములు, ఆగమములు, అరసున్నలు మొదలయినవికొన్ని స్పష్టముగా నిరూపించలేక లాక్షణికులు తప్పులుచేసినారు. అటువంటివి సవరించుటకు ఈ శాసనములలో సాధకమయిన ప్రయోగములున్నవి. అవి పంతులవారి పరిష్కరణములో చెడిపోయినవి. రెండుమూడు అంశములు మాత్రమే ఉదాహరిస్తాను. "పరగు" శబ్దములో అంత్యవర్ణము బిందుపూర్వకముగా శబ్దరత్నాకరమందున్నది. అందుకు ప్రమాణముగాఇచ్చిన మార్కండేయ పురాణములోని ప్రయోగము అచ్చుపడ్డగ్రంథములో కానరాదు. చక్కగావ్రాసిన తాటాకుపుస్తకములలో కూడా (భారతాది ప్రాచీనగ్రంథములందు) పరగు శబ్దములో అరసున్న

* నేను స్వయముగా తైఫారు వేసి చూచినాను. వ్రాతప్రతిలోనున్న శబ్దములు అచ్చులో కనబడవు.

కనబడదు. ప్రాచీనశాసనములలో అరసున్న కుగురుతుగా నిండుసున్నే ఉం టుంది; కొన్నిటిలో అనునాసికవర్ణమే ఉంటుంది. (మల్లుణ్ణుఅని) మీదచెప్పిన శాసనములలో "పరగు" శబ్దమందు బిందువులేకున్నా, అవిమర్శపూర్వక నియమమును అనుసరించి అంధపరంపరాగతమైన అరసున్న దూర్చి పరిష్క రించి తమపాఠము ప్రకటించినారు.

"పాకనాంటి" "కమ్మనాంటి" అని కోణిదెన శాసనములోని సబిందుశబ్దములు పరిష్కరణములో నిర్బిందువులయినవి.

అచ్చుభారతముతో "ఎందుఁబోయితివి" అని "ఎందు"న పరమందు అరసున్న, దానికిపరమందు గ జ డ ద బాదేశములు కనబడుతున్నవి; కాని వ్రాతప్రతులలో అందు, ఇందు, ఎందు కళలుగాను వాటికి పరమందున్న కచటతపలకు గ స డ ద వాదేశములురావలసినట్లుగాను పాఠములు కనబడుతు న్నవి. ఈ శాసనములలోకూడా, తాటాకుపుస్తకములలో ఉన్నట్లే మూల మందుపాఠములున్నా పరిష్కృతపాఠములు అచ్చుపుస్తములలోని తప్పుపాఠ ములను అనుసరిస్తున్నవి. యుద్ధమల్లుని శాసనమందు "ఇందుప్రవత్యత్మమై" అని మూలమందుంటే "ఇందుఁబ్రిత్యత్మమై", అని పంతులవారు దిద్దినారు. కోణిదెన శాసనమందు "తమ్ముండు ప్రతాపమున" అని మూలమందున్న "తమ్ముఁడుప్రతాపమున" అని పరిష్కృత పాఠమందున్ను ఉన్నవి అచ్చు భారతములోకూడా. అక్కడక్కడ ప్రాచీన సంప్రదాయము కనుబడుతు న్నది. (చూ. విరాట. III 28. ఆనంద ముద్రణము —ఊర్వీజముల్ ప్రాఁక్) కోణిదెనశాసనమందు మూలములో ఆదేశములు యథావిధిగా ఉన్నవి. "ముల్లోకవిభుండు సక్రి" అని కృతికర్త వ్రాసినది తప్పుగానిరాకరించి "ముల్లోకవిభుండు చక్రి" అని పంతులవారు దిద్ది అట్లుదిద్దుటకు కారణము ఏమనిచెప్పినారో చూడండి; "విభుండు చక్రి యను నవి రెండును సంస్కృత శబ్దము లేయగుటచేఁ జవర్ణమునకు సవర్ణమురావచ్చునని వైయాకరణుల మత

మయినను నిచ్చట సవర్ణము శుద్ధి కట్టువుగానున్నది. మఱియుఁ జవర్ణము తాలవ్యము. సవర్ణము దంత్యోచ్చారణము గలది.” ఇట్లు తమ యిష్టానిష్టములే సాధుత్వా సాధుత్వములకు ప్రమాణముగా విధించి ప్రాచీనుల కృతుల లోని భాష దిద్దుటకు సాహసించేవారు ప్రాచీనాంధ్రభాషానుశాసకులుగా నుండుట ఆంధ్రభాషాపాండిత్యము నోచిననోముల ఫలముకాక మరేమిటి? తిక్కన విరాటపర్వమందు “ఎలుంగుసలింప” (చూ. II. 139) అన్నవాసి నాడయ్యా అంటే పంతులవారు “మాచెవికి ఇంపుగాలేదు గనుక తప్పే; తుడిచిపారవేయవలెను” అని శాసిస్తారు; లోకము నోరుమూసుకొన వలసిన దేనా? శ్రీనాథమహాకవి క్రీ. శ. 1416 వ సం. జనవరి తే 14 దీని స్వయముగ రచించి వ్రాసి సంతకముచేసి రాతిమీద చెక్కించిన శాసనములోని భాష “శిలాక్షరములు” గా నేటికిన్ని ఉన్నది. దానిలో “అరిరాయ బసువశంకరుండు” అని రాజుయొక్క బిరుదు పేర్కొన్నాడు. అందులో ఉన్న “బసువ” శబ్దము తప్పని “బసవ అని చదువుఁడు” అని పరిష్కర్తలు అనుశాసించినారు. అనితల్లికలువచేరు శాసనములోకూడా (చూ 98 వ పంక్తి) “బసువశంకరః” అని ఉన్నది. అది తప్పని ఈపరిష్కర్తలు చెప్పక ఊరకున్నారు. అప్పుడు అది ఒప్పుగా కనబడ్డదిగాబోలు. వారి చిత్తం, ఆంధ్రభాషభాగ్యం! శ్రీనాథుడు నైషధమునందు (చూ VI. 145) “అరివీరబసువశంకర” అని వ్రాసినట్లు అనేక వ్రాతప్రతులలో కనబడుతున్నది. కాని, వేదము వేంకటరాయశాస్త్రులవారు పరిష్కరించి అచ్చువేయించిన పుస్తకములో “బసవ” అని ఉన్నది. శబ్దరత్నాకరమందు “బసవఁడు” “బసవన” ఉన్నవి; గాని “బసవ” లేదు. పంతులవారలు శాస్త్రులవారలు ఏప్రమాణమునుబట్టి “బసువ” తప్పన్నారో చెప్పరు.

పైనివివరించి చెప్పినదానినిపట్టి ప్రాచీనాంధ్రభాషాస్వరూపము నిష్కృష్టముగా నిశ్చయించి నిరూపించుటకు తగిన సాధనసామగ్రి సంపన్నము కాలేదని చదువరులు తెలుసుకోవచ్చును. అందుకు ఆధారముగా ఉన్న

ముఖ్యగ్రంథములు అన్నీ అవివేక పరిష్కారణమువల్ల అప్రమాణమైనవి. అపశబ్దములు, అర్వాచీనశబ్దములు ప్రాచీనుల భాషలో చేరినవి. వాటిని పట్టి వాస్తవమైన భాషా నియమములు ఏర్పరచుట అసాధ్యము. భాషా విమర్శకులకు విహితమైన ధర్మములు తెలుసుకోదగినవారుకూడ వాటికి విరుద్ధముగా ప్రవర్తిస్తున్నారు. ఐతిహాసిక మండలివారికి వాస్తవమయిన ఆంధ్ర భాషాచరిత్రము నిర్మించవలెనని అభిలాష గాఢముగా ఉన్నదని అనుకొంటాను. వారి అభిలాష నెరవేరవలెనంటే, ప్రాచీనాంధ్రగ్రంథముల వ్రాతప్రతులు ఆధారముగా చేసుకొని, పక్షపాతములేకుండా, తత్వ జిజ్ఞాసతో, సవిమర్శముగా సంప్రతించి పాఠములు పరిష్కరించవలెను. ఇది మొట్టమొదట చేయవలసినపని. అన్నిగ్రంథములకన్నా భారతము గొప్పది; అందులో నన్నయరచించిన భాగము ఆదిమాంధ్రకవిత గనుక పరమాధారమయినది. దానిలోని పాఠములు సాధ్యమయినంతమట్టుకు వాస్తవమని విశ్వసించదగినట్టుండవలెను. విశ్వసనీయముకాని గ్రంథము ఆధారముగా నిరూపించే లక్షణము అవిశ్వసనీయముకాక తప్పదు. దానికై పడ్డ పాటు వ్యర్థము. అందుచేతనే మ. చిలుకూరి నారాయణరావు పంతులు గారు మొదలయినవారు ఈ విషయమై కృషిచేసినవారైనా నిరుత్సాహులు అయి ఊరకున్నారు. ఇప్పుడున్న లక్షణగ్రంథములు-కోశములు గానీ, వ్యాకరణములుగానీ, ప్రమాణముగా అంగీకరించదగినవి కావు. అప పాఠములుగల గ్రంథములనుండి ఎత్తికొన్న శబ్దములు సాధువులుగా అంగీకరించిన వారు నిర్మించినవిగానీ, నిర్మించబోయేవిగానీ, లక్షణములు ఎందుకు ప్రమాణమవుతవి? శబ్దరత్నాకరమందున్న శబ్దములు ముద్రితగ్రంథములలోని పాఠములకు విరుద్ధముగా ఉంటవి. ముద్రిత గ్రంథములందున్న పాఠములలో వైవిధ్యమున్నది.

రాజరాజనరేంద్రుని కీర్తికి పరమాధారముగా నన్నయ రచించిన భారతమున్నది. ఇది రాజమహేంద్రవరమందు వెలసినదవుటచేత దీనియందు అక్కడివారికి అత్యంతగౌరవముండుట ఉచితమే. వారితోపాటు తెలుగు వారందరున్ను దానిని ఆదరిస్తున్నారు. అయితే తెలుగుపాండిత్యముయొక్క దురదృష్టముచేత, నన్నయభారతము పుట్టి తొమ్మిది శతాబ్దములయినా, నిర్దుష్టమై విశ్వాసనీయమైన పాఠములుగల గ్రంథము దొరకదుగదా. ఇంత వరకున్ను తగిన ఉద్యమముచేసి ఈ పవిత్రగ్రంథము యథాస్థితిలోనికి ఉద్ధరించక ఉపేక్షించి భాషాభిమానులు దోషులయినారు. ఇకనైనా ఆపనికి పూనుకోకపోతే తెలుగువారి భాషాభిమానము మిథ్యఅని తెలుగువారికి అపకీర్తి కలుగుతుంది. మహానుభావులు, కార్యదక్షులు పట్టుదలతోపనిచేస్తే శీఘ్రముగానే ఉద్దేశము నెరవేరుతుంది. ఇప్పుడువిజృంభించిన దేశాభిమానమున్ను భాషాభిమానమున్ను వాస్తవమయితే ఈ కార్యము చేయబూనుకొన్నవారికి కావలసిన సాయము దొరకకపోదని నమ్ముతున్నాను.

ప్రాఁదెనుఁగుఁగమ్మ*

సిరిఁదాల్చు కోఁడొగిఁ జిన్నిచూడ్కులఁజూచు తెనుఁగుఁ జదువులరచ్చ
తీర్పరులార !

గ్రంథను గైవ్రాలు సేసిన నేనయా ! యణఁకువ మెఱయుచు, నా యోపుకోలఁదిఁ, దెనుఁగుఁ జదువులగుఱిచి, జానుమివులంగఁ, దొలి తెనుఁగు నుడులన, తేటతెల్లగను, విన్నపమొక్కండు వినుపింతు మిమ్ము. మోడ్చియు నిఱుచేయి, మోఁకరిలఁబడియు, నెఱఁగియుఁ గైవారమొనరంగఁ జేసి, తద్దయు వేఁడుదు. నాలింపుడయ్య. మీరపోలెను నేనుఁ బ్రాఁబొత్తములు సాలఁజదువుకేన; యొకింత సదివితి నేని, మీరపోలెను నేనుఁ బ్రాఁబల్కులను వ్రాయ నేరనయితిన సామకోల్చియెన్నడును. మీకుఁ బోలెన నాకు వ్రాయంగఁ గాదేని, మీఱట్టులకు మాఱువల్కంగఁ గాద, యని మీరు గడిఁదిగాఁ గట్టడి సేసితిరటె; యది నే వినియిదియల్లినాఁడఁ; గాకేను మీతోడ నెనసి తూఁగుదునె? మీరేడ? నేనేడ? జగజెట్టులరటె ! నాయెఱిఁగినవి గొన్ని ప్రాఁబల్కులేర్చి, యింబుగానిందిడితిఁ బాడిదప్పకయ. యట్లయ్యు, నేదేని, దప్పు మొగపడిన మన్నింపుఁడని మిమ్ము దురపిల్లి వేడ; వేఁడంగ నేటికి? నేలంటిరేని, నా వ్రేళ్లు నులివెట్టి, నానాల్కనరికట్టి, మ్రోఁచేత వ్రాయు, ముక్కునఁబల్కుమన్నఁ, దిన్నంగ నాచొప్పు సేయనోపుదునె? నిచ్చలు మిముఁబోలె మాటలాడెదను; మాటలాడిన పగిది వ్రాలు వ్రాయం

---

*ఇక్కష్టనుడులను నాయిచ్చమై నేనుగూర్చితి, నానాల్కకనువగునట్లు; చదువరి కీసులకించెడునట్లు. పద్దెంబు లివియని వేరుక్రివ్వనేను; బద్దెంబు లనిపల్కి ప్రాఁబడిఁ బరికించి కీడని దూరఁగఁరగదేరికేని. గద్దెకూర్పునకునై కట్టడిలేద గద్దెయకాదిని గడియింపనురదే? చుక్కలు గుఱుతులు నానేర్చినట్ల చదువంగ నొనఁగూరుపాంబెసునిచితిని; దప్పేనిఁ జెద్దలవి యుఱకయ చదువుండ.

* ఈ వ్యాసము ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రికనుండి పునర్ముద్రితము

గనేర్తు నించుక నేనుఁ జెక్కుండఁ బ్రిమాడ్కి. నట్లు వ్రాయఁగఁ బంపవ్రా యనునాను. బాపురె! మీవలెమఱగాళ్లు తెక్కి చిందులు ద్రొక్కుంగనతఁ గులకొనెఁ? పడుచు లేచుచుఁ బాఁపమెలికలఁ జారినడుచుచు నవి నుఁడీ తెన్న యనిమాపి, యొజ్జలు మిమ్మెద్దిగఁజపిరి. దానిన మఱగిమెత్తురు మీరలొల్ల రొండెద్ది. యాటపాటల నారితేఱినవారు దొమ్మర్లు నవధానులెందఱేఁ గలరు. బుఱ్ఱతో నేలపై వారు వ్రాయుదురు; వీరు వింత వింతగ జదివి, జెక జెకనుంచు నార్తురు, మాటలు దలక్రిందుసేసి; బళిబళియని యెల్లరార్తురను మెచ్చి. యేరికిఁ దెలియదయా చదువుతీరు. దారయేఱుంగర తమమాట తెన్ను. విద్దెయట్టిది యొకటి గొండొక నేర్చి, కొలువులొఁగొనియాడ నియ్య నేయుదురె? యలవశమినిఁ జేసి తడఁబడుదు మొక్కొ, తడబడ నల్వురను నగరెయని వెఱచి మిన్నకుందురుగాక, తెగుదురె యేరు? విద్దెయనునది నెఱిగ నలవడవలయు; నేర్పసక్కఁగ మెఱయ నోపఁగ వలయుఁ. గానినాడో డరె వెలి వుచ్చి పఱప? దువ్వల నేపులలొట్టెనుఁగులను మావుల నెలుఁగులఁ గ్రోఁతులఁ బెంచి, వానిని డగ్గఱి యొడయండ్రు డ్రిక్కనేరాడఁగాఁజేయు వారలయ్య? వేఁగి నాటికి నేని, వేఁగికాటికి నేని, వేఁటరా వేఁటవో నేరి కగునయ్య? రాయలకగుఁ గాక, రెండ్లకగుఁగాక. మీమెచ్చు తెనుఁగది గడు గరిడిబిద్ద. మొదలేనిఁ దుది యేని మొగపడదరయఁ; ద్రోవదెన్నులు నేరు నేర్పర్పలేరు; నిచ్చలు సాదననేసిననకాక, యొనఁగూడదేరికినిఁ దరిదాఁక వలను; బ్రదికెడు ప్రొద్దెల్లఁ జాలదది నేర్వ. నొజ్జల తఱచుగాఁ బొరపడుచుండ్రు; ననుఁబోనివారల మాటేటికయ్య? మీరచ్చ గండల యాన, నలవడని సాము సలిపెద; దాన దొసఁ గొదవె నేనిఁ దొసవు నాయది కాద; నను రేఁచు వార దెప్పునఁ దమపాలుదగుఁ దార కుడువ. నిగ్గరినే నియు నిగ్గఱి, నేను డగియించితిని; దాని దోసముగ రోయఁదగునేని నది వాదు తప్పనఁగఁజెల్లుఁ.

తెనుఁగు నాటను గలరు తొల్లింటి పెద్దలు నేలదయ్యాలు నానాపా లువారు. పాలుర ప్రానుడులు దయ్యాలనుడులు. నాడునాఁటికి నవి నాటను మొలఁగె; మొలఁగినఁ బెద్దలు వొత్తమ్మలోనఁ దొల్లిఁటినుడులన గిచ్చి చదివెదరు. తెన్నాటి కాఁపులఁ గలియఁ బాలులకు నలవడిన దానాఁటి తెనుఁగుల పలుకు. దయ్యాల మినుకులు, వడనాట్లినుడులు తెన్నాట్ల నుడిగమి నల్లనఁజేరఁ, దొలితెనుఁగు బాఁపల బాసయ్యెఁ గావల యుఁ. బెద్దలదగుట నాపాలుల బాసకలయంపి మిహిఁగొని, కాఁపులు దనియ, దొడ్డదై నాటను మెప్పొందెఁ దాను. తొంటి పెద్దలు దారెవ రైరివో, తమనాట తెల్లవా తెనుఁగు మాటలను బాఁపల ప్రాఁబలుకు లవి కొన్నిగూర్చి, పద్దెములుగానల్లి కమ్మపై గివ్వఁ, దెనుగుఁ బొత్తముఁ జదువు వాడనూప నయ్యెఁ. బాలులు దక్కంగ దయ్యాల బాస నొడ్డులు సదు వంగ దొస వొందుఁగానఁ గాఁపుల బాసతో నొగి టినిఁబొదివి కలుపుడు, (గాపుని దొలుట కతనఁ, బ్రామిన్కు లయ్యును మయిలంది, యవియు, గాఁపు మాటల మయివడి నొప్పెనాఁగ) నిడుమలు మఱి పాఱయ పనెడు నమ్మిగను బాఁపలు దమప్రాఁత కబ్బములలోని ప్రాదయ్యముల కతలు నేర్పుమైఁ దిగిచి, తెనుఁగుఁ గాఁపులకునుఁ బున్నెమ్ము పొఁటెఁ దెనుఁగునఁ బద్దెంబు లల్లి వినుపించి, తెలియని నుడులను దెలియంగఁ జెప్పి, యొఱిగించి రిల్లుగాఁ బెద్దయు మేలు తెనుఁగుఁ గాఁపులకు నాసువు లిడిరి. గాఁపులకున యన నేల? బాసకును వారు దీపారు కై సేఁలదిచ్చిరిగాదె? నన్నయఁ దిక్కనిం గేతనఁ దొట్టి తొలికయితకాండ్ల రానాఁటఁగోలెఁ దారునుఁ, దమవార లాండుసులతోడ నిచ్చ లెయ్యయినుపులు నొనివెడువారు లానుడులఁ గయి తంబు గూర్చుచు, నదియుఁ గమ్మగాఁ దనరెఁ గావలయుఁ జూరె. వారి కూర్పులు మాడఁ దోఁచును గాదె చాలఁగాఁ గాఁపులయ మాటచొప్పు? వారి పిదపటివార లంతకంతకును గయితమ్ము గారడిబిద్దెగాదిద్ది, కయితంబు

బాసను గకవికలు సేసి, సింగారమునకునై సిగ్గు డిగఁద్రావి, రోఁతయించుక లేక పాడిగడి మివిలి, బూతులు, అంకులు వొండించి చొన్పి, లంజెలమై జిగి మెఱమెచ్చియాడి, రాజుల రెడ్లను బెల్లించి పుచ్చి, కూర్మియు నెయ్యమ్ముగలరట్లు తోఁతేర వేనవేల్ బొంకులు బొల్లి పాడియును నిచ్చకమ్ములు సెప్పి తమ కరువుఁగూడు గొనుటకు నొండెను గాసుకు నొండెఁ దమకయిత కన్నెలవారికిఁ దార్చి, బాసవెలందని వెలయాలిఁజేసి, వెలయాలి మటుమాయ యాకెకు మరపి, మిఱుమిట్లు గొల్పఁగా గద్దెకెక్కించి, నేలకు సానిగా దాని నెలకొల్పి; అంకులాడియ మేటినాఁడెమగు మిన్నయని యచ్చమల్లిని నందొఱు గొల్వఁ, దొంటిబాస వెలంది గటకటా కుళ్ళి తెవులు గదిరిన చివుకులంజెయయి తెర్లెఁ.* ద్రెల్లినఁగా, సోఁకుడు దవిలినవాండ్రు పీనుఁగు నెక్కొల్పి మెఱుగులు వ్రాసి, దానిఁ గౌఁగిటఁజేర్చి ముద్దాడుచుండ్రు. చవి గొఱిలనడియాసఁ బంటను నొక్కెద రెండినవాతెఱ; దొండపండట్టె! రిమ్మ త్రినట్టులు నాకుచుఁ గుడుచుచు రిత్తచవులకు మెచ్చియాడ్చుచుండు రెల్ల వెంటను గొఱంతించుకేనియు లేక, యెల్లెడ నెప్పుడుఁ గూర్చు నమ్మడియఁ గ్రేడింతురుఱరయ్యా గ్రొఁగంటనేనిఁ. జూడుడి తెనుఁగుల నెతిరేని నడతి! తనయాలు మొఱటని వెంగళిఱేఁడొకఁడు లంజెనుఁ జేపట్టి తనపాని సేపి; పాటలు, సదువులు, నాఁడెమ్ము, సొబగు, గఱపించి, యెన్నియేఁ మెఱుఁగులు దిద్ది, తానిందుఱఁ దది రంభయని పాటపాడించి, తనకోర్కులీడేరనని తుళ్ళుచుండ, నాయెడ్డెమయివడి లిబ్బికాండ్రందు బెక్కండ్రు రేమటి, తెల్విదక్కి, తమయాండ్రురును మొఱటు లని తారు వగచి, కల్ల మినుముల వాడలంజెలనుఁ జేరి, మొఱటుఁదనమునుదలఁగి నాఁడెమ్ము గ్రోలఁ గడఁగుదురయ్యారే యాయబ్బకాండ్రు! పెద్ద లీచొప్పున లంజెను నాఁడెంపు రాణిగానెన్నుచు, నగనాలెదెగడి, యెబ్బెరా పిది యని యేవగింప, నట్టి

---

*మ-రా-శ్రీ, జయంతి రామయ్య పంతులు గారి

పెద్దల నడయ మేల్ పాడిగాఁ దలచి పజలదియ కొనియాడ నయ్యెఁ గావలయు.

అట్లుండెనది; నిజము దలపోయుఁడయ్యా. మగనాలు మొఱటయిన మగనాలుగదె కాన్పుకొలము పెంపానఁ గూర్పు కొడుకుఁ గూఁతు? నాఁడెమ్ము గలదయిన నంటుకత్తియ సంతు గోర రయ్యెదరుగా, బాఁపలేని. మగనాలు మొఱట్టటె! యాకెలో నేటిమొఱటొకొ? మగనాలి తన మదియ మొఱటె? మాలతో త్తేనియు మగనాలకావలచు; మెచ్చదు లంజె లమైబొల్లి మెఱుఁగు. తొడి, కట్టి, పూసినక్ లంజెఁ బెండ్లముగఁ జేపట్టె నోడుచు జెంచువాఁడేని. నాఁడెమది యేటిది? లంజెలన కాని మొలకెత్తి యదిగెరల నోపదొకొ? మగనాలి తనమున నాఁడెమ్ము లేదె? మగనాలి పోఁడిమి, మగనాలిసిగ్గు, మగనాలిసౌరణ, మిసిమియు, సౌరు, మగనాలి పేరిమి, మగనాలిపొత్తు, మగనాలిసాజంపు మరియాదసొంపు, మగనాలి నిక్కంపుఁ బదువును, బెట్టు, నివియెల్లఁ గొఱగాని వని యాగడారి, మనువు తీరెల్లను బ్రతుకు తెన్నెల్లఁ గువలంగఁ ద్రోయరె కల్ల గొనియాడి? మన లెస్సబాసయ కాదె మగనాలు? మెఱటేని మిన్నయెన్ మనుదలదానన. మొఱటేనిఁ దప్పు మనయదియ కాదె? మొఱటు మొఱటనిదానిఁ దెగడు టయ కాని యేమి దిద్దిరిమెఱుగులు దానికయ్య? మరియాద దానికి గఱపంగఁ గాకేమి? వాతవదనియ పాటి నేర దయ్యెడిదె? లంజెమన మరియాద నెక్కొన్నదొకొ! మగనాలి యిచ్చమై దిరుగునొకొ! మగనాలి వడతను లంజియ నడతకుఁ గల వాసిగనలేని యెఱుకవాండ్ర సన్నపు తలపు లన యీపాటులెల్లఁ బాటిల్లె మనవాటఁ గను విచ్చిచుండు. నేటు సేయంగను నోపుదురేని, మూంగల వెనుకల నరసి కనుఁడు. యిచ్చమైఁదిరిగిన, నిలువాడు మగనాలు సాజంపుమేరలం మీర దెన్నడును. బొల్లిమరియాదల నెడ్డల నేమెచ్చు లంజియ గదె దాటు మేర లెల్ల! లంజెల నాడెమ్ము సక్కటిగా

వఱలు నాటను మనుదల యీఁచఁబోదె? యెయ్యేని నాటను మగనాండ్ర సాజపుంజొప్పు సక్కటిగాఁగ దిద్దిమెత్తు రానాట నాఁడెమై పజలమనుదలయుఁ బెంపునుఁ బేరొంది కడుఁదనరుఁగాదె?

అలుఁగకుఁడు నాతోడఁ గలరూపు నేను విన్నవింతును వినుఁడు చెవి యొడ్డిమీరు. తొంటిపెద్దలబాస సాజంపుబాస. సొంపుమై నింపుమైఁ జదువనొనఁగూడు. వారలబడిఁ దవిలి, చక్కఁగాఁబోక, వెల్లివెంగళి వెడఁగు బట్టుల వెరవు నలవఱ్చికొని, పెద్దకయితగాండ్రంచు, బెద్దలుం వెక్కండ్రు వెక్కెండ్లు వ్రాని పెక్కుబాసలు సదివి, పెక్కుఁబొత్తములఁ జివికిన మాటలనొగిఁ బ్రోవుసేసి, పదనుగాఁ దడిపియుఁ బిసికియు రుబ్బి, సంధులాదేశాలుఁ నాగమమ్ములును, ఊలును, నెఱసున్న లరసున్నలునిచి యన్నియు నేర్పుమైఁ గలియంగదంచి, డంగినయాముద్ద సన్నెపై నూఱి, యుక్కుగుండులపోలె నుంటలుఁ జేసి, వానినిఁ దడియాఱ నెండనుఁ బెట్టి, యేరుపిడకలు దెచ్చి యెఱ్ఱగా నేర్చి, పదిలముగఁ బెట్టియును గుడికలనుదాఁచి తారునుఁ, దమతోడఁ జదివెడువారు వండుల తీపారఁ బఱపఱఁగొఱికి, చవి లేని వయ్యారు, నమలుచుండుదురు. ప్రాఁతగిల్లిన కొలఁదిఁ గప్పు గల్లుల కవిగట్టి వయ్యేను; వాని నేఁ దేరికేని నమలంగ నలవి గా దెంత గొఱికినను. ఇట్టివియ మీరలయు మిమువంటివారలయుఁ గడు మెచ్చి కొనియాడు నెక్కొన్న నుడులు. నెలకొన్నవియయేని, నుక్కులయేనిఁ జేవకట్టెలయేని నెల్లప్రొద్దున్నె? యుక్కెనిఁ దినునట్టి త్రుప్పుడు సూరె! నేగేనిఁ దినునట్టి ప్రువ్వునూరె! మిముఁబోనివారి కవి యితమయిననయ్యె; మిముఁబోని వారలుఁ వెక్కండ్రురుండ్రె? ననువంటివారల యెల్లయంమలను. మీకుఁ బోలెను మాకు మెసవఁగాదు; గదిరెడు నేవంబు; గడుపులో నఱుగక, తెగులుం వాటిల్లును; గాద యితకారి.

అట్లుండెనది; వినుఁడు నా విన్నపది యింక. మూఁడుకాళ్ళుల తనరుఁ దాఁబట్టినట్టి కుందేటుకనుమాడ్కిఁ బంతము విడిచి, కీడు మేలరయుఁడు గినుక దక్కి. బాసన్నదేప్రొద్దు, నాలుకమీఁద నాడుచుఁ బాడుచు నలరును గాదె? ప్రాఁతకమ్మలఁ గ్రుయ్యుబాసయ బాసె? యేనాటినేనియును నున్నె యీసుద్ది? మననాట నీమాట సెల్లెఁగాక. పజలనాలుక దొలఁగి, ప్రాఁబొత్తములయంద యునికి గలిగిన యట్టి నుడులవెల్ల నుసుర దొలఁగిన యొండు డొక్కలు గావె? పొత్తములన్నియుఁ బ్రోవెత్తి యేర్చినఁ గ్రొందెనుఁగు సావద. పసగల్గి పచ్చగా మిసిమిసలాడుచు నివురించి విరియునుఁ, గాచును, బండు; విత్తులు వెదచల్లి కొలము పెంపొనఁ గూర్చుఁ దాన మాటె. యునురును, బసయును గల యట్టివెల్లను మాటకుండఁగఁ బోవకుండఁగాద, "దేశభాష" యు "మాతృభాష" యటంచుఁ బొగడెదరూరక బూతులువోలె. మీమెచ్చు ప్రాఁదెనుఁగె "దేశభాష"? మీమెచ్చు ప్రాఁదెనుఁగె "మాతృభాష"? యేదేశమున వారు మీమెచ్చు తెనుఁగును నోటను బల్కువా రరసిచెపుఁడ. ఎయ్యేని "దేశము"నఁ బజలు నుడువనిది "దేశభాష" యటంచు బేర్కొనఁబడునె? ప్రాఁతకమ్మల నుడులు వాపనికి నుగ్గులో నే "మాత" యునుఁ బోయఁ గని యెఱుంగమయ్యా. మాటన్నఁ, బలుకన్న, నుడియన్న, నేమి? సదువన్నఁ, బాటన్న, బాసన్న, నేమి? నాకు మీతలఁపులు దెలిపెదు నులివు; మీ వాత వెలలి నా వీనుల కెక్కఁ. జేతులగివ్వంగఁ గన్నులన పడునది బాసయె? యది బాసజాడగాక. యెయ్యేని నాటను నెయ్యేనిఁ బెద్ద లెయ్యేని చొప్పున మాటలాడెదరు, నలుగురికి నానాట నదియ చొప్పడును. బిడ్డలింటింటను దలిదండ్రులాడు మాటల నేర్తురు గూడియుండుటను. దల్లియుఁ దండ్రియు మొఱటులయి రేని, బిడ్డలమాటలును మొఱటులయగును. పెద్దల బిడ్డలతోఁ గూడి యాడు పిన్నల బిడ్డలును మేల్నుడియ నేర్తురు. పెద్దలతోఁ గలసి

పనులు సేయుదురు, బిన్నలు నేర్తురు వారలయ నుడుల నొండొండ్ల తలఁపులం నొండొండ్లు నెఱుఁగంగ నిదియ యెల్లెడ మేటి పాడిగాదె! పలుఁగొలములను బుట్టు బిడ్డలు బడులలోఁ బెద్దల నుడి నేర్చి యలవర్చికొనరె? బడులలో నొజ్జలు పెద్దలతోఁగూడి మెలఁగుదు, వారల యాడుబాస గఱతురు; నేర్తురును గఱపంగ నొడ్లను. బాఁపలు గానిండు, తెఱలు గానిండు; చదువు మెఱుఁగులు గల్గు పెద్దలబాస వీరు వారును నాక యెల్లరికిఁ దెలియుఁ, గాఁపులకేనియు మాలలకేనిఁ. బెద్దలనుడులగుట పొత్తురెల్లరును; వలతురు నేర్వంగ నెల్లరువానిఁ; జుల్కఁగా నేర్వంగ నొప్పుదు రెల్ల, సాజంపు పరుసను, వీనులవినియు, నోటను బలుమఱుఁ బల్కి పల్కి. యిదియ కదె యెల్లెడలఁ బాడి బాసలకు? నిట్లుగాఁ బిన్నలు సన్న లెల్లరును బొందుగాఁ బెద్దల నుడుల నుడువంగఁ బొందుగాఁ బెద్దలనుడుల వ్రాయంగ; నోటి మాటలు, నేతి వ్రాలును, గమ్మ చదువులు, నొక్కమెయి సమకూడియుండ; మఱి యేమి గల దయ్య మనకుఁ జెప్ప? విద్దె యెల్లెడ నలమికొని యొసక మెసఁగు. నిదియ నుఁడి పెఱనాట్లఁ బాడి సదువులకు. వినరొకో యీమాట మీరలెన్నడును? బడియొజ్జ నాలుక పలికిన పలుకులు సెవి మెచ్చి సరియనఁ, గండ్లు దప్పనఁగఁ గన్నులు బాసకుఁ బెడనెల లొక్కొ? యీ తెనుఁగు నాటను ననువంటి వార యేడఁజూచిన నుండు రొజ్జలను పేరఁ. (బొట్టకూటికనుండు, తప్పేమి దాన?) వీర కదె వేనవేల్ పిల్లలచేత బడులలోఁ జదువులు సదివించుచుంట? మీ మెచ్చు ప్రాఁదెనుఁగు నేర్వంగనగునె యీయయ్యవాండ్రకు నేరికి నేని? (నొకరిద్దఱుండ్రువో నేర్చినవారు; గడనయె వార లీ మొత్తమ్ములోన?) మన తెనుఁగువారలైట యున్నాఱు "లచ్చ"లయ్యును, నూర్వురకైన మండ్రయేనిఁ దమ పేరు వ్రాయంగ నేర రయ్యెదరు. అక్కరాల్ నేర్చిన వారిలో నేని, వేయింటఁగాదువో, పదివేలలోనఁ బ్రాఁదెనుఁగుఁ జదువుఁగలఁ డొకఁడేని యున్నె? ప్రాఁదెను గేడనేన్ బలుక

వినరాదు; ప్రాఁదెనుఁగు నేర్పువారరిది నాఁట; బ్రాఁదెనుఁగుఁ బొత్తములు సదువంగ నేనియు వలవిగా దెల్లరకు నక్కఱ రాల్ రామి. నట్లయ్యుఁ, బ్రాఁదెనుఁగ ! ప్రాఁదెనుఁగ! ప్రాఁదెనుఁగ! వలయుఁగా కొండెద్ది వల వదం డ్రీరు. మీమాట లేటివో యించు కేనియు నాకుఁ దెలియంగ రాదయ్య పరికించి చూడ. నిక్కమ్ము సెప్పెదను వినుఁడోపి మీరు; నన్ను వలుగక, నాకుఁ దప్పు సైచుండు. నేలవేల్పులు నాఁగఁబఱఁగు బాఁపల లోన చూడంగ సాఁబాలు సదువు లేర, యోనమాలేనియుఁ గఱవంగ నోప కవధానినంచును దయ్యాలపాట వ్రాఁతది గడముట్టఁ బాడంగ నేర్చునట్టిఁడు సిగ్గఱి కాఁపుకడ కేగి వేఁడును గమ్మెండు గివ్వుమని వాని. గిచ్చినదానిపైఁ గైవ్రాలు సేయ నేనియు నేరండ మనపాఱుఁ బెద్ద ! సీనారె పెఱవార లిది వినెడువారు ? ఏలబాఁపలు పెద్దలని పొడుకొంట ? ఏల తెనుఁగులు మిన్న లని పొగడుకొంట ? ఏల బొంకులు పల్కి నిక్కి నీల్గుటలు ? ఏల రిత్తలు సెప్పి విఱ్ఱవీగుటలు ? బలెబలె ! మన తెనుఁగు వారార్యులోటు ! బలె బలె ! మన తెనుఁగు వారాంధ్రులోటు ! బలెబలె ! యాంధ్రులు నార్యు లోటు ! అయ్యారె ! తెనుఁగది యార్యులబాస ! అయ్యారె ! తెనుఁగది యాంధ్రులబాస ! పెఱవార లెల్లరు హూణులు మ్లేచ్ఛులు, యవనులు, తురకలు, మాలవారట్టె ! చూడుఁడి తెనుఁగులు ! చూడుఁడి బాఁపలు ! గనువిచ్చి కలయంగ నరసికొనుఁడు. నుడులను బట్టి యూర్ మానిసి కొలముల నేర్పరించితి రేని మన తెనుఁగు వారిఁ గోయలతోడను నెఱుకులతోడఁ దగఁగూర్చి మఱి చెప్పవలయుఁ జుండి. యాంధ్రుల మ్లేచ్ఛులని యార్యుల పేర్కొనఁ దెనుఁగు లాంధ్రులయేని, మ్లేచ్ఛులకారె ? హూణులు నాఁగ మీఁపెగ్గించువారు, మ్లేచ్ఛులు నాఁగ మీ యగడారువారు, యవనులు నాఁగ మీ పదరెదువారు మన నేల సానికి మగల కారె ? వీఁకేల యిఁక మనకుఁ, ద్రుళ్ళంగ నేల ? బలిమిపైఁ గలిమిపై మఱు నాఁడు నాఁటికిఁ బెంపొంది

పలునాళ్ల గండండ్రుగారె! హూణుల కానిండు, మ్లేచ్ఛుల కానిండు, నేలమ్మ మగలను నేలఁ బుట్టువులు దముఁ గన్నతండ్రిగాఁ దలపంగవలయుఁ వెన్నునివలె వారిఁ గొల్చుటయ పాడి. యట్లుగావుటఁ జేసి తెగడంగఁ గాదు. వీరేడ వారేడ దోమరయేనికల! యేయూరికే తెరవేటియుద్ది? మన చొప్పుదాతల పేరుల చెప్పి, మనమాడ్కిఁ దాతల చెయ్వులు చెప్పి, పేద బింకమ్ముతో మిటిమిట్టి పడరు. దమ చేయు పనులచేఁ దాతలపేరు బెళకొంది బెలయంగఁ జేయువారు. దటియును దెన్నును దమ్మును నొరులను జొప్పు దప్పక యరసి మెలగువారు. దమయునుఁ బెఱవారి బ్రదుకు మేలగు పొంటె నదనున కనువగు మయివడి నరసి, క్రొత్తబైసులఁ బెంపు సమకూర్చు కొండ్రు. గలకాల మొకపాడి, యెంత మేటిది యైన, నన్నిటఁ గూర్చునె పజను నొకచొప్పు? పలుజాడలను బట్టి మాటెడుఁ బజనడ. నడయ మాఱఁగ నెటియు 'మాఱుపన్నె? నడవోలె నుడియును మాఱుటఁ జేసి క్రొన్నుడియ మేలుగా మెచ్చి నుడివెదరు; క్రొన్నుడియ మేలుగా వ్రాసి చదివెదరు. వారి పంగడములోఁ జదువనివానిఁ గంటిలో నలుసట్టిఁ డని యేవగించి, నాలిముచ్చుగఁ జూచి దరియ నీ రేరుఁ; బనిగొన నట్టిని జీరర వేరును. గొడగవాఁడేనియుఁ, గటికవాఁడేని, వ్రాలు వ్రాయఁగ నేర్చుఁ; జదువంగ నేర్చు. బానిస మేనియు, బానసమేనిఁ, జేయంగఁ గాదువో యేయింట నేనిఁ జదువను వ్రాయను నేరని కుంక. వారు వీరన నేల, యించు మించుగను జదువని మగువయుఁ జదువని మగఁడు గానంగ వచ్చుట గడు నరిది నూరె. మనయట్ల వారలు సదువులురాని కూళుల కాళ్లడిగి నీరు ద్రావుదురె? మనయట్ల వారలు సదువులు రాని వెడగుల నెత్తిపై నెక్కించుకొండ్రె? మనయట్ల వారలు సదివిన మగవాండ్ర నగి, యాడిపోసికొని కేరడింత్రె? యేరు దెనుఁగుల కుద్ది బీరములలోను, డంబుడాబులలోను, డాటోట్లలోను, దక్కులు, డెక్కులు, నిక్కులలోను? జాల్చాలు ని[illegible]

మిన్నకుండుదము: కొఱమాలి కొఱడము పోలు గానేల? తెనుఁగు వారల లోన నిద్దఱ కొకఁడేనిఁ జదువకుండినఁ బోదు మొఱటుపేరు. మన తెన్గు వారిలోఁ బాఱ్లెందరయ్యా? నూఱ్వురకు ముప్వుర! వారిలో నేనిఁ జదువగల రరిది. వ్రాఁబల్కు నుండి కడుఁగడిఁది; గఱవంగఁ బట్టదండఱకు.

మనలోన మిన్నలు నోటనుఁ బల్కిన పల్కులు మొఱటనుట మన పిచ్చి గాదె? వారాడు మాటల మన మాడెదము కాదె? వారాడు మాటలు మనకు వ్రాయంగఁ గాదు గాకేమువియుఁ గాఱు లొక్కొ? తొలు దొల్తఁ దెన్నాటి కాఁపుల పలుకులఁ గయితమ్ము గూర్పంగఁ దొడఁగిన యపుడు మొఱటులో కాక యవి సొక్కంపు నుడులో! యది మీకుఁ దోపఁదె? తలపోయఁడేల యీఱతాఱ తలంపుల బీఱువాఱ? బాఁపలు మున్నగా మాటలు పుట్టించి కమ్మపై గివ్వఁగాఁ దెనుఁగయ్యోనయ్యా? బాఁపల కంటెను మిందరఁ గాఁపులు వల్కరె ప్రాఁతలు దెనుఁగు నుడులు? దొంటిపెద్దల కట్టి యరమర లున్నె? తొంటి కాఁపుల పలుక కొనియాడ రైరె? యేనాఁటిపెద్దలనుడుల నానాఁడు మేలుగ నెన్నుటయ పాడి యెల్లెడల? నీనాఁటి తెనుగులలోనందుఁ బెద్దలు గడువింత గదురంగఁ దమనుడులుఁ దార మొఱటని పూనిక వట్టి రట్టె! తమ బాస లెస్సయ యనుడుఁ, గడుఁగిన్క నదియేమొ కీడుగా మదిఁ జిత్త గించి కయ్యమ్మనకుఁ గాలుద్రవ్వుచున్నారు! నగుదునో, వగతునో, యోయ మ్మచెల్ల! పేరోలగమ్మున రాజులు ప్రెగడలు మాటాడు మాటలును మొఱటు లగునె? రచ్చతిన్నియలలో నంగళ్ళలోను దీర్పరుల మాటలును మొఱటుల యగునె? "భారత"కత సదివి విప్పి వినుపించు నాయయ్య మాటలును మొఱటు లనఁ జన్నె? ప్రోలి పెద్దల మాట లవి మొఱటు లొక్కొ? బడి యొజ్జమాటలును మొఱటు లయ్యె? మీరు నుడివెడు నుడుల మొఱటులయ్య, తెనుఁగుఁ జదువుల రచ్చఁ దీర్పరులరె? యన్నిట మిన్నలు, నుడిన యుటె

మొఱటు! వా యోడు; నాఁగాదు; నాన గదురు! సరె, పెద్ద లెల్లర మాటలు మొరటేని, రచ్చగండల ముతకనుడి యాడు నంత నానగండల యేని, మఱి వంత యేల? పొట్టగోసిన నొక్కయక్కరము లేని మెఱుటుఁ దెనుఁగులు, (గాఁపులు, వాఱులెల్ల) వాని నేర్వంగఁ దప్పేమి సెప్పరయ్యా? వలవదందురు సేటు వాటిల్లి నట్లు? యేటిదీ పిచ్చి? మీనుడి వెడునవి దక్క యే నాఁడో చచ్చినవారి నుడుల మేలంచుఁ దలఁతురు! సచ్చినవారిక మేల్నుడు లేని, బ్రామిన్కులన గివ్వరయ్యేద రే లవిగావె గడు మేలు? ప్రాఁదెనుఁగుఁ బొత్తములు దద్దయు నగ్గింత్రు; ప్రాఁదెనుఁగు బొత్తములఁ జదు వెల్లనున్నె? ప్రాఁదెనుఁగు నుడి పెద్దమెత్తురు; దలఁపులెల్లను దానఁ దెలుప వలనె? క్రొత్తకోడలు వోలె నరగలిగొనక లెస్సగ నలవడని శాన ముడువంగ? నడుగడుగునకు మాట దడఁబడఁ బలుకుట గలు గల సనిగల నేమక ప్రేఁచి, ప్రేఁపుళ్లు నమలంగఁ దొడరుట గాదె? ప్రాబాసవ్రాయుటది యేటి కెదు రీత. ప్రాబాస వెలలింపఁ బ్రానుడు లేదు: నీరు వెలలిన మొసడి నేపియ వట్టు. చెట్టుఁ దొఱఁగినఁ బూలు గంపులేవవు; వానఁ దేనె యివుర నీఁగ సొరదు నూరె; నుడులాడ, నోరూరకుండిన నాఁడు నీళు లింకిన మడువు మీలట్లనుడులు. నిచ్చమైఁ బొత్తూర రేలు గ్రుమ్మఱఁగఁ శాతూర నను వగు నట్టులగునె? చిన్ననాఁటను గోలె మెలఁగెడు నింటిలోఁ గనుమూసికొని యేని వడిఁ దిరుగవచ్చు; నడిరేయి నేనియు, నడఁగూడు నలుగడల; నలవోకయును బోలె, నరవాయిగొనక, పనులెల్లఁ జక్కఁగాఁ బచరింప వచ్చుఁ. బనివోలె నుడియును నలవడక యగపడద; యగపడక కడగండ్లు మెండుగాఁ గూరుఁ. గడగండ్లమారులు గడగండ్లు వలసిన నెల్లరు వలతురే వానిఁ జెపుఁడ? వలచిరయేనియుఁ గడవంగ లావె? యొాపువారల యేని నీర లిమమునవ జిడ్డుఁ, గండ్లుల వొలిచి తడియుఁ దివ్వ, నానఁ డాపో బమ్మి యేపారుఁడయ్యా. పాఁదెనుఁగు వలతురేన్ సెప్పు,

డ డ్డెద్ది? మీకింబుగా జదివి క్రొంద్రుగాక; యెల్లర నరికట్టి యదియ చద్ది విం(త్రె)తె? నేలను దొర్లుచుఁ గాని ప్రయగలకుఁ బోవంగ నియ్యరేన్ బొండు; గడ్డేది? వెఱల నంకిలి వెట్టి, "యురలక పోఁగాదు; పొగబండి నెక్కనన్ బున్నెమ్మ లేద; పెద్దలనడ నెడు" నని బెట్టిదంపుఁగట్టడి సేయుమని కేనిఁ గొనకొల్పఁదగు నయ్య? యెల్లరు నోపరయ్యెదరు. దొలుతను బడులలో నొజ్జలు నేఁటివి సదువులు సవినూపి కొండకలకు నేఁడు నాటను బజ్జబడుకు మందలకు వలయు చదు వించుకయుఁ గఱపంగ నెగ్గ? కఱవుచేఁ బసిగొని చానున్న వారికిఁ గూటి నీళ్ళించుక వోయఁగీడె? "ఎంగిలి; వలవదు. కాఁడి గా దాన. బాఁపల పోలెను వలయును మెసఁగఁ. బ్రాలకుఁగా మీరు ఈ నేల దునఁగ దొరఁకొనుఁ డింతకుఁ బండు; మీకుఁ గుడుతురు; వార్చుఁ డ"ని పట్టువఱచుదురె? నేర్పు గలరరు; మీకుఁగాఁ బట్టుఁగాక; దాన నతఁగుల పసి యాఱునయ్య; కొలఁదియె వారికిఁ గడలిని ద్రచ్చి చవిఁ దిగిచి క్రోలంగ దయ్యాలపగిదిఁ? గోల్మొసడులకు నుక్కుపట్టువు మడువును జొత్తెంచి నీళ్ళాడ నెల్లర కగునె? తెనుఁగులలోనందుఁ జదువుఁగడు నెద్దడి గావుటఁ, బ్రాఁదెనుగు వలను గాద. యేలిక లిప్పుడు దయచేసి యూరూర బడు లుంచి యెల్లరకుఁ జదువుఁ గూడిదఁగ నున్నవారఁట; మీకుఁ బ్రాఁదెనుఁగు బెడ్డ లాకూటిలో వైవఁబాడియె? యకట? యావంతయును లేద వంత యూదెస మీకు. మాలలు శలఁతు లెమీచదువు గఱవఁ? బ్రాబాసఁ దగులఁ బడ నేరికేన్ లావే? ప్రాఁదెనుఁగు సదువంగ కొందఱు గలరేనిఁ, బ్రాఁదెనుఁగు వ్రాయంగ నేరి కగునయ్య? యిప్పటి యేల్బడి చొప్పును బట్టి, మనుదల యెల్లను వ్రాఁతనయ్యెడును. వ్రాయను జదువను నేరని వాఁడు సేయఁజాలఁడ యొట్టి పనియేని నేఁడు. ప్రాఁదెనుఁగు దొల్లిఁటి పెద్దల మాటేనిఁ, గ్రొందెనుఁగు నీనాఁటి పెద్దలమాట. యెప్పటిమాటల్లున యపుడ తెల్లముగఁ దెలియును. దెల్పికి వలయు నమ్మాట యెల్లరకు నలవడిన

మాట గావలయు. పెఱయవి యిప్పనికి వెరవు లేవు. వలయునది దెలివి గా కలి వౌనె? నుడులకెల్ల నులివు బొంది; దెల్వినుఁడియునుఱ. యులివు సెవి గ్రువ్వగాఁ దల? దూఱుఁదెల్వి. పుట్టినిండుగఁ దెల్వి వొంగారకున్నఁ జెవికి విందుగ వాత నుడి వెడలునొక్కొ? ప్రామినుక్కలేనియుఁ గ్రొమ్మినుక్కలేనిఁ, దేటగాఁ దలఁపులు దెలియరాకున్నఁ, బసలేనిమాటలు వదివే లవేల? డబడబ-డుబడుబ-బడబడలు గావె? తెనుఁగు నాటను జదువు వెంపొందకుండఁ గీ డెంత మూడెనో చుండి కనువిచ్చి. తెనుఁగునాటను బాస దికమకలాడి పాడయ్యె! బాసతోఁ జదువును బ్రదుకుఁ! గడుఁగీడుగా దొక్కొ చిత్తగింపఁ?

బ్రాఁతల మేలంద్రు పెద్దలు వల్వ్వరు; మాటమాత్రమ; యేరనొల్లరు వాని; నూరువల్లెవారుఁ బెద్దలు విన్నలు, నెల్లరుఁ గ్రొత్తల కోరుచుండెదరు. పూడ్చిన పాతులు ద్రవ్వి వెలివుచ్చ నలవియె యెల్లరకుఁ? బుచ్చినన్, వెగట! ప్రాఁతనాణెమ్ములు పెద్దల పేర్చెప్పి యమవన వేరునీ, దీవింతెరి పార్లు? ప్రాఁతదుగ్గాణులు సాతునకీఁగ నుప్పుగల్లేనియు దొరకొనఁబడునె? ప్రాఁతత్రోవల నేఁడు గాసికిఁ బోఁజన్నె, కాల్నడ నేనియుఁ గమ్మిబండులనుఁ? బ్రాఁతతేపలఁ గడలిఁ గడవంగఁ జొత్రె? పొగబండి వొగరోడ నేఁడుజ్జగిఁద్రె? ప్రాఁతపాత్త్రలలోఁ బేర్కొన్న ప్రోలుల తొల్లింటి వానియు వన్నెయుఁ జెన్నువేఁడు నూడఁగఁగాంద్రె యరసియు నేడఁ? బ్రాఁతకొత్తలఁ బడులఁ గొలిచియుఁ దూచి కోమట్లు బేరంబు వేయఁ గన్దెరి? ప్రాఁతాలఁ జెక్కిన యక్కరాలిపుడు సక్కంగఁ గాదువో చదువంగనేని; వానిన నేఁడునున్ గిప్వఁబూనుదురె? తొంటిబిరుదులు నేఁడు వలతురె త్రోరలు? బంబ్రౌతులని వారిఁ గొనియాడఁదగునె? జగనొబ్బగండడన నేఁడేందు గులుకు? వెవడిప్పు డోయంచు బల్కునంకరియన్న, దళవాయి యనగను, జంగిలి యనఁ? వెట్టరె మొగమునఁ జప్పుటు

లటు సీరఁ? దొంటి యట్లిప్పుడు సాని యందురె తల్లిఁ? దొంటిబాఁపల వగిదిఁ జియ్య దినఁ దగునె? తొంటిపాడినిఁ బట్టి తనయాలి నొడ్లకుఁ బున్నెమ్మపాంటె నిపు డెరవిఁగఁ దగునె? పాపలు లేరేని యేరేని యిపుడు బాఁపలకడ కంచి పుత్తురె యాంధ్రా? తొంటిపోఁడిమిఁ గూడుఁ గుడుములుఁ గుడుతురె? ప్రాఁతమైపడిఁ దొడఁ బూయఁ జన్నె? ప్రాఁతమడుపుల నిపుడు నీశ్యాడఁ దగునె? ప్రాఁచినీళుల నేయ గ్రోలరు నూరె! తొంటి పెద్దలు వోలె నేఁడు సీరలు దాల్తె నెత్తిపై, నొడలిపైఁ, దోలు, నారలును, గత్తళాలరికట్లు వావడాలు? వారిఁదొడవు వలతురె గోతు లీనాఁడు? తొంటియట్టుల పోటుబంటులు నేఁడు నుండసురియలు గొని పోరెదరయ్య? పగవారు మననాటిపయిఁ దాఁకుదేరఁ దెనుఁగు బంటులు లేచి తెగియించి నేఁడు విండులకోలలయు గుదెలయుఁ దోడఁ బగవారి బారినిఁ బడకుండఁ జేసి చెట్టుకు దొఱఁగించి, నేగి గూరకయ, నేర్తురె చెప్పఁడ నేలఁ గాఁపాడ? ముంగలవెనుకలఁ జూడంగ నేర్పుగలరని మీమెచ్చు ప్రాఁబార్ల పాడిఁ దవిలి తగవులు నేఁడుఁ దీర్పంగఁ దగునె? పాౖనుడులు గఱచిన పాఱుని మనుమలు వలుక రయ రదియేల ప్రామినుకు లిపుడు? దొంటిపెద్దలు గొల్చు వేల్పుల నేఁటి పెద్దలు గొల్వంగఁ గానంగరాద. కువలిన గుడులలోఁ గూడని పనులు బాఁపల సల్పుదురు పాడియతక్కి. యెరుగడముల నల్లవో దచ్చికడల! వీనుఁ బొమ్మలు గైసేసి గొల్వర. తారకాణింపంగ నిది యొండ చాలుఁ బ్రాఁతల యొడఁ గల గుఱి యెంత వట్టొ! ప్రామిన్కు వల్కని దుగపుట్టుకయుఁ జిచ్చు నిచ్చవేల్పని గేస్తుఁ జెడుదురన్న పాడి యొల్లడఁ దోఁచుఁ బ్రాఁబొత్తములఁగాక, యేరేనిఁ బాటింత్రె యాపాడి నేఁడు? వేల్పుల టెంకులు, వేల్పులకొల్పు, వేల్పుల బాసయు, వేల్పుల యాన, బాపల బాసయు, బాపలపాడి, తొంటిపెద్దలపైని, యివియెల్ల మాసి పరియ, నించుకేనియు నుఱనిపార్లట్టెఁ, పెలుకులు చీప్రొద్దు, గుద

గుదలాడుచు, బురబురఁ బొక్కుచు, జాలిఁ గూయిడుచు, బడలు సాలఁగఁ బడి వనరుచు నుండ్రఁట! కటకటా! యేలొకో యరయుఁడయ్య! "తెన్నాటి కాఁపుల ప్రాఁదెన్గు ముత్తవ్వ ముదిసియుఁ జివికియుఁ బరిసెఁ గాన నెందు డొక్కను బూడ్చియిఁకఁ దప్పఁదగు దాని; నెల్లరు వలయుఁ గ్రొమ్మద్దియఁ గొల్వ"నని తూఁటలనిరఁట చెవి నూఁదఁగాను! పెద్దయుం బ్రొద్దయ్యెఁ; పెద్దముత్తయిదువ. వాలాయమున కింతవగఁగుంద నేల? పలుకు ముత్తవ లెల్ల రనఁటులు వోలెఁ బిల్లలఁ గన లావు కాకపోరె?

తెనుఁగు నాటను గల పెక్కూరువల్లెల పేరులు మాఱియుఁ దనరు నిపుడు. దొంటి పేరులు గొన్ని రాగి పట్టాల, ఱాలపైఁ గానంగ నయ్యెడుఁ గాదె? ప్రాఁత యక్కరములు సదువంగ నేర్చిన యయ్యలు సెప్పంగ వాని నేర్చి, యిపుడు వేర్కొన్నచోఁ దెలియఁబడునె యా యూళ్ళవారికేని? బొత్తములనున్న యిప్పటి పేళ్ళవి గ్రొత్తవిగావునఁ దప్పని వానిని ద్రోచి పుచ్చి, ప్రాఁత పేరులు నేర్చి మగుడ నచ్చొత్తి, బడులఁ బిడ్డలచేతఁ జది వింపమేలె? యొకయూరి గామిడికిఁ గమ్మొండు గిచ్చి, కమ్మపైఁ బ్రాను డియ్యవాని యంపెదరె? "యంచెల" వారది యంచిపుచ్చుదురె? లెంక నొక్కనిఁ జీరి, ప్రాఁత పేరది సెప్పి, యొక యూరికేగంగఁ బనుచుడు, వాఁడు "నే నెఱుఁగ నదియేటి దేడనున్న" నఁడె? క్రొన్నుడి మాటకని నేఁటి పేర్వులుక మానాల్కు యూకొనమి, మొదలమేల్ నుడియ పల్కు, వెంబడి మీరు పని సక్కనెఱవేఱఁ గ్రొన్నుడియుఁ దెల్లముగ వ్రాయవ్వవలయుఁ; బ్రానుడి పద్దెంబు మున్నుగాఁ జదివి, పదపడిఁ దేటగాఁ గ్రొందెల్గు పల్కు నయ్య వారట్టులఁ; మేలు నూరె! నుంకరు 'లంచెల' యొకి మీఁదు, రచ్చ తీర్పర్లుఁ, గాపర్లు, బడియయ్యవాండ్రు నుద్దిగా నూళ్ళుల ప్రాఁత పేరులను నేర్వంగఁ గట్టడి సేయుమని తేని వేఁడంగ వలయును జూండి తడయకయ. ప్రాఁబొత్తములు మీకు దొరకొన్నవటె గొన్ని. యందుల ప్రానుడులు మన

మెఱుఁగనవి యున్నవియును దివిచి ప్రోవెత్తి, బదులఁ బిల్లలచే ముందుఁ జదివింప నగునా! దానికిఁ గానొకఁడు గట్టడి సేయుండ దొరలను మీరలు చెప్పిపుచ్చి. ప్రాఁత పట్టాలలోఁ గొన్నిటియందు నూఱులెల్లలతోడ నేర్పడి యున్న వెన్నియో; యవి యిపుడు దెలియంగఁ గాద. యట్టి యందొక కొన్ని వల్లిండ్లుగాఁ జేసి యొదయరు మన రచ్చకీఁగ, వాని నేమి సేతుము రిత్తపేరులం వట్టి? ప్రాఁత పొత్తములందు మందుల ప్రమాణలఁ జేర్లున్న వానిని చేర్కొని మనము బోయవానిని జీరి వానిఁ దెమ్మనఁ దేరంగ నగునె? తేఁ, దెలియఁ జన్నె? ప్రాఁతపురాణాలఁ జేర్కొన్న నాడులు, ప్రోలులు, వీడులు పరిపోల్పనగునె? ప్రాఁజిత్తరువుఁ బట్టి చెన్నపురి నిపుడు వీదులు, విండులు, నంగళులు, బదులు, రిచ్చలు, సావళ్లుఁ గొలువు కూటములు నరసి క్రమ్మరవగునె కాఁపులయట్లు! తొంటిపదగలనెత్తఁ దొంటి పజలట్ల పోరికిఁ బఱతెంత్రె నేటి పజలు? దొంటి యట్టుల నేఁడుఁ జిందమ్ములొత్త మాఱొత్తుదురె యేరుమద్దిగాఁ బోరఁ? దొంటియట్లిప్పుడుఁ గైవారములు సేయ, నగర యెల్లరు నన్ను వెత్తివెడఁ గనుచు? బాసలు నిట్టివ, ప్రాఁతలుఁ గ్రొత్తలుఁ, జేతి గీఁతలు, నోటిపలుకులునుండి; సైగల. యవి వేరికై యమరి చెల్లి నాగుట్టు ముందరఁ దెలియ రాకున్న, రిత్తసైగలఁ గోర్కులబ్బుతులునె? పాఁతపురాణాల నేఁటి పజ బ్రదుకు గానంగ రాదవు గడముట్ట చెల్లఁ; గ్రొమ్మనము లీరలు గొఱగాని వంద్రము; ప్రాఁబొత్తముల వలయు మదులెల్ల లేవ; నేఁటి బ్రతుకును జెప్ప నదులెవ్వి చెల్లుఁ; బ్రాఁత పొత్తములలో లేవివి యయ్యోనేన్ గ్రొత్తలు గూడునని యీకొంటిరేని, నేరు గొలఁదులు చెప్పఁడ ప్రాఁతడి ప్రోవు గెలిగించి వలయు నడి ద్రవ్విత్తివ్వ? బదులలో క్షిద్దలనుఁ బ్రౌనుడి ప్రోవులు పరికించి రోసి మఱి మొగపడకున్నన నేఁటి మాటలు దివ్వవలయు నంద్రె? బాపురె! బమ్మ కేనలవియె యటు సేయుఁ? జదువర్ల తార్పుఁ; జాలించి మీరలు ప్రాఁబొత్తముల నుడులు

వెడలవైవింప నవి నేర్చి బాసాడఁగలఁడె యల నలువ? వేయేఁడు లగుదెంచె నన్నయరేగి. నన్నయనుడులెల్ల మాఱకయ యున్నె? ఈ కమ్మలో నున్న వెన్నియో మాటలు నన్నయనుడులేనిఁ దెలియంగఁ బడునె యిప్పు డీ రాజేం ద్రవరమున వారు? మీరువోలెనుఁ గాద యెల్ల రవి నేర్వఁ. బ్రానుడి నేరని వారితో మీకు మనఁబోవక పోవరాద కాదె? పెఱవారి నిచ్చలు మాటాడు నుడుల నాడకుండగఁ బోవకుండనగునె? వారాఁగవలఁతులు వాకు మాఱక యుండనే రాఁగికట్టుదు రెల్లర నాల్కలీతోఁపు మీకెపుడుఁ దోఁప దొక్కొ! నుడి మాఱునని మీరు నొగిలెద రేల? మీరు మాఱక తాలువోలె నుండెదరె?

ఇంకను వినుఁ డయ్యా విన్నవించెదను మార్పులు దెనుఁగుల మనుదల మనుదలలోను. మనికిపట్టులు దొంటి యట్టివిగావ. కొఱముట్లు క్రొత్తల యేడఁ జూచినను. బ్రోయాలు గుండలుఁ గట్టియగపలును గైఁబట్టనో డును గూడు వండఁగను. సెల్లికొయ్యలఁ ద్రచ్చి నిప్పాదవఁ జేసి ప్రోయిని గుంపటినిఁ జిచ్చు వెట్టెదరె? ఇంటను వెలపల రేపు దొడంగి క్రొత్తల కదె కందు మత్తమిలు దలుకఁ? గాఁపుల పనులిపుడు బాఁపలు సేయఁ గాఁపులు నడతురు బాఁపల యట్లు. క్రింది కొలమున వారు వల్వరు నేఁడు గొలువులఁ బెద్దలయి కుదురు కొనఁగఁ, బడులలోఁ జదువులు సెప్పుచునుండ, రచ్చలఁ దగవులు దిద్దుచునుండ, బాఁపలు వారల యందఁ జేరెదరు. తొలి నేల దయ్యాల గుఱుకొని చేసిన కట్టడి మివులంగ నడచినయట్టి కాఁపుల బాఁపల సంకలియ నునిచి వారిచే దండువుఁ గొనఁగ వలదె? కటకటా మాటలు మాఱిన కతనన కడలేని వంతను గుందెడు మీకు గుండెలు వ్రక్కలు గాకుండఁ బోకుండ నగు టెట్టులయ్యా, మీకట్టెదుటఁ బ్రదెల్లె వేల్పులు బాఁపలు సేసిన బైసి? యిమ్మెయిఁ బ్రాఁతలు వరిపరి తెఱఁగుల నెన్నియో మాఱియు మాసియుండంగ, నా పాఁతలకుఁ బేర్లుగానున్న ప్రానుడులు నవియును

మాఱియు మాసియుఁ బోయెఁ. బ్రాఁత సరకుల పోవ, సరకుల పేరు మఱి చాట వింతేటి? యిది వింతగాక: నీ మార్పు నాలాయమని యెఱుఁగ రామి వలనొండె వెడఁ గొండె నరయుఁడయ్యె. అలగొంతి తొలిపట్టి యేపిని దోకొని యింటికి నేఁగువాఁ డాలితోడఁ దమ్ములఁ గూలుఁడు, నులకయ వారల డొక్కలు డిగవిడువ, వేల్పులదొరయుఁ బాడియె నావుడు, జము బిడ్డ నాఁడె మిక్కిలి మనుకుక్క వారి డొక్కలకని? పాడివలనన పుట్టి, పాడికి నెలవయి, పాడి కోఁడనఁ బేరు గ్రివ్వఁబడియు, మిన్నేటి మగనికి ముని మనుమఁడయి వెలిఁగి, మిన్నేటి పట్టిచేఁ బాడి గఱచి, పాడి గనఁ జాలఁ డోకో? కని సలుపఁ డొక్కొ?

ప్రాఁత చదువులు గొన్ని వెక్కెండ్లు వ్రూచి పాతుడు వదుదును బరి వోయియున్న. గుద్దళ్ళు గొని మీరు నేఁడు ప్రొక్కలు నేసి మొలుకల మెట్టలఁ ద్రవ్వి, తడవి, దొరకొన్న యెమ్ములు గొన్ని వెలివుచ్చి, యిదిగొ తొల్లిఁటి బాస వెలఁది నా నాక యనురంది తకతక నేల నాటాడి యెల్లర నాల్కల నెక్కి నెక్కొన్నె? ప్రాఁతనుడులకు నున్నె పస యెన్నడున్నెని? యుడుగరయ్యేద రింక ప్రాఁతలగడన. ప్రాఁత పల్కుల దూఱఁ, గినియెద రెయేరు? నేఁటి మాటలఁ దెగడ, నోా డొదవుఁగాక. ప్రానుడు నగ్గింపఁ నుబ్బుదురె యేరు? నేఁటి మాటల మెచ్చ నాదట వుట్టుఁ. బ్రానుడుల నెఱఁగించి పుత్తురె యేరుఁ బనులు సక్కఁగఁ గాఁగఁగోరు వారు? ప్రాను డుల గిత్తురె కయికోళ్ల నిపుడు తీర్పుల యొడఁబళ్ళకమ్మలయు మీఁద? దెవులు గదిరిన యట్టి గాదిలి పట్టి సానున్న యపు డొక్క మందులవాఁడు బ్రాఁబల్కులను మందు నది యిడుచొప్పుఁ జెప్పంగఁ దల్లికి నెటులుండు వగపుఁ, డే దయ్యెనేనియు నొడ్లకుఁ జక్కఁగాఁ దెలియంగ వలతు రేఁ, దేటగాన తెలిసెడి యన్నుడియ వలయుఁ గాదె? యొడ్డులతో మీకుఁ బని లేని నాఁడు మీకు వలచిన యట్ల చేయంగఁ జనును. బోడులు దక్కంగ నేర

ట్టిరుంద్రదె? నేఁడుగాఁ బుట్టెనె యీపాడి నేల? వాలాయమే తీరు నుడువుదు కెల్లరు వరికించి తెలియుఁడు రిత్తవంతేల? నివ్వెఱ గొందిన నార్తకే ప్రానుడి? నాలితో నెవ్వండు, ప్రాఁబల్కులాడుఁ గౌఁగిటఁ దాఁబట్టి ముద్దాడు నాఁడు? నెయ్యంపు నెచ్చెలులు గూడియున్నెడలఁ బ్రాఁబల్కులాడంగ మురిపె మొదవెడునె? యుల్లమున మొల్లముగ వేడ్కవైకొనునె? యలయు నెడ డయ్యునెడ నాఁకొన్న యెడల నొచ్చునెడఁ గినియునెడ జాలిగొన్నెడలఁ బ్రాఁబల్కు దనకుఁదా వెడలి రానగునే? యొగ్గు సేసిన పగ. అనెడలేక పీకమైఁ బెల్చనఁ బ్రబ్బుచు నుగ్గడించుదును, వెల్వెడవె నిక్కంపుఁ గ్రొందెనుఁగు నుడులు, గన్నుల యునిసెడు నెరగళ్ళయట్లు, తొలఁదొలంగిన చిల్వరాయని తోఁకఁ ద్రొక్కఁగ వెసనూర్చి చిలుముఁ బోవలట్లు? యలరునెడఁ దనియునెడ వేడ్కగొన్నెడలఁ గులుకునెడ, ముఱియునెడ, నుబ్బియున్నెడల వెలి నొలుకు వాతను సొజంపునుడుల; క్రొమ్మెఱుంగుఁ దీవలవి; యెద కొలిమి నేరు తళతళ మనుపయిఁడి పలుకులు; కూర్మి వెల్లువయల లవి; గ్రొవ్విరి తావులు; వలుకుల సాని దా వీణియ గోట మీటినఁ జెలఁగెడు మ్రోఁత వోలె హాఁరవు మొల్లముగాఁగఁ జేయునుడులు; వంట నూఁదఁగదగు; వాచవి పుట్టించు; లేనగవు లేమ వాతెఱ దొండ పండ్ల. యిటువంటి సొజంపు మాటలఁ దొలఁగి, ప్రాఁబల్కులను గుండు తాలనుఁ గప్పి, మీతలఁపు నొడ్లను నెజిఁగించి పుచ్చఁదొడఁగుట కన్నను మిన్నకుండుటయ మేలని తోఁచదె వగవఁగ మీకు?

నెఱవుమైఁ జూడుఁడు: మిమ్ము నరికట్టి, నిచ్చలు మీ నుడువు నుడువులవి విడిచి ప్రాఁబల్కులన కాని పలుకంగఁ గాద, ప్రాఁబల్కులన కాని చెవి సొన్పఁ గాద; యని యానవెట్టిన, మీరు కెన్నాళ్ళ యాపగిది సేయుదును, వినుపొదవకున్నె? "నోరారఁ దీపారు తెలితెల్గుఁ బల్కులు వలకంగ నేనాఁడు గాంతు మొక్క? యిచ్చమై మానాల్క సొజంపు సొ[illegible]

దలఁపులఁ దెలుపను వలను గనునె? యాలియు బిడ్డయు నెయ్యునియుఁ దోడ నిచ్చమై మేమెపుడు ముద్దులు గులుక నరమరలేకుండ మాటాడఁ గలుగు? వీనుల విందుగా మఱియెన్నఁడున్నేనిఁ జిన్నారి పొన్నారి నేఁటి తెలి తెల్గు వినఁగఁ గాంతుమొ లేదో," యని కుంది కుంది, యాచెట్ట కట్టడి ద్రివ్వఁ ద్రోఁద్రోవఁ గడఁగుదు. రంతియ కాదు; మగుడ నేరను నటుల వెడఁగుఁ గట్టళ్ళఁ జేయవలవద యని చెప్పుదర మీరు. గాదు వో, బయిసుక వట్టి మీరదియ మెత్తుమందురుగాక; యందురె మీరు విన్న వెద్దలు నాక, పార్లు గాఁపులు నాక, యెల్లర కట్టివి లగ్గ; వలయునని? దయ్యాలయును తెండ్ల ప్రాఁడెంకు లిపుడు మేటులయి సొబగులయి యుండెనేనిఁ, దగునె మనకెల్లరకు నిచ్చమై మనఁగ? యరిసెలు వడియాలు లెస్సలు గానిండు; దగునె నిచ్చలు బిడ్డలవి యారగింప? వంకాయ వ్రేఁచిన చిఱి కంది ప్రప్పు సచ్చిన పెద్దలు దినరట్టెపో, నిలిచిన పెద్దలు బోసేయుచుండంగ, నిచ్చలు వానిని నేమమ్ము వట్టి యేరుజ్జగింతురు దొసగొందు ననుచు? నేమమ్ము వందలు కనువైన మాద్రి నుండని నాఁ డేరు వాటింతురయ్యా? "లచ్చ" కొక్కరు లేర ప్రాఁబాసమేర మీఱక కట్టుమై నడచు వారు.

'నన్నియగట్టిన కట్లు ద్రెంపెదరె? చదువసానిని బోడిగావింత్రె' యంచు డెప్పెద రీరలు నిజమునుఱక. ప్రాఁతకట్లవి గొన్ని వెద్దయుం బ్రొద్దాడుఁ, గ్రొత్తపోగులు లేమిఁ, బ్రిదిలెఁ దామ. యిఁకఁ గొన్ని సిక్కు వడఁ దెరిళ్లంగఁ బీకిరి తెలియమిఁ బెద్దల; యేమి సెప్పఁ? బ్రాఁదోవ వారా ప్పఁ బాటించరైరి. మీకుఁ జిక్కుయినవి మీరు వెతికితిరేని, మాకుఁ జిక్కు యునవి మేమూడ్తుమయ్యా. బాసకట్లెల్లను బంటికాట్లకులోఁగి, నాల్కు దెబ్బలు వడియు నుమ్మిఁదడిసి, చివికితునకలుగావె పుటుకుమనుచు? గ్రొందె నుఁగొ నెల్లరకుఁ దెలియఁగాదట్టె! యూరూరినుడులవి వేలువేలట్టె! యట్లెన్ని వేనవేల్ డెనుఁగు తెల్లెడలఁ ద్రిమ్మరుచుండు వారెటుల నొండొల్ల

నెఱిఁగికొని పనులను సవరించువారో? చుట్టఱు నెయ్యరులఱు వెక్కుల్లు లందుఁ గల వారు సెప్పంగ నాలించితయ్యా. కొలంవునకుఁ బలుచోట్లఁ గ్రుమ్మఱు వారలు సెప్పంగఁ జెవులార నే వినితినయ్యా. నేను గొందఱఁ బెఱచోట్ల తెనుఁగులఁ బల్కరించితి నించుమించుగ నెల్లెడఁ బెద్దలెల్లరు నొక్క చొప్పు నుడివెదర. యించుక యెడమున్నదని యొప్పికొన్నఁ, బెఱబాసవలె నెఱుఁగరాని లేద. కబ్బములన కల్గ ప్రాఁదెనుఁగన్ననో, పలుఁదెఱఁగులయి తోఁచుఁ బరికించి చూడఁ; బరిసెను మాటలు వెక్కులందు లవి, యేడను వినరామిఁ దెలియరే రిపుడు. ప్రాబాస కట్టడిఁ దుదముట్టఁ గనలేక యెవరికెట్టులు దోఁచెనట్లు వ్రాయ, వ్రాసిన వారేనిఁ దమవ్రాల మఱునాఁడు దెలియ రగ్యోదరట్లు బాస సివికె నూటిలోఁ నొకటికేన్ బ్రాఁతమాటలకుఁ గట్టడి సెప్పంగ నేరయ్యలావు? గ్రొందెనుఁగుఁ గట్టడి గడవఁ గాదే రేని వెన్నతోఁ బాలతోఁ గ్రోలినవారు. గడుపులోఁ గూడ ఱుగునట్టు లుండుఁ. గూడఱగు చక్కటి దెలియు రాకున్నఁ గూడఱుగక పోవఁగాద చుండు. పుట్టుగు గోలెను మన మాడు బాస సక్కటి దెలియ కయు నేర్వనయ్యె. లాఁతుల బాసను నేర్వంగ దాని చక్కటి నెఱుఁగుట దోడుగానుండుఁ. బ్రాఁదెనుఁగు వెఱబాస యట్టిదిగాన దాని చక్కటి నెఱుఁగఁగోరుదు రెల్లఁ. బ్రాఁదెనుఁగు నేరును మాటాడకునికి, మాటాడి నేర్వఁగాఁగాదు దానిఁ. దెనుఁగుఁ గబ్బములెల్ల నొక యూరఁబుట్టెనె? కయితగా డెల్లరకు నొక యూర నుడియె? తిక్కఁడు పెద్దన లొక్క బాసాడిరె? పాఱుచుఁ జదివినను వాసి యగ పదున; కలయంగఁ జూచినఁ నన్నయ తిక్కల నుడులను నొక్కింతగానసగున. తెనుఁగు నాటను గల నూళ్ళులనెల్ల నుడిగములు సమకూర్చ ప్రోవులు వైపకయ, యీనాటి పెద్దల నుడులను నేర్చి కతచేనిఁ గమ్మని గివ్వరాదట్టె! నన్నయ, దిక్కండు, పెద్దనంబోని తొలికైతకాండ్రకుఁ బోలి చదువరులకు వెన్నానగా నేరు [illegible]

గములపాత్రాలు వెంకన, రంగన, సూరన వోలెఁ జేసిరె? యేనాట నీకట్టుఁ గలదె? నుడికుప్పఁ గెలగించి నుడులేటి కూర్చి కయితమ్ము సెప్పిరే కమ్మగా నేరు? పెద్దల కబ్బాలు గాలించికాదె వెంకన రంగనలు వ్రోవిడ నోపిరి? బాసను బరికించి బాసకట్టడి గనిరి గాక, గట్టడిమున్న చేసి మఱి వ్రాసిరె? ముందెద్ది విద పెద్ది సూడక కడఁకఁ దబ్బిబ్బు సేయ మీ పేర్మికిఁ దగునె? పాత్రాల పుట్టువు నెఱి నెఱుక గలరు! మీయట్టి రిట్టులన నేమి నాఁగలదు.

పెద్దలచే విన్నదించుక నేనుఁ బేర్కొంటి నిచ్చోటఁ దెలియంగఁ బడఁగ. నీ కమ్మలో నేను గడుఁబూన్కి వూని కూర్చితిఁ బెక్కులు వ్రాఁతనుడులు నాయోపు నంతకుఁ బ్రావరువడి పట్టి. ప్రాబాస సదువర్లు మెప్పువచ్చి పసదన మిత్తురని యాస సేసి దొరఁకొన్న పనియని తోఁతెంచుఁ గాని "ప్రానుడి పిఱుఁ దన తవిలి పోవఁగఁగాద. యిట ముందరేమయిన నయ్యె; నిట మాన్న దొలి చొప్పు సొప్పడద"నుచుఁ గనుపించి చాటి చెప్పఁగ నిట్లు వ్రాసితినయ్య. నాకది సూడంగ మేలనఁగ రాద. చచ్చి క్రుళ్లిన డొక్కులా నుడులు ద్రవ్వి పిన్నబిడ్డలవాత వైవంగఁ జనదు. బూచులని పాఱుదురు వీఁగి తలడిల్లి. తొలుత మీరలు సదువురచ్చ గూర్పంగఁ, జదువుఁ బెంపునకు నైనాలు జతనాలు సక్కఁ జేయఁగలారె యని యాససేసి యుంటను, మీ పన్ను పన్నుగడలెల్లఁ బనుపడక గుఱికి నవి దవ్వాల నగుట, వగఁగూరి నాతోఁపు మిమ్ము వినిచితిని. దగు చొప్పు మదినరసి నేఁటి యదనునకు నొనరెడు వడు వొకఁడువాడిగాఁజేసి, పాఱులు గాఁపులు నాక, యెల్లరును జదువులు నేర్వంగ నియ్యకొనుఁడు. నేఁటి పెద్దల నుడుల తిన్నగాఁ గూర్చి వ్రాఁతలు నేర్వంగ నియ్యకొనుఁడు. నిక్కంపు నాఁడెమ్ము దెల్పెచేఁ బొసఁగు; రిత్తనుడికారములఁ బొరయదయ్య. యిప్పటి మన యేలికల బాస గాఁపులు మాలలు సులుకఁగాఁ జదువంగ, నుడువ నెట్లయ్యె? మన బాస వెఱలకున కాద మనకేనిఁ గడుఁగొడివె యెట్లయ్యె? నదియుఁ

దలపోయఁ, గదురదె నాన మది మీకుఁ? బ్రాఁదెనుఁగ తగులఁబడి. క్రొందెనుఁగు మీరు సాలించ కునికిన చదువు కొఱయయ్యె. మాట మాటకు గుటక వైవక మీరేని మాటాడ నేరరీ మేటిబాస. మాట మాటకు మేర మీరితి మేమొకోయని కట్టుఁ బొత్తాలు నూచివ్రాసెదరు. ఎంత మేటిది యయిన నేమయ్యెనయ్య? తలఁపుతో వాతికేన్, జేతికేన్, రాద. కానికిఁ దాతేఁగి మోచి తెచ్చినవేని, మిన్నేటి నీళ్లులేక, మేటివేని. దప్పివోఁ ద్రావంగ నగునె యొల్లరకు? మైలవోఁగలయంపి సిలుకుట కగు నేమొ. బెఱనాళ్ళ చదువులపాడిని మీరు వాడిగాఁ జేకొన మెయికొన రేనిఁ, దెనుఁగులు ముతకలయి వెనుకఁ జిక్కుదురు. వెఱవారు దెలివొంది నాఁడెమ్మ మివిలి, మించిపోదురు నుండి డిగ ద్రొబ్బి మనల. నంతకం తను వన్నెవాసియుఁ దఱఁగి, రూపఱి, లావేది, యొత్తువడి, క్రుంది, తెనుఁగుఁ బలుకుల వెలఁది సిందఱవోయి, లాఁతిబాసల సాన్లు నాఁడెమై క్రేడింపఁ జింపిఱిగొట్టువు నే పొంద దింక: నమ్మఁడ, నమ్మఁడ, నమ్మఁడ, నిజము. నాతలఁపు గీడేనిఁ, జెప్పి దూఱుండు; పెద్దలు; మీయెదుట రిత్తవల్క నాయితమ్మనకునై యారి వేరము బూనంగ లేదయ్య; బూమియ సెప్పఁ బాడికినై తగవు; వాలి చుట్టలమె? యొడ్డారమునకు వాదూనంగ లేద. ముఱి కటించు కొనకుండి మోములు మీరు. నెయ్యమ్ము సెదరంగ నియ్యకుఁడయ్య. నా చెప్పు మాటలు దప్పుగాఁ దడవక, నాఁడెమ్ము సక్కగా నరపికొనుఁడు. కడుఁగూర్మి సదువు నెడఁగలరేని మీరలెల్ల వారికి లగ్గు నింపెట్లు గూరుసటు లన చేయుండి పట్టు విడిచి. నా చెప్పఁగల యది సెప్పితయ్య. యీ విట్టులంటి నావలవదు మీకు; తరుసంటి పలుకంటి వని కసరఁగాదు. తప్పులు గనిపించి దయసేయుఁడయ్య. కలరూపుఁ దెలిసి యవ్వఁగాదనుఁడ మీరు. గేలెత్తి మ్రొక్కెదఁ గినియకుఁ డయ్య. యెలమినాయెడ మీకు నలరెదు నయ్య. వరవుడమును నిచ్చ పన్నఁగలాఁద; నుడిగము వడవుఁడ. యూనాడ

వూనకుఁడ. యించెడు నానుడు లెల్లను మీకుఁ! గండయ్యా, వెండయ్యా, కొండయ్యా మేల. మన రచ్చ దయ్యము మనచును గాత! అక్కన సిగలోనఁ జొక్కన మోమున సానుల నెలకొల్పు మాను దొరలు సిరి, సేవ, నుడి మెఱుఁగు సమకూర్చి మంత్రు తెనుఁగుఁ జదవుల రచ్చతీర్పరుల నెల్ల. భళిర! భళి! భళిర! భళి! భళిర భళి! భళిర!

పర్లాకిమిడినుండి,
యొక వేయుఁ దొమ్మిదినూఱులుఁ
బదమూఁడు నగు నేఁట, నాలువవు
నెల తుదినాఁటనంచిపుచ్చినది.

ఇట్లు మీ యడియరి,
నీడ నేనిడితిఁ గైవ్రాలు
గిడుగు వేంకటరామమూర్తి.

౪

విన్నపము. *

ఎందుకీ కొత్త తెలుగు పత్రిక మఱిఒకటి? దేశములో కావలసినన్ని ఉన్నవే పత్రికలు, అనేక విధములయినవి; వాటివల్ల నెరవేరనిదీ, దీనివల్లనే కాదగ్గదీ ఏమున్నది విశేష ప్రయోజనము? ఈ ప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తరము వివరించి మనవి చేస్తున్నాము. చదువరులు సావధానముగా పక్షపాతము లేక చిత్తగింతురుగాక!

నిజమే; అనేక పత్రికలున్నవి; పత్రికాధిపతులూ సంపాదకులూ చాలా కష్టపడి, ధనము కర్చుపెట్టి జనులకు అనేకవిధాల ఉపకారము చేయడానికి ప్రయత్నము చేస్తున్నారు. వారి ఉద్దేశము దొడ్డదే. వారి ఉద్యమము కొనియాడదగినదే; గాని, వారి ఉద్దేశము చక్కగా నెరవేరలేదనిన్నీ, వారి ఉద్యమము పూర్ణముగా ఫలించకుండా కొంతమట్టుకయినా వ్యర్థమవుతున్నదనిన్నీ మాకు తోస్తున్నది. ఇట్లే పుస్తకములు వ్రాస్తూఉన్నవారి ఉద్యమమున్ను సార్థకము కావడములేదు. వ్యర్థముగా ధనము వెచ్చించడమే కూడదని వ్యసనమంటారే; ధనముకన్నా ఎక్కువ విలువగల దేహబలము, బుద్ధిబలము వ్యర్థముగా వెచ్చించడము ఎంత కీడో గదా! కాశీకి వెళ్లదలచుకొన్నవారు పొగబండి—అందులోనూ మేల్ బండి—ఎక్కిపోక ఎడ్లబండిలోనో, కాక ఎక్కువపుణ్యమని కాలినడకనో ప్రయాణము చేస్తే, ఏమంటారు లోకులు! అర్ధణా కవర్లలో పెట్టి పంపించవలసిన శుభలేఖలు కూలి మనుష్యుల చేతనో బ్రాహ్మణుల చేతనో పంపించి ఎక్కువ

* ఈ వ్యాసము మేము సనాతన సత్సంప్రదాయానుసారముగా వాడుకలోఉన్న తెలుగు భాషలో వ్రాసినాము. ఈ సంప్రదాయము అనేక గ్రంథములలో కనబడుతున్నది. ఈ సంచికలోనే మూడో వ్యాసములో దానికి ప్రమాణములు చూడనగును. ఇందులో మేమువాడిన శబ్దములు నూరేండ్లకు పైగా తెలుగువారిలో పెద్దలు వాడుతూ ఉన్నవే. (ప. సం.)

కర్చుపెట్టితే ఎక్కువ గౌరవము చేసినట్లా? కాగితము మీద ఉాట కలముతో వ్రాసిన మంత్రముకన్న గంటముతో తాటాకుమీద వ్రాసినది శ్రేష్ఠమంటారా? లోక వ్యవహారములో తేట తెలుగున నలుగురూ వాడుకొనే మాటలతో చెప్పితే స్పష్టముగా బోధపడే విషయము వాడుకలో లేనిమాటలతో చెప్పితే వృథా ప్రయాసము కాదా? దానివల్ల ఏమయినా లాభమున్నదా? లేదని తెలిసినా చాలామంది వ్యర్థముగా తాము ఆయాసపడి చదివేవారిని ఆయాస పెట్టుతున్నారు. ప్రతి మనిషీ తన మనస్సులో తాను ఏ విషయమును గురించి అయినా ఆలోచించు కొన్నప్పుడు ఏదో ఒక విధముగా తనలో తానే మాట్లాడుకోక తప్పదు—తన మాటలు పైకి వినబడకుండా గొణగవచ్చును; ఒకప్పుడు విషయమందు మనస్సు లగ్నమై ఉంటే, తానుమాట్లాడు కొంటూ ఉన్నట్టు తనకు తోచకనే పోవచ్చును—అనగా భాషద్వారానేకాని పరామర్శ అసాధ్యము* ఆలోచించేటప్పుడు ఏ మాటలు వాడుకొంటారో ఇంచుమించుగా ఆ మాటలతోనే ఆ ఆలోచన పైకి తెలియచేయడము అందరికీ స్వభావము—సహజ ధర్మమువంటిది. మాటకూ మనోభావమునకూ గల సంబంధము చిన్నతనము నందే కలిగి అంతకంతకు దృఢపడుతుంది. ఈ ప్రకారము అలవాటయిన మాటలు మానుకొని వేరే మాటలతో భావమును చెప్పడము, ఎంతో కొంత ప్రయత్నము చేస్తేనేకాని, సాధ్యముకాదు. ప్రయత్నపూర్వకముగా మాట్లాడే మారుభాష స్వభాష అనిపించుకోదు. ఇగ్లీషుగానీ, సంస్కృతముగానీ మనము మాట్లాడగలిగినా అవి మన స్వభాషలు కానేరవు. వేదములోని

---

*"It (langauge) is essential to analytical thought. It is the material basis of classification; and classification is the formal basis of knowledge." *Payne. History of America Vol. II.*

భాష పాణిని కాలములో లౌకిక భాషకాదు. అట్లే నన్నయ తిక్కనాది కవులు వాడిన కావ్యభాష ఇప్పటి దేశభాషకాదు. అది పుస్తకములు చదువుకొంటేనేగాని రాదు. దేశస్థులతో సహవాసము చేయడము చేతనే అలవాటయేది దేశభాష. దేశభాషలో ఆలోచించిన విషయము వేరే మరిఒక భాషలో చెప్పడము భాషాంతరీకరణము. అన్యభాషలో విన్నది దేశభాషలోనికి మార్చుకొని భావమును తెలుసుకో వలెను. ఇట్లు చెప్పేవాడున్ను వినేవాడున్ను (వ్రాసేవాడున్ను చదివేవాడున్ను) ఉభయులూ భాషాంతరీకరణము చేసుకొంటేనే కాని ఒకరి భావములు ఒకరికి తెలియకుండా ఉండేటట్లు ప్రాచీన భాష వాడడమువల్ల లాభములేదు సరేగదా శ్రమ ద్విగుణమవుతున్నది. కావ్యములలో కవులు ఔచితినిబట్టి ఎట్టి శబ్దములు వాడుకచేసినా చెల్లును గాని లోకవ్యవహారములోను, జనసామ్యమునకు వ్రాసే గ్రంథములలోను చెల్లకూడదు.

ఈ పత్రికలో మొట్టమొదట చర్చించే విషయము వ్యావహారిక భాష, దాని ప్రవృత్తి, దాని ఉపయోగములు, దాని గౌరవము, దానిని ఉపేక్షించడమువల్ల దేశమునకు కలుగుతూ ఉన్న నష్టములు.

మే ము ఉ ద్దే శిం చి న ప్ర యో జ న ము :— ఇంగ్లండులో ఇంగ్లీషు, ఫ్రాన్సులో ఫ్రెంచి ఎట్లున్నవో—అట్లే తెలుగుదేశములో పెద్దలు నోటను వాడే నేటి తెలుగు భాషకు సాధ్యమయినంత దగ్గరగా తెలుగువ్రాత తెచ్చి నోటిమాటా, చేతివ్రాతా ఒకదాని కొకటి పోషకములుగా చేసి, రెండిటికీ సమముగా ప్రవృత్తి కలిగించి, వ్రాత సార్థకముగాను సులభముగాను చేసి, తెలుగువారు వ్రాసేదేకాక మాట్లాడేదికూడా సభ్యభాషే అనే గౌరవము దేశమునకు సంపాదించడము.

మా దృష్టిలో ఇదే వాస్తవమైన భాషాభిమానము.* మా ఉద్దేశము కొనసాగితే, పెద్దమనుష్యులు వ్రాసే సభ్యభాష దేశమంతా క్రమక్రమముగా వ్యాపించి విద్యాబోధకు కావలసిన సులభసాధన మేర్పడుతుంది. పామరులకు సులభమైన వాఙ్మయము పుట్టుతుంది. వక్తలకూ వాచకులకూ తగినభాష కుదురుతుంది. మనము ఇంగ్లీషు నేర్చుకొని వ్రాస్తూఉన్నట్టే మనదేశమందు కాపురమున్న ఇంగ్లీషువారున్ను ఇతరులున్ను మనభాష నేర్చుకొని మన భాషలోనే వ్రాసిగాని నోటను చెప్పిగాని మనకు హితోపదేశము చేయ వచ్చును. భాషలో ఐక్యమువల్ల దేశమునకు రాష్ట్రమునకు ఎంతబలము కలుగునో చరిత్ర చదివినవారికీ రాష్ట్రము ఏలేవారికీ తెలుసును. వాడుకలో ఉన్న భాషవల్ల కలిగే ఇన్నిలాభములు విడిచి, వాడుకలో లేనిదీ, కొద్దిమంది పండితులకు మాత్రమే సాధ్యమయినదీ, ప్రాచీన భాష వ్రాతలలో వాడడము వ్యర్థప్రయాసము కాదా? ఈ ఆచారము ఏ దేశములోనూ లేదు; మన దేశమందయినా పూర్వము లేదు. మన తాతలనాడు లేదు. మన తండ్రులనాడు లేదు. ఈ ఒక్క తరములోనే ఈ వైపరీత్యము, ఈ ఉత్పాతము పుట్టినది. ఈ విషయము ముందు ముందు మేము విపులముగా చర్చించ దలచుకొన్నదే; గాని ఇక్కడ సూచనగా మాత్రము చెప్పినాము.

పత్రికలుగానీ, పుస్తకములుగానీ, వ్రాసేవారి ముఖ్యోద్దేశ మేమి? నోట మాట్లాడే వారి ఉద్దేశమే: తమ అభిప్రాయములు ఇతరులకు తెలియ జేయడము. మాట్లాడడము తమ ఎదుటనున్న వారికోసము. వ్రాయడము దూరముగానున్న వారికోసము. ఎవరి మట్టుకు వారు జ్ఞాపకముగా వ్రాసి

* వాడుకలోనున్న భాషను తృణీకరించి ప్రాచీనభాషను ఆదరించడము బ్రతికియున్నవారికి తిండిపెట్టక చచ్చినవారికోసము సంతర్పణ చేసినట్టుకాదా? ఆదికవులకు ఇట్టి దురభిమానముంటే తెలుగులో గ్రంథములే లేకపోవునుగదా?. మనపూర్వుల యెడల యెట్టిగౌరవ ముండవలెనో అట్టి గౌరవమే ప్రాచీనాంధ్రము సారస్వతముపట్ల ఉండవలెను. మాకు వాటియెడల చాలాభక్తి కలదని వాటికి మేము చేసే ఉపచారమునుబట్టి లోకులు తెలుసుకోగలరు.

పెట్టుకోవడము కూడా గలదు. నోటి మాటకన్న చేతివ్రాత మేలయినది. నోటిమాట ఒక్కమారే వినబడును గాని చేతివ్రాత చాలామార్లు చూచి చదువవచ్చును. వ్రాత అనగా కాగితముమీద మాట్లాడడము. వ్రాసిన కాగితము ఒక విధమైన గ్రామోఫోన్ పలక. వ్రాసేవారు తమ నోటను పలికిన పలుకులే చదివేవారు తిరిగి తమనోటను పలుకుతారు. ఇదే నోటిమాటకూ చేతివ్రాతకూ గల సంబంధము. నోట పలికినదిగానీ, చేత వ్రాసినదిగానీ, ఏ మాటయినా భావమును బోధించుటకు సాధనమాత్రము. అది పాత్రవంటిది అన్నా అనవచ్చును. ఏదో పాత్రలోపోయక నీరు నిలవ నట్లు, మనోభావము ఏదోధ్వని ద్వారాగాని స్పష్టముగా తెలియదు. మనోభావమునకు ఆధారముగాను సంజ్ఞగాను ఉన్న ఈ ధ్వనికే గదా భాష అని పేరు. ఈ ధ్వనికి గురుతులు గదా వ్రాసిన అక్షరములు ! ఇతరులకు ఏ జ్ఞానేంద్రియము ద్వారా నయినా తెలియరాక నిగూఢముగా ఉన్న ఒకరి మనోభావముపైకి వినబడే ధ్వనులవల్ల తెలుపుడు కావడము చాలా విచిత్ర మయిన విషయము. అట్లే చెవికి వినబడే ధ్వనులకు కంటికి కనబడే గురుతులు వాడడము కూడా అద్భుతమైనదే. వాటి రహస్యము తత్త్వ వేత్తలు ఎరుగుదురు. దానిని గురించి మరొకప్పుడు విచారింతము గాని ఇప్పుడు అది అట్లుండనీయండి.

నాగరికత గల ప్రతిదేశములోను ఎక్కువ నాగరికత గలిగి పెద్దలని పేరు పొందినవారు నిత్యమూ వాడుకొనే భాష సభ్య మయినదనిన్నీ ఇత రులు వాడుకొనేది అసభ్యమైన దనిన్నీ ఎన్నిక చేయడము కద్దు. దేశ ములో నాగరికత వ్యాపించిన కొలదీ సభ్య భాషకూడా వ్యాపించి అదే సామాన్య భాష అవుతున్నది. ఇంగ్లీషువారిని గురించి, అంతో ఇంతో వారి భాషను గురించీ మన వారికి చాలా మందికి ఎంతో కొంత తెలుసును. ఫ్రెంచివారు, జర్మనులు మొదలయిన వారి భాషలను గురించి కూడా కొంద

రెరుగుదురు. వీరిలో పెద్దలయిన వారి వ్యావహారిక భాషే వారి దేశములో సామాన్యభాష; దేశభాష. అట్టిభాష మాట్లాడే వారందరూ అది వ్రాయ గలరు. వ్రాసే భాషకున్ను మాట్లాడే భాషకున్ను వ్యత్యాసము అట్టే ఉండదు. స్వీట్ పండితుడు చెప్పినట్లు 'వచనములోని భాష మాట్లాడే భాషకు దగ్గరగా ఉంటుంది' * ఔచిత్యము, పదములలోని కూర్పు, సొంపు-ఇవన్నీ రసికుల భాషలో-వ్రాసినప్పుడే కాక మాట్లాడి నప్పుడుకూడా—కనబడక మానవు. సామాన్యులు నేర్పులేక ఏదో ఒక విధముగా తమ అభి ప్రాయములు చెప్పినా విభక్తులు, ఆదేశములు ఆగమములు, అనుబంధములు, శబ్దార్థములు, మొదలయిన వన్నీ పండితులు మాట్లాడే భాషకూ పామరులు మాట్లాడే భాషకూ సామాన్యమే.

లోక వ్యవహారములో పండిత పామర సామాన్యముగా అందరినోటను నలుగుడు పడుతూ ఉన్న భాష ఎంతో కొంత మార్పు పొందడము భాషకు సహజధర్మమే. ప్రాచీన పుస్తకములు చూచిన వారందరూ ఇది లెస్సగా ఎరుగుదురు. భాషా తత్త్వ మెరిగిన వారికి భాష మారడము వింతగా కనబడనే కనబడదు. మారకపోవడమే అసంభవము. ఇంగ్లీషుభాషకు వ్రాసినట్లే ఫ్రెంచి మొదలయిన భాషలకున్ను పండితులు భాషా చరిత్రములు వ్రాసి ఉన్నారు. భాషాచరిత్రమనగా భాషలో కలిగిన మార్పుల వృత్తాంతమే కదా. ఎప్పుడూ ఒక్కలాగున ఉండే భాషకు చరిత్రమే లేదు. వాడుకలో లేక గ్రంథములందు మాత్రమే నిలిచి ఉన్న భాషకు మరి మార్పు ఉండదు; మరి చరిత్రమూ ఉండదు. నిఘంటువులున్ను, వ్యాకరణములున్ను, వాడుకలో ఉన్న వ్యావహారిక భాషలకూ కావలెను; వాడుకలో లేని ప్రాచీన

---

* "The language of prose often approaches very closely to that of ordinary conversation." Sweet's English Grammar Vol. I.

భాషలకూ కావలెను. మొదటి వాటికి లక్షణము భాషతో కూడా మారుతూ ఉండవలెను; తక్కిన వాటికి లక్షణము స్థిరముగా నిల్చి ఉండవలెను. లాటిన్, సంస్కృతము మొదలయిన వాటి లక్షణము స్థిరమైనదే. ఇంగ్లిష్ భాషకు 1775లో జాన్సను పండితుడు వ్రాసిన నిఘంటువు ఇప్పుడు పనికిరాదు. వెబ్‌స్టర్ పండితుడు సుమారు నూరేండ్లక్రిందట వ్రాసిన ఇంగ్లీషు నిఘంటువు ఎన్నోసార్లు పునర్ముద్రితమైనది; అయినప్పటికెల్లా గ్రంథము సవరణకూడా అవుతూనే వచ్చినది. బెన్ జాన్సను (1600) మొదలయిన పండితులు వ్రాసిన ఇగ్లీషు వ్యాకరణములలోని లక్షణము ఇప్పటి ఇంగ్లీషుకు పట్టదు. ఎందుచేత? భాష మారినది గనక. *వైల్డు అనే పండితుడు చెప్పినట్లు వ్యాకరణము భాషకు ఆధారము కాదు: భాషే ఆధారము వ్యాకరణమునకు. 'పూర్వకాలమందు జనులు ఈ ప్రకారము మాట్లాడే వారు. గనుక ఇప్పుడు కూడా జనులు అట్లే మాట్లాడవలెను.' అని నియమించేవాడు మంచి శాస్త్రకారుడు కాడు. ఎందుచేత నంటే భాష ఎల్లకాలమూ ఒకటే తీరున ఉండదు; మారుతూ ఉంటుంది; మార్పువల్ల కీడుకానీ, మేలుకానీ, మారినదేమో మారినదే; అనివార్యమూ. ఆ మార్పు గ్రహించి, యథాశక్తి, తన కాలమందు వాడుకలో ఉన్న సభ్య భాష ఎట్లుంటే అట్లే బోధించవలెను శాస్త్రకారుడు.

---

* Grammarians do not lead speech; they follow it. If a grammarian said, 'This is the way people used to speak in times past, therefore this is the way people ought to speak now, he would not be a wise or good grammarian, because a language is not the same at all times; and if it has changed well it has changed, for better or for worse, and all that the grammarian has to do is to accept the fact and describe the best usage of his time to the best of his ability' *Wyld.*

ఇట్లు అన్ని దేశములలోనూ తాత్కాలికముగా పెద్దలు వాడుకొనే భాషకే లోకమందు ప్రవృత్తి కనబడుతున్నది గాని ప్రాచీన గ్రంథములందే నిల్చి వాడుకలో లేని భాషకు గాని శబ్దములకు గాని విభక్తులకు గాని ప్రవృత్తి కానరాదు. నేడు ఇంగ్లీషు వారిలో తగు మనుష్యులు సభలో సంవాదము చేస్తూ ఉన్నప్పుడుగాని న్యాయసభలో న్యాయవాదులు ధర్మోపదర్శనములు చేస్తూ ఉన్నప్పుడుగాని, బడిలో ఇంగ్లీషు పండితులు శాస్త్ర ప్రసంగములు చేస్తూ ఉన్నప్పుడు గాని, వారి నోటను వచ్చే వాక్యములు కాగితము పైని వ్రాస్తే వాటిలోని భాషకున్ను గ్రంథములలోని భాషకున్ను వ్యత్యాస ముండదు; ఉన్నా అత్యల్పము. అంతమాత్రాన అవి వేరు భాషలు కావు; మొత్తముమీద రెండూ ఒకటే భాష.

ఇంగ్లండులో ఉన్నట్లే ఇతర దేశములలోను వ్రాయడమునకున్ను మాట్లాడడమునకున్ను ఒకటే భాష ఉన్నందున అనేక తరముల నుండి సభ్యము కాని ఉప భాషలు * మాట్లాడడమునకు అలవాటు పడ్డవారు సయితము ఇప్పుడు పెద్దల సహవాసము వల్లను, చదువు వల్లను, సభలకు వెళ్ళుటవల్లను, క్రమక్రమముగా పెద్దలభాష నేర్చుకోవడమునకు వీలు కలుగుతున్నది. అందుచేత పూర్వకాలమునందు ఉపభాషలకున్న అల్ప ప్రవృత్తికూడా రానురాను తగ్గిపోయినది; వాటిలోనివి కొన్ని అంతరించినవి. ఇప్పుడు పెద్దల భాషే దేశమంతా అల్లుకొంటున్నది. భాషవల్ల జనులలో పరస్పర సంబంధము దృఢపడుతున్నది. భాష సామాన్యమైనప్పుడు పుస్తకములు సామాన్యము కావా? అందువల్ల జ్ఞానము సామాన్యము. భావములు సామాన్యము. అన్నిటిల ఫలము సంఘమునకు ఐకమత్యము.

ఇంతేకాదు, నోటిమాటకు చేతి వ్రాతకు సామ్యమున్నందువల్ల లాభము, ఒక దేశమువారు మరి ఒక దేశభాషను నేర్చుకొనుట చాలా

* Provincial dialects.

సులభముగా ఉంటుంది. మాటకు, ఇంగ్లీషు వారిలో అనేకులు ఇంగ్లీషు గాక జర్మన్, ఇటాలియన్ పోర్చుగీసు, స్పానిష్ మొదలయిన యూరోపియన్ భాషలు అన్నీగాని కొన్నిగాని అవకాశము కొలదీ నేర్చుకొన్న వారున్నారు. మన చక్రవర్తిగారికి ఎన్నో భాషలు వచ్చునట. స్వదేశ భాషవలెనే స్వేచ్ఛగా తడుముకోకుండా వారు ఇతరదేశభాషలు మాటాడగలరు; వ్రాయ గలరు. ఇతరులతో సహవాసము చేయడముచేతను, వారి భాష నోటను తరచుగా మాటాడడము చేతను, ఆభాషే గ్రంథములలోను వార్తాపత్రికల లోను కంటితో చూచి చదవడము చేతను— ఇట్లు చెవికి, నాలుకకు, కంటికి, చేతికి కూడా అలవాటయి వ్యత్యాసము లేకుండా ఏకరూపమయిన భాష మనస్సులో నాటుకొంటున్నది. లోకవ్యవహారమందు ప్రవృత్తి లేక గ్రంథములందే ఉన్న భాషను దాని లక్షణమంతా వల్లించినా వాడుక చేయ డము సులభము కాదని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. సంస్కృత వ్యాకరణ మంతా కంఠ పాఠము చేసిన వారందరూ స్వేచ్ఛగా లౌకిక వ్యవహారమును గురించి సంస్కృతమున మాట్లాడలేరు, వ్రాయనూలేరని చెప్పవచ్చును. మన దేశమందు వేలకొలది హిందువులు హిందూస్తాని భాష మాట్లాడగలరు. అనేకమంది అరవలు తెనుగున్ను, అనేక మంది తెనుగులు అరవమున్ను స్వేచ్ఛగా మాట్లాడ గలరు. తడుముకోకుండా అన్యభాషలు మాటాడగలిగిన స్త్రీలను చూచినాను ఎంతో మందిని—ఒక్క అక్షరమైనా వ్రాయలేని వారిని. వేరువేరు భాషలు రెండు మాట్లాడే జనులు ఎక్కడ కలిసి ఉంటే అక్కడ రెండు భాషలకూ ప్రవృత్తి కలిగి చాలా మందికి రెండు భాషలూ అలవాటు కాగలవు.

ఇది మన మందరమూ ఎరిగిన విషయమే. వాడుకలో ఉన్న భాషే వ్రాతలో కూడా పెట్టితే, అక్షరములు మాత్రము నేర్చుకొంటే చాలును, ఎవరయినా ఆ భాష చదువవచ్చును; వ్రాయవచ్చును. యూరప్పులోని

భాషలు ఆలాగు ఉండబట్టే కదా ఇప్పుడు వేయిమందికి ఒకడయినా అక్కడి జనులలో చదువు రానివాడు లేడు. స్త్రీలలో గానీ; పురుషులలో గానీ. మన దేశమందు తెలుగుభాష గతి ఎట్లున్నదో చూడండి. లోక వ్యవహారమందు పెద్దలు అందరూ నోటను మాట్లాడేది ఇంచుమించుగా ఒకటే భాష అయినా, ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములలో ఆ భాష అందరూ—పండితులు కూడా—వాడుతూ ఉన్నా 'గ్రంథము' లన్న వాటిలోను, వార్తాపత్రికలలోను, ఆభాష బుద్ధిపూర్వకముగా మానుకొని ఏదో కృత్రిమ భాష, లోకములో ఎక్కడా ప్రవృత్తి లేనిది, (కొన్ని నేటివీ, కొన్ని మొన్నటివీ, కొన్ని కొత్తవీ, కొన్ని పాతవీ, కొన్ని ఎన్నడూ లేక విశ్వామిత్ర సృష్టిలో పొడచూపినవీ—అన్నీ చేరిన'భాష') ఏవరికి తోచినట్లు వారు కల్పించి వ్రాస్తున్నారు. ఇటుపయిని ప్రకటించే పత్రికలలో ఈ కృత్రిమ గ్రాంథిక భాష విమర్శించడమునకు ఉద్దేశించి ఉన్నాము గనుక ఇక్కడ దానిని గురించి విస్తరించి చెప్పము. తెలుగువారిలో నాగరికులు స్వదేశభాష వ్రాయలేరన్నమాట యూరపులో వింతగా ఉంటుంది. నాగరికులు స్వదేశభాష మాట్లాడలేరంటే యూరపులో నవ్వుతారు పిచ్చిమాటని. మన తెలుగువారిలో తగు మనుష్యులే సిగ్గుపడకుండా అంటారు; "మేము తెలుగు మాటాడలేము. మాలో పండితులైనా మాటాడలేరు" అని. వాస్తవముగా వారు వ్రాయలేనిదీ, మాటాడలేనిదీ ప్రాచీన భాషగాని ఇప్పటి భాష కాదు. నాగరికులైన ఇంగ్లీషు పండితులుగాని ఫ్రెంచి పండితులుగాని తమ దేశపు ప్రాచీన భాషలు మాటాడనూ లేరు. వ్రాయనూ లేరు.

కొంతకాలము క్రిందట మన దేశములో సంస్కృతము వలెనే యూరపులో లాటిన్ గ్రీక్ భాషలు ఎవరో కొందరు యావజ్జీవము వేరేపని లేకుండా అభ్యసించి పండితులయి చాలా గౌరవము పొంది, ఆ భాషలో ఉన్న ప్రాచీన గ్రంథరాజములు చదివి వాటి అర్థమును దేశభాషలలో జను

లకు బోధించేవారు. సాధారణముగా 'గ్రంథము' అనేది వ్రాయడమునకు ఆ ప్రాచీన భాషలే యోగ్యమయినవని అనుకొనేవారు. కొందరు బుద్ధి మంతులు మాత్రము అప్పుడప్పుడు అక్కడక్కడ లేచి వాడుకలో ఉన్న దేశభాషలలో కొన్ని గ్రంథములు వ్రాసి గురు శుశ్రూష చేసిన జనులకు కొన్ని విద్యలు చెప్పుతూ వచ్చినారు. ప్రాచీన భాషా పండితులు ఇట్టి వారిని చూచి ద్వేషించేవారు. మతగ్రంథములు—బైబిలు—దేశభాషలలో వ్రాయ నిచ్చేవారు కారు. అట్లు వ్రాయడానకు ప్రయత్నించిన వారిని వెలి వేసి కఠినముగా దండించేవారు. తర్కశాస్త్రము, జ్యోతిశ్శాస్త్రము మొదలయిన శాస్త్రము లేవిన్నీ దేశభాషలలో వ్రాసేవారుకారు. అట్లు వ్రాస్తే తమ మాహాత్మ్యము, తమ శాస్త్రముల మాహాత్మ్యము పోవునని భయపడేవారో ఏమో! మొత్తానకు దేశభాషలు దిక్కుమాలినవిగా ఉండేవి. యూరపు దేశస్థులు ఇప్పుడు తమ దేశభాషలే ఎక్కువగా అభ్య సించి ఆదరిస్తున్నారు. అట్లే మన తెలుగుభాషకూడా సంస్కృత పండితుల దృష్టికి నీచభాషగా ఉండేది. ఇప్పటికీ ఉన్నదని చెప్పవచ్చును. సంస్కృ తము ముందర ఇట్టి దేశభాషలు అపభ్రంశములు, గ్రామ్యాలు * వీటిలో గ్రంథములు వ్రాస్తే నరకములో పడతారట! ఇట్టి భావములు గల పండి తుల మాట తిరస్కరించి కొందరు దేశ భాషాభిమానులు, రసికులయిన వారు తమ వేష దేశభాషలయందు అభిమానముగలవారై వైకృత భాషలలో వ్రాసిన గ్రంథములను మెచ్చుకొంటారని తెనుగునకు గౌరవము సంపాదించి నారు. † అట్టివారు ఎంత ఉదారవంతులో కదా!

వారి ఉద్దేశ మేమి? సామాన్యజనులు సంస్కృత భాష పూర్ణముగా అభ్యసించలేరు. ఆ భాషలో సంపూర్ణ పాండిత్యము కలిగితేనే కాని

* "అపభ్రంశం ప్రయుంజానా నరః యాంతి మానవాః—

† "సక్తస్థాన etc., ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి.—

అందులో ఉన్న గ్రంథములు చదువుకొని అర్థం చేసుకోవడ మసాధ్యము. జ్ఞానము వల్లగాని మనుష్యులు వృద్ధి పొందలేరు. జ్ఞానము కలుగడానకు ఏ భాష అయితే నేమి? పరిచయముగల భాషలో బోధించినది తెలుసుకోవడము సులభము గనుక అపభ్రంశ మన్నా సరే * గ్రామ్యమన్నా సరే, వైకృత మన్నా సరే, మ్లేచ్ఛమన్నా సరే † లౌకిక భాషలోనే కావ్యములుకూడా వ్రాయవచ్చును. కావ్యమనగా రసవంతమైన వాక్యము. రసమునకు ప్రధాన మైనది శబ్దము కాదు; శబ్దార్థము. మాట అనీ అనడముతోనే రసము స్ఫురించితేనే కాని ఆనందము కలుగదు; శృంగారరసము కానీ, భక్తిరసము కానీ. అట్టి స్ఫురణ వాడుకలో ఉన్న మాటల వల్లనే కలుగుతుంది — ఇదీ ఆ మహాత్ముల ఉద్దేశము. ఈ ఉదార భావమే కర్పూర మంజరిలో రాజశేఖర కవి తెలియజెప్పినాడు. నాటకమంతా (ఉత్తమ పాత్రల వాక్యములుకూడా) ప్రాకృతములోనే రచించి, అట్లు రచించినందుకు, 'సంస్కృతభాష మగవానివలె మోటుగా ఉంటుంది; ప్రాకృతమైతే సుందరివలెనే సుకుమారమైనది. స్త్రీ పురుషుల కెంత భేదమున్నదో అంత భేద మున్నది ప్రాకృతమునకున్నూ సంస్కృతమునకున్నూ; ఉక్తి విశేషము కావ్యము; వట్టి శబ్దములు కావు; భాష ఏదైతే అదే కావచ్చును' అని సమాధానము చెప్పినాడు.

ఇట్లే తన ఆంధ్రభాషార్ణవములో కోటి వెంగనార్యుడు "దేవతల భాషగావునఁ దెలుఁగుకన్న । సంస్కృతము మిన్నయాయుక్తి సరియె తెలిసి । రసికుఁడగువాఁడు తనదుజాఁబుసికలోన । దులసినే యిడుకొనునో జాదుల నెయిదునో?" అని 'సంస్కృతము తులసివంటిది; తెనుగు జాజిపువ్వులవంటిది'

* "అప్పకవీయము. (సరస్వతి బాల్య భాష.)

† క్షితిమ్లేచ్ఛ......వ్యవహారహాని సంధిలుకలనజ—విడువగూడదు.
అప్పకవీయము 1-169.

అన్న భావము తెల్పినాడు. తెలుగువారికి తెలిసిన తెనుగుమాటలచేతనే రసస్ఫూర్తి కలుగునని ఒప్పుకొన్నాడు; "కాననీ యాంధ్రకృతులందుఁ గలుగునట్టి। పదములకు నెల్ల నర్థమేర్పడెడురీతి। నద్భుతంబుగఁ గృతిని జేయంగవలయు। నర్థమైన రసస్ఫూర్తి యగుట యరుదె? ||'

జనులందరూ ఏక కుటుంబములోని వారని ఎన్నుకొని జాతిభేదములు పాటించకుండా ప్రవర్తించే ఉదార చరితుల వలెనే, భాషలన్నిటికీ ప్రయోజనము ఒకటే అని తెలుసుకొని, ఏభాష ఎవరికి సుపరిచితమో వారికి ఆ భాషే జ్ఞానసంపాదనమునకు, జ్ఞానదానమునకు యోగ్యమైనదనిన్నీ తెలియని భాష ఎంత ప్రాచీనమైనా నిరర్థక మనిన్నీ దూర దృష్టిగల లోకజ్ఞులు అంగీకరిస్తారు. తాతగారు తవ్వించిన నూయి అని ఉప్పు నీళ్ళైనా తాగేవారు కాపురుషులటగదా! ఎవరైతే నేమి? తమకు హితమైనదే లోకానకంతా హితవుకాక తప్పదనుకోవడము వివేకము కాదు.

'కొన్ని జీవులు చిదిపి కాల్ గొటికి బ్రిదుకు। కొన్ని మనుసోఁగ వెన్నెలల్ గ్రోలి పొదలు। భిన్నరుచులైన వానికిఁ బ్రీతి సరియ। తగవుగా దిందులో ననేకతర గర్వ' * అని దమయంతి తనకు ఇష్టుడు నలుడేకాని సురపతి అయినా ఇంద్రుడు కాదని చెప్పినట్లు తెలుగు వారు తమ భాషయందభిమానము కలిగి ఉండడము తప్పుకాదు. పూర్వ కవులు వాడినదైనా ప్రాచీనాంధ్రముకన్న వర్తమానంధ్రభాషే సుపరిచితమైనది గనుక దానియెడల ఎక్కువ ఆదరము చూపడము దోషముకాకూడదు; మెచ్చదగినదే కావలెను. 'దప్పిగొన్నట్టి వారికా దప్పిదీఱ। సలిలపూరంబు హితవొ? యాజ్యంబు హితవొ?' అన్న కవి హృదయము స్పష్టము. తిక్కన కవి కూడా తనకాలమందు నాడుకలో ఉన్న తెలుగును ఆదరించి పాత తెలుగును ఎట్లు నిరసించినాడో చూడండి.

---

* శ్రీ వే వేంకటరాయశాస్త్రి గారు పరిష్కరించిన పాఠము; గాని నాల్గవ చరణమందు యతి భంగము. మావద్దనున్న తాటాకుపుస్తకములోని పాఠము:-'తగవుగా దిందులో నేకతరవిగర్వ'

చ॥ పలుకుల పొందులేక రసభంగము సేయుచుఁ బ్రాత వడ్డ మా
టలఁ దమ నేర్పుఁజూపి యొకటన్ హృదయంబలరింప లేక యే
పొలమును గాని యట్టి క్రమముం దమ మెచ్చుగ లోక మెల్ల న
వ్వులఁ బొరయం జరించు కుకవుల్ ధర దుర్విటు లట్లు చూడఁగన్॥

పాత మాటలలోనే మాహాత్మ్యమున్న దనుకొన్న వారు, అనన్య సామాన్య భాషా వైదుష్య గరిష్ఠులు, 'ఆంధ్రీ భాషామయం కావ్య మయోమయ విభూషణం గీర్వాణారణ్య సంచార విద్వన్మత్తేభ శృంఖల'మ్మని చెప్పదగిన కావ్యములు రచించుకొని, తమ మాటలు పండితుల కయినా తెలియకుండా చదువుకొని కావ్యరసము జుఱ్ఱుకొందురుగాక! రసజ్ఞులయిన కవులు మాత్రము అప్పుడూ ఇప్పుడూ ఎప్పుడూ కూడా యథోచితముగా సరికొత్తమాటలతో పొందించి వివిధములయిన కావ్యములు వ్రాస్తూనే ఉన్నారు. రామభద్రుడు సకలకథాసారసంగ్రహమందు :

ఉ॥ నన్నయ తిక్కనాది కవినాథులు చెప్పిన యట్లు చెప్ప లే
కున్నఁ దదుత్తరాంధ్రకవు లూరక యుండిరె? తోఁచినట్లు ని
త్యోన్నత బుద్ధిఁ గబ్బములు యోజ రచింపక యందు జ్ఞాన సం
పన్నుల కావ్యముల్ హరి సమర్పణమై చెలువొందు నెందునన్॥

అని ఉత్తరాంధ్రకవుల కావ్యములకు గౌరవము లేదన్న వారికి ప్రత్యుత్తరముగా చెప్పినాడు. ఈతని తాత వాడుకమాటలతో చెప్పిన ఒంటిమిట్ట రఘువీర శతకమును ఆకాలమువారు మెచ్చుకొన్నారట! భాషలో అపశబ్దము లున్నా, సువ్యక్తమై భావము మంచి దైతే చాలును. 'చెఱకునకు వంకబోతేమి చెడునె తీపు?' అని శేషప్ప అన్నట్లే

మ॥ అపశబ్దంబులఁ గూడియున్ హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపా
ప పరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరిన్ భావించుచున్, బాడుచున్,
జపముల్ సేయుచు, వీనులన్ వినుచు, నశ్రాంతంబు గీర్తించుచున్,
దపసుల్, సాధులు ధన్యులౌదురు గదా తత్త్వజ్ఞ చింతింపుమా.

అని భాగవతోత్తముడైన బమ్మెర పోతరాజు చెప్పిఉన్నాడు.

రసవంతమైన కావ్యములు రచించిన వారందరిని లాక్షణికులు ఎందుకో ఒకందుకు నిందించడము అరుదుకాదు. కుకవుల నింద మామూలేకదా. రసికులయినవారు పిచ్చిలచ్చనాలు పాటించ లేదు. వాస్తవముగా కవులు స్వేచ్ఛా విహారులు. వారి రుచే వారికి ప్రమాణము. వారికి శబ్ద సిద్ధి లోకము వల్లనే తెలుస్తుంది. వారి ప్రయోగములే లక్షణమునకు లక్ష్యములు. అన్ని దేశములలో కవులకు ఈ అధికారము, ఈ స్వేచ్ఛ ఉచితమైనవని అంగీకరించినవే. ఏ కవి ఇతరులు చెప్పిన లక్షణమునకు భయపడి తన మతము మార్చుకొంటాడో ఆ కవి అస్వతంత్రుడు; అతని కవిత్వము అతనిది కాదు; అతని వన్నీ ఎరవే; పంజరములో రెక్కలు కత్తిరించి పెట్టిన చిలక లాగున 'కృష్ణతాతా-తోటకూరా' అని పలక వలసిన వాడే కాని యథేష్టముగా వనమందు విహరిస్తూ కూజించే కోకిల వలె పాడలేడు. అందుచేతనే, సహజమైన రీతిని పదములు కూర్చితే కవిత సొంపుగా ఉంటుందిగాని మాసికలు వేస్తే ఉండదు.

మ॥ చతురుల్ పూర్వ కవీంద్రు లన్నిటను; నే స్వల్పజ్ఞుడన్ స్వాకిమిన్
హితమో కాదో మదీయ కావ్యమని నాకేలా విచారింప; న
గ్రతనూజుల్ వ్యవహార కర్తలయినంగానీ, కడుంబాలుఁడౌ
సుతు నవ్యక్తపు మాట తండ్రి కొదవించున్ గాదె యానందమున్॥

అని అబ్బయామాత్యుడు చెప్పినాడు. అతడే లాక్షణికులను పరిహసించి సరస్వతి తనకు నేర్పిన మాటలనే వాడుతానని:—

ఉ॥ చెల్లునటంచు నొక్క కవి చేసిన లక్షణ మొక్క రివ్వలన్,
జెల్లమిఁ జేసి తా రొకటి చెప్పగ ఛాందసవిస్తరంబు సం
ధిల్లుటఁ గావ్యశంక లవనిం దఱుచయ్యె రసజ్ఞులార ! నా
యుల్లపు సౌధవీధిఁ గొలువున్న సరస్వతి సత్యవాణి నా
తల్లి యొసంగు పల్కులివి తప్పులు చేయక చిత్తగింపుడీ ॥

అని కవిరాజ మనోరంజనములో వ్రాసినాడు. ప్రాచీన లక్షణమే పరమ ప్రమాణముగాను ప్రాచీన భాషే శిష్ట భాషగాను ఎన్నుకొని, పాత కంపే తమ కింపుగా వ్రాయడము ఎంత ప్రచురముగా ఉన్నా, సరస కవులు కొందరువాడుక మాటలకు కావ్యములందు ప్రవృత్తి కలిపిస్తున్నారు. ఇతరులు ఆక్షేపిస్తే వారు భయపడరు. చూడండి ఏమంటున్నారో నేటి కవులు కొందరు.

ఉ॥ కాలముఁబట్టి దేశమును గాంచి ప్రభుత్వము నెంచి దేశ భా
షాలలితాంగి మాఱుటది సత్కవి సమ్మతమాట, నన్య దే
శ్యాలును నాంధ్రభాషఁ గలవోటను, నౌచితిఁబట్టి మేము క
బ్బాలను వాడుచుంటి మవి పండితు లేగతి నొప్పకుందురో !

సెబాష్! తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులు! మీరు నిజమైన ఆత్మగౌరవము గల కవులు! 'కాలము, దేశము, ప్రభుత్వము, భాష—మారక తప్పదు; అన్య దేశములతో సంబంధమున్నప్పుడు అన్యదేశ్యాలు భాషలో చేరక మానవు. ఔచిత్యము, అనౌచిత్యము, ఏర్పరించడములో కవి హంస వంటివాడు. తన అంతఃకరణ ప్రవృత్తే కవికి ప్రమాణము.' ఎంతచక్కగా చెప్పినారు!

ఈకవుల కావ్యములను విమర్శించినవారు; శబ్ద రత్నాకరమును బట్టీ, చిన్నయసూరి వ్యాకరణమునుబట్టీ, తప్పులెన్నినప్పుడు, పంచాంగములో చెప్పకపోతే ఆకాశముమీద నక్షత్రాలుండరాదా అనీ, ప్రయోగమూలక వ్యాకరణము గనుక ప్రయోగమే ప్రమాణమనీ, సిద్ధిర్లోకాద్వృశ్యా అనీ, నిరంకుశాఃకవయః అనీ, సమాధానము చెప్పినదే కాక,

క. వ్యాకరణ మొకక్కత్రోవ, మహాకవు లొకత్రోవ, కోశ మఖిలమ్మొక
త్రోవై కనుపట్టెడి నీ భాషా కావ్యమ్ములను దలచు చదివిన కొలదిన్.'

'క. తొలిబాసయందుఁ బలె నీ తెలుగుంబాస వెలయించు దీపము లేమిన్
విలువగల కవుల లక్ష్యమ్ములె తా మీ భారమెల్ల మోయగవలయున్.'

అని తమ గ్రంథములలో స్పష్టముగా తమ ప్రమాణము విశదపర్చినారు.

మాకు వీరే మార్గదర్శులు. కావ్యభాషలో శబ్దముల సాధుత్వాసాధుత్వములు నిర్ణయించడానకు కవుల ప్రయోగములే ప్రమాణము * ఈ ప్రయోగములు లక్ష్యముగా చేసుకొని వాటికి విరోధము రాకుండా లాక్షణికులు లక్షణము చెప్పవలెను. ఈ లక్షణశాస్త్రము భాషావిషయములో కవికి సంకెళ్ళు వేయడమునకు అధికారము కలదికాదు; పూర్వకవుల వాడుకకు జ్ఞాపకమాత్రము; ఆ విషయములో కవికి లోకమే ప్రమాణము. ఔచితినిబట్టి ప్రాచీన శబ్దములూ, నవీన శబ్దములూ, దేశ్యాలూ, అన్యదేశ్యాలూ యథేష్టముగా వాడవచ్చును కవి. ఈ ప్రకారముగానే ఏకాలములందున్న కవులు ఆ కాలమందు లోకములో ఉన్న భాషారూపములు వాడి ఉన్నారు. కావలసినన్ని శబ్దము లట్టివి ఉదాహరించవచ్చును. ఇట్టి శబ్దములు అనేకములు కవిప్రయోగరూఢములని ఎరుగక కేవలగ్రామ్యము లనుకొని వ్యావహారిక భాష అపభ్రంశమనిన్ని, గ్రంథములందు ప్రవృత్తి లేనిదనిన్ని బాలులు, బాలికలు, భ్రమపడేటట్టుగా డాంబికులు తాము వాడడము మానివేసి, ఇతరులు వాడితే ఆక్షేపిస్తూ ఇప్పుడేదో గ్రాంథికభాషట వ్రాస్తున్నారు. ఈ పత్రికలో వచ్చేనెలనుండి ఇట్టి శబ్దములు విమర్శించి, వాటి ప్రయోగములు మాకు చిక్కినన్ని చూపించి, వాటిసాధుత్వము సిద్ధాంతము చేయ నుద్దేశించినాము. అనేకగ్రంథములు చదివిన పండితుల సహాయము లేనిదీ ఈ ఉద్యమము బాగుగా నెరవేరదు గనుక అట్టివారు మాకు తోడ్పడుదురుగాక.

* చూ. కొవ్వూరి సారస్వత మహాసభవారి తీర్పు. (మూడవ వ్యాసము).

గ్రాంథిక భాష అనేది క్రొత్తపేరు. అది ఏదయినా గ్రంథముల లోనిది గదా కావలెను. తెలుగు గ్రంథములు అనేక విధములుగా ఉన్నవి. వీటి లోని భాష ఒక్కలాగుండదు. కొన్ని (క) ఛందోబద్ధములు; కొన్ని (గ) కేవల వచనములు. ఛందోబద్ధములయినవాటిలో కొన్ని (1) ప్రబంధములు, పురాణములు, ఇతిహాసములు, మొదలయినవి; కొన్ని (2) శతకములు, కొన్ని (3) ద్విపదలు, రగడలు; కొన్ని (4) కళికలు, ఉత్కళికలు; కొన్ని (5) పాటలు, పదములు, కృతులు, కీర్తనలు, జావళీలు మొదలయినవి; మరికొన్ని (6) దండకములు మొదలయినవి—ఇట్లు వివిధముగా ఉన్నవి. వచనములు కూడా నానారూపములుగాఉన్నవి. కొన్ని (1) చంపూకావ్యములలో మధ్య మధ్యను ఉన్నవి; కొన్ని (2) అప్పకవీయము, బాలసరస్వతీయము మొదలయిన లక్షణ గ్రంథములలోని 'అవతారిక' 'తెలివిడి' 'వివరణము' 'టీక' అనే పేళ్ళు గలిగి ఉన్నవి; కొన్ని (3) సంస్కృతాంధ్ర కావ్యములకు నిఘంటువులకున్ను తెలుగు టీకలుగా ఉన్నవి; కొన్ని (4) వైద్యము; జ్యోతిషము, గణితము; సంగీతము, అభినయము, మొదలయిన శాస్త్రముల వివరణము; కొన్ని (5) వేదాంత విషయ కోపన్యాసములు; కొన్ని (6) స్తోత్రములు; కొన్ని (7) రాజశాసనములు; కొన్ని (8) కథలు, ఆఖ్యాయికలు, క్షేత్ర మాహాత్మ్యములు.

ఇవి అన్నీ గ్రంథములేగదా! వీటిలోని భాషగదా గ్రాంథిక భాష అనవలెను. ఇవి అన్నీ వివేచనతో పరీక్షించి చూచినమొదల ప్రబంధము లందు మాత్రమే వ్యావహారిక భాషకు భిన్నరూపముగా ఉన్న ప్రాచీనభాష ప్రచురముగా కనబడును; వీటిలో అయినా ఆయా కవులు తమతమ ఇష్టానుసారము ఉత్తరాంధ్రభాషా రూపములు, విరళముగా కొందరు, ప్రచురముగా కొందరు, వాడిఉన్నారు. ఛందోబద్ధములయిన తక్కిన గ్రంథములలో-వేరనుమాట—కవులు నిరాటంకముగా వ్యావహారిక భాష ఆదరించినారు

ప్రబంధమువలెనే శతకములు వ్రాసినవారు కొందరున్నా, పాటలు మొదలయినవి మాత్రము పూర్వులందరూ సరసముగా వాడుకమాటలతోనే కూర్చినారు. ఈ పాటలు ఛందోబద్ధములు కావా? ఆ పాటలు రచించినవారు కవులు కారా? త్యాగరాయలను వారి కృతులను తలచుకోండి. ఇక వచనములమాట చెప్పుతాము. చంపూకావ్యములలో అక్కడక్కడ ఉన్న 'వచనములు' మాత్రము వాటిలోని పద్యములవలెనే ప్రాచీన భాషామయమయిన కావ్యభాషలో వ్రాసిఉన్నవి. తదితరమైన వచనగ్రంథ మేది చూచినా వ్యావహారిక భాషలోనే ఉన్నది. పద్యకావ్యమువలెనే కేవలము కావ్యభాషలోనే రచించిన వచనగ్రంథము నిజమయిన తెలుగు దేశములో మాకు ఎక్కడనూ కనబడలేదు. తంజావూరు మొదలుకొని గంజాం జిల్లాలోని ఛత్రపురము వరకూ ఏయేచోట్ల తాటాకు పుస్తకములున్నవని మాకు తెలిసినదో ఆయాచోట్లకు పోయి అవి చూచినాము. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు సంపాదించిన తాటాకుపుస్తకములలో నాలుగయిదు కాబోలు ఉన్నవి, అంతే, కావ్యభాషలో రచించిన వచనగ్రంథములు. వాటిలో జైమిని భారతము మాత్రము నిరుడు పరిషత్తువారు అచ్చువేయించినారు. కొన్నిటికి ప్రతులు చన్నపట్టణము గవర్నమెంటువారి గ్రంథాలయమందున్నూ, తంజావూరి గ్రంథాలయమందున్నూ ఉన్నవి; మరియెక్కడనూ మాకు కానరాలేదు. ఈ అద్భుతవచన గ్రంథములు రచించిన వారెవరో తెలుసుకొంటే, ఎందుచేత అట్టి అద్భుతవచనము వారు రచించినారో ఊహించవచ్చును. మ. రా. రా. జయంతి రామయ్యపంతులుగారే ఒకపుస్తకములో * "తంజావూరు, తిరుచునాపల్లి, మధుర — ఈ రాజ్యములు పాలించిన 'నాయక' రాజుల కాలములో ఇవి పుట్టినవి. ఇవి మొన్న మొన్న దొరకినవి. ఇంతవరకూ ఈ గ్రంథములున్నవని ఎవరూ ఎరుగరు. ఇప్పటి గ్రాం

* Defence of Literary Telugu. P. 2.

థిక వచనమునను చెన్నపట్టణములో ఉండిన చిన్నయసూరిగారేబ్రిహ్మ."
అని వ్రాసినారు. బాగా ఆలోచించండి. తంజావూరు, తిరుచునాపల్లి, మధుర, చన్నపట్టణము—ఇవి అరవ దేశములోనివి. అక్కడ కాపురముండిన తెలుగులు ఎట్టి తెలుగున సంభాషింతురో వారితో మాట్లాడిన వారికి గాని తెలియదు. చన్నపట్నము మొదలుకొని రామేశ్వరము వరకూ ఉన్న పెద్దపట్టణములలోఉన్న తెలుగువారిని కొందరినిచూచి వారితో సంభాషించియున్నందువల్ల మాకాసంగతి బాగా తెలుసును. పాతతెలుగు మాటలు కొన్ని, కొత్తవికొన్ని అరవమాటలు కొన్ని కలిపి చిత్రమైన ఏసతోను, స్వరముతోను వారు మాట్లాడుతారు *కొంత పరిచయము కుదిరేవరకూ వారి మనోభావము స్పష్టముకాదు. ఇట్టి తెలుగు వ్యావహారిక భాషగాగలవారు తెలుగు పండితులుగా ఉంటే వారు రచించే గ్రంథములు ప్రాచీన కావ్యముల శైలిని కాక మరియేలాగున వ్రాయగలరు? వేగినాడు, వెలనాడు, పాకనాడు, కమ్మనాడు, పల్నాడు మొదలయిన నాళ్ళునిజమయిన తెలుగు దేశములోనివి. ఇక్కడివారు వందలు వందలు వ్రాసిపెట్టినారు గ్రంథాలు నానావిధములయినవిన్నీ. అందులో మీదనుచెప్పినట్లు ప్రబంధాలన్నీ కావ్య భాషలోనున్ను, వచనగ్రంథాలన్నీ వ్యావహారిక భాషలో నున్ను ఉన్నవి.

ఇదీ తెలుగుదేశములో మొన్న మొన్నటివరకూ సంప్రదాయము. పెద్దనగారు మనుచరిత్ర వ్రాసినట్లు కావ్యభాషలో వ్రాయించక వ్యావహారిక భాషలో వ్రాయించినారు తమ దానశాసనములు. కృష్ణదేవరాయలవారి ధర్మశాసనములు వాడుక భాషలోఉన్నవి గాని ఆముక్తమాల్యద వలె కావ్యభాషలో లేవు. శ్రీ సకల కవితా స్వతంత్రభట్టారక యెలకూచి బాల

* తంజావూరి గ్రంథాలయములో అరవైకంటె అధికముగా తెలుగు నాటకాలున్నవి. వాటిలో స్పష్టముగా కనబడుతుంది అరవతెలుగు ఎట్టిదో.

సరస్వతీ మహా మహోపాధ్యాయులవారే తమ ప్రబంధములు కావ్య భాషలో వ్రాసి, ఆంధ్రశబ్ద చింతామణికి టీక వ్యావహారిక భాషలో వ్రాసినారు. అప్పకవివంటి లాక్షణికుడు తన లక్షణ గ్రంథములలో పద్యాలన్నీ కావ్యభాషలో వ్రాసినా అవతారికలు, వ్యాఖ్యలు, టీకలు మొదలయిన వచనములన్నీ,— ఒకటీ రెండూ కాదు, వందలున్నవి — వ్యావహారిక భాషలో వ్రాసినాడు. అచ్చుపడ్డ అప్పకవీయమందు 1859 వ సం॥ లో పరిష్కర్తలు ఈ వచనములోని వాడుక భాష కావ్యభాషగామార్చివేసినారు. *ఇట్లే భారతము లక్ష్మీపతిగారు భారతమునకున్నూ ముద్దరాజు రామన్న రాఘవ పాండవీయమునకున్ను, చిత్రకవి అనంతుడు హరిశ్చంద్ర నళీయమునకున్ను, సోమనాధ పండితుడు, జూలూరు అప్పయపంతులు, శిష్టు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి మొదలయినవారు వసుచరిత్రకున్ను వ్యావహారిక భాషలో టీకలు వ్రాసినారు. అనేక వ్రాతపుస్తకములు దేశమందున్నవి. వందల కొలదిగా పండితులు, కవులు, రాజులు, మంత్రులు, సేనాపతులు మొదలయిన వారు వాడుక మాటలలో వ్రాసిన వ్రాతలు ప్రచురముగా మాకంటికి కనబడడముచేత ఈ విషయమందు మాకు దృఢమైన విశ్వాసము కలిగి, వాస్తవమయిన సంప్రదాయము లోకములో బహిరంగముగా ప్రకటించడము మంచిది అని తోచి ఈ ప్రతికాముఖమున విజ్ఞప్తి చేయడమునకు సాహసించినాము.

ఇంకొక్కమాట. తెలుగువారివిద్య, వారిభాష, వారి సారస్వతము— వీటిని గురించేకాని యితరవిషయములజోలికి మేము పోము. తెలుగువారి విద్యకు ఆటంకములు కాకుండా ఉంటే రాచకార్యములతో గాని, మతముతోగాని, జాతితోగాని, మరి దేనితోగాని, మాకు పనిలేదు. భాషా

---

* అప్పకవీయము వ్రాతప్రతులు ఇరువై చూచి ఉన్నాము అన్నిటిలోనూ మేము చెప్పినట్లే వచనములున్నవి. ఆంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వములో మ॥కొమర్రాజు వేంకట లక్ష్మణరావు గారు చెప్పినది చూడవచ్చును.

సారస్వతముల విచారణలోనైనా సత్యమందే మాకు పట్టుదల గాని, వాదుల యెడలను ప్రతివాదుల యెడలను ద్వేష ముండదు; అందరున్ను మిత్రులే. ఇది మా సంకల్పము.

రాబోయే సంచికలలో మేము విచారించదలచుకొన్న విషయములు:—
(1) తెలుగుమాటల సాధుత్వాసాధుత్వముల నిర్ణయము. అసాధువులనుకొన్న అనేక శబ్దములు సాధువు లనుకొనుటకు ప్రమాణములు. (2) నన్నయ భారతములోని పదముల పట్టిక. (3) తెలుగు పదముల రూపాంతరములు. (4) సంస్కృతపదముల రూపాంతరములు. (5) అంత్యవర్ణములనుబట్టి (అకారాంతాదిగా) ఏర్పరచిన తెలుగుమాటల పట్టిక. (6) గ్రంథములలో పాఠాంతరములు. (7) తెలుగుభాషాచరిత్రమునకు కావలసిన సామగ్రి. (8) నేటి తెలుగుభాషకు లక్షణము ఏర్పరచుటకు కావలసిన సామగ్రి. (9) మన పూర్వులు వ్రాసిన వచనరచనకు ఉదాహరణములు. (10) తెలుగులో చేరిన అన్యదేశ్యములు. (11) తెలుగుమాటల వ్యుత్పత్తి. (12) తెలుగు నిఘంటువులలోని లోపములు (13) తెలుగు వ్యాకరణములలోని లోపములు. (14) తెలుగుఛందస్సు. (15) దేశము, జాతి, వృత్తి మొదలయిన వాటిలో భేదమునుబట్టి తెలుగుభాషలో కలిగిన భేదములు. (16) సర్వజన సామాన్యమైన విషయములు బోధించే పుస్తకములు. (17) నేడు తెలుగు గ్రంథములలో వాడుతూఉన్న భాష. (18) సారస్వత విమర్శ. (19) భాషాతత్త్వము. (20) అన్యదేశముల సారస్వతము. (21) విద్యాభివృద్ధి.

బ్రహ్మాండమంత పనిఏమిటి! చిన్నచీమలవంటి మేమేమిటి! ఎంత సాహసము! అని భయపడి, విముఖులమైఉంటే, మా మిత్రులు 'మీరు పని మొదలుపెట్టుతే, సాయంచేసేవారు లేకపోతారా? మీ వలెనే ఈ విషయములు విచారిస్తున్నవారు కొంద రున్నారు. ఒకరికొకరు తోడ

యితే పని సాగకపోదు" అని పురికొల్పినారు. సదుద్దేశముతో చేయ బూనుకొన్న ఈ పని నెరవేరేటట్టుగా తెలుగువారున్ను తెలుగువారి అభివృద్ధిని కోరే యితరులున్ను మాకు యథాశక్తి సాయము చేయుదురుగాక అని మిక్కిలి వినయముతో ప్రార్థిస్తున్నాము.

Introduction*

A new venture such as this—a Journal devoted to promote the study of Telugu—may seem unwarranted arrogance. Do not the lists of publications issued by the Registrar of books prove that Telugu has an increasing literature? Are there not famous writers already in the land? Do not series for the diffusion of knowledge in Telugu flourish? Does not the University prescribe for the delectation of its undergraduates poems and dramas by living poets and play wrights? What then is the need for stimulating the study of Telugu?

For some years past, there has been vigorous controversy between two schools of thought. The one maintains that true literary salvation is to be sought in the past, which sets up a standard of orthodoxy and points, as its models, to the performances of writers in what the late lamented G. V. Apparow Pantulu garu named the *neo-Kavya* dialect. The other proclaims the need of 'a new angle of vision' (to use a cant phrase of today), sets up new standards of literature and language, resting them upon what it conceives to be the lessons learnt from English, French etc. Thus, the literature of any age reflects the thoughts and habits of the time; it changes from age to age and in one age does not follow slavishly a standard

* **Reprinted from the Telugu Journal edited by the Author,**

set up by a preceding age; it seeks inspiration from the present and, in the matter of expression no less than in content, declares that criticism of life, not of dead bones is its intention. Sounds, vocabulary, idiom change Secularly but the mass of speakers and writers are not more than half conscious of the change. Only in a later age is the metamorphosis seen in its true perspective and the truth appears that the history of men's utterance no less than of their customs and ideals is one long tale of rebirths for better and for worse; mostly for better, it seems; at any rate there is no such thing as stagnation. Do not these very writers of the orthodox school bear witness to the truth?

For a time, during the days of war it seemed necessary that controversy should be stilled. *But with the present prospect of peace and amid the talk of reconstruction is it not right to hope that the school of light, more light, will find its justification in a splendid rebirth of Telugu writing, tales, poems, essays, dramas instinct with reality, reflecting consciously the life of the people, written in a tongue that all may read and readily understand?

---

* There is no ground whatever for the fears entertained by some misinformed persons that Government have discountenanced our views. We declare this on the assurance given us by H. E. Lord Pentland at Parlakimedi on the 7th January 1919. Government imposed no restrictions.

This is the hope and faith that is within us. The day may be near or distant; let it come when it will. Meanwhile our work is the spade-work of the pioneer. In the pages of this Journal our object is to discuss and experiment, to educate ourselves for that great time, to lay the foundations for future success.

What then are the topics for discussion? what the expriments? In the first place it is necessary to limit ourselves. We do not intend to have anything to do with Religion or Social reform, except in so far as we consider the use of the living tongue to be the greatest, the most embracing 'reform', nor yet with Politics, again except in so far as they hinder or help the spread of true education, the education of the sons of the soil through and in the living tongue. Our sole object is literary regeneration and linguistic research. In striving after this object we shall endeavour to be fair. The vituperation and personalities that frequently disfigure the debates of scholars and literary men will find no place in our pages. Our criticism shall be as honest as we can make it, it shall rest on principles, the rules of art and the laws of linguistic science.

The field of work is almost limitless. We will take up and carry on the work of linguistic research initiated by Government (Vide Vol. IV). On the purely linguistic side, there is enormous

scope. Since the days of the early grammarians no study of the language of the Telugu Country has been made. In recent years the purpose of gammatical study has changed; it has been affected by the ideas of such sciences as biology and anthropology; it no longer prescribes rules regarding language as fixed unalterably but as ever slightly subject to flux, being modified in sound and idiom, from generation to generation; the grammar of one age is not that of the next; and in any one age a language may exhibit many different grammars according to class or caste or dialect; grammar varies regionally as well as secularly. So too does vocabulary. Moreover the enrichment of a language is mainly a popular affair. Meanings change, are widened, are limited, improve, deteriorate; words are used in various figurative ways and pass into the realm of dead metaphors. Foreign words are imported and reduced to the speech basis of the native tongue; learned words from other sources are invented for special purposes and may pass into the current body of speech and literature, or remain outside as special for the learned to employ in their particular arts and sciences. The literary language is always somewhat more formal than the colloquial, and the colloquial itself may be of the polite or formal or of the slangy variety. Speech is always in close contact with writing; in time, even slang may become elegant and pass into

the recognized vocabulary of literature. Poetical, a specialized branch of the literary language, tends for special reasons of rhythm, ryhme, assonance, solemnity, dignity, pathos, sonority and the like to be more conservative, archaic and formal than the language of prose, but even the poetry of an age reflects its tendencies of educated speech and thought. The highest poetry has its roots in the songs of the people; reflection seen in the art of poets is but individual intensification of nature; the popular ballad develops into the literary; the minstrel's tale grows into the heroic poem, into the epic.

Our Telugue literature, it seems, suffers from an over-rigid theory concerning the relative position of speech and common writing with the art of poets. Modern prose writers assume that the special archaic prose found in ancient *Kavyas* has set the model for all time to prose of all sorts; most versifiers hold that the rules of later Sanskrit rhetoricians concerning the topics, construction and metre of poety are binding on modern Telugu poets. Is nothing then to be learnt from the native singers of the people? from the makers of children's songs or of wayside ballads? Is it forbidden those who would sing in this modern world to go back to nature as did the English poets of the Romantic age? Are they for ever to be circumscribed within the narrow bounds set, as they thought, to the first makers of Telugu poetry? Art, as society, grows

only by freedom and by experiment. Modern times have brought to multitudes of men new ideas from other lands through the channels of English literature and modern science. As the English poets of the sixteenth century were emancipated by the study of Greek and Latin and by the removal of the trammels of the mediæval church, is there not hope that from the mass of noble poetry, lyrical, narrative, descriptive, which England offers to them and which they read with avidity and delight may come some inspiration to experiment in form and language and thought unknown to those who are still in the bonds of our decadent Mediævalism? And prose, written for an artistic or a popular scientific purpose can learn much from foreign models; perhaps the first lesson to be gathered is that current literature and current educated speech have one common basis; prose rhythm, prose formalities of order, subtle effects of expression as when instinct or emotion hits on the fittest words for its conveyance—all the devices of the artist—do not need dead vocabulary and dead grammar; between the artist and his audience there is the greater contact when he speaks and they listen to language which both share; and his message makes a wider appeal.

Our purpose is not merely to discuss these facts; we hope to attract men to experiment in our pages. Translation and original work will both be

welcome. It will be recalled that in the early Elizabethan days there was much practice in adaptation and translation and even the highest geniuses recast into English mould with an infusion of their own originality romances, legends, dramas. In this Telugu renaissance, our writers have a vaster field from which to gather suggestions and, indeed, there are already many adaptations and translations of Shakespeare's plays, King Lear, The Tempest, Cymbeline and of Molière's Comedies, Le Médècin Malgré Lui L' Avare. But whereas those Elizabethans, adopted foreign originals into their living English, with rare exceptions our writers and adapters eschew the living tongue; they follow ancient rules of rhetoric and seek in pseudoancient Telugu their medium of expression. With dissertations on the art of translation open to them, they prefer to follow the erroneous guidance of the pedants' method of the *Sabdártha*. We should, therefore, welcome idiomatic renderings in real Telugu of good English, French or other originals and original experiments in living prose, tales of current life handled freely and with an imagination untrammelled by stereotyped *Lakshana*, recondite allusions and stale conventional figures and images.

We desire discussion on the art of writing; thus, How may the living tongue be made an artistic medium? What devices in harmony with the

genius of the language can we adopt and adapt from English or other writers, whereby variety, emphasis, lucidity, and strength may be attained? Prose writing is yet in its infancy with us; *this instrument of expression has yet to be forged. Reflexion may help to a satisfactory tempering. And poetry too may be developed. We would encourage the collection of ballads and songs and an analysis of their natural art in critical discussion. The real indigenous metres wherein accent plays an important part we would discover or if any poets will essay flights in the native manner improving upon the rude art of the unknown singers of the people, we shall welcome their efforts.

On the linguistic side, we would point to the need there is to study dialects and to gather material for dialectal glossaries. In other countries there is already a mass of work done in this direction and poets and tellers of tales have arisen who have used their dialects with effect in English, for instance Waugh in the Lancashire dialect, Barnes in the Dorset, and above all Burns in the Scots. Our superior persons pretend contempt of the simple flok and their utterance; but that the simple have their needs and will have them is proved by the ill-printed ballad books to be found in any bazar.

*Vide A Defence of Literary Telugu by Mr. J. Ramayya Pantulu, page 2.

Our zeal, which as we said at the beginning may, to some, seem arrogance, doubtless hopes for more than we can perform. But at least we can focus the efforts of many who are striving to make the living Telugu a live and potent force, for the expression of the ferment of ideas which are abroad. We Telugus, we flatter overselves, are more receptive of thoughts of progress than the other peoples of Southern India. In matters of Social reform and of Education we are at any rate not backward; our educated men are in the forefront in all public discussions; we have the courage to attempt what we believe to be good; we do not merely talk about Social reform, we put into practice. We believe in the uplift of the masses. Is there not here in this 'reform' of language the surest means of spreading light among the poor and needy? Is not our beautiful living tongue a true vehicle for our message? Our little ones are starved for good literature; our women hunger for pure imaginative books. Education is not limited to the school-room; good literature which inspires good thoughts is needed beyond in the world. The English have such in abundance; are we to be barred by an ancient theory from entering into the inheritance they have brought us? We appeal to all of our race who have benefited by their education to help us in our small efforts to stimulate the writing of imagina-

tive books and the supply. We likewise appeal to others who are interested in the development of the modern Indian Vernaculars and popular education for assistance. What is wanting in our society is a literature that shall be pure and of good report and such as he who runs may read. First of all our childern demand it. Is it not time that 'a little child shall lead them?'

Whatever our ultimate aims—dreams, if you like, of what shall result from our efforts—our immediate object is to remove the cloud of prejudice which overhangs some of our educated men, to prove to them for instance that there is an abundant Telugu prose which is not in the *pseudo kavya* style, now in vogue among the pandits and favoured by the university of Madras and by the S. S. L. C. authorities. This artificial style, we hold, is not genuine Telugu but is the invention of Telugu-Tamil or Tamil-Telugu writers * Telugus for generations exiled from the true Telugu country. There are in all the Manuscripts Libraries hundreds of MSS in Telugu prose written in the *true* Telugu country but hardly one in the ancient *Kavyà* dialect or any attempted imitation of it. The medium was the current popular dialect, even in the earlier school books some of which were printed. This is

---

***Of Tanjore, Trichinopoly, Madura and Madras. Vide A Defence of Literary Telugu by Mr. J. Ramayya Pantulu. page 2.**

a matter of proof * which it will be our endeavour to supply and convince people who now oppose the use of modern Telugu in prose. We shall give extracts from writings and show how the true tradition of Telugu prose has been natural change as speech has changed.

This will involve linguistic research; for some time past such research has been made, with the result that we are in a position to show that the grammars extant are both incomplete and unreliable; that in consequence many of the modern writers of old Telugu are apt to commit various kinds of errors, either from misunderstanding of the grammarians they profess to follow, or from failing to observe the practice of ancient writers. We are in a position to prove the real ancient usage and shall publish selections from the texts. We shall also show how this pedantic ignorance of ancient usage, of sound textual criticism and of palæography has induced modern editors of ancient texts to tamper with the originals and we shall give as far as we can correct and truly critical readings of old time texts. Incidentally the MSS help us to connect the modern regional dialects with their original forms; there is much need of

*In the third article is given ample proof of the existance of such books: the testimony of the custodians of the manuscripts in the public libraries, of individuals who have seen such manuscripts and of the pandits, and other teachers on the staff of thirteen Colleges to whom many such manuscripts were shown.

sound phonological enquiry as the starting point of Etymological research. Little has been done in the study of modern caste or regional dialects. On all these points our researches, we believe, will throw light and be a stimulus to further scientific investigation. As one result, we believe, it will be possible to construct a sound grammar of Telugu, descriptive and historical.

On the literary side, as we said, we hope to stimulate the search for old songs, tales, ballads etc., which exist in manuscript or in the memories of the people. There is, for instance, work to be done in the collation and critical examination of various versions of certain popular ballads. Further we desire experiments in popular metres, in stories, critical essays, scientific writing and in all other forms of composition.

Our programme is large, but no larger than the field of Enquiry warrants. On the side of oriental and particularly Dravidian studies, there is wanting, so far as the Madras University is concerned, a turly critical spirit. At least in Telugu by our treatment of the material available, we hope to show how this spirit should operate.

How to approximate written and spoken Telugu.

The first object of the "Society *for promoting the cultivation of current Telugu" is to bring about an approximation of the written and the spoken dialects. The source of the written language must, of course, have been originally the spoken form; but for obvious reasons they have gradually diverged further and further from each other so that, as Arden says, "thousands of natives who use the language as only the medium of conversation, cannot read a gramatically written book or understand it when read to them," and as Campbell remarks "even to the learned the use of commentaries is indispensible for the correct understanding of many of their best works." But in some communities like the English the relations between the two dialects are canstantly adjusted and they are found in close approximation to one another.

When we say that written English approximates to spoken English we are not asserting that they are exactly identical. There are differences between them not only of pronunciation but also of style, idiom, vocabulary and even grammatical forms, which vary with time, place and manner of expression and also with the habits and education of individual writers and speakers. But

* Vide page 32 of the last number of the Telugu Journal.

the differences are very slight: literary English especially of the higher kind, requires more careful pronunciation and tolerates more archaic forms and more pompous words than the colloquial speech. The language of poetry is, to some extent, of the same character. Prose, however, even the best, is never entirely remote in form from the best conversational style of the same period.

"Here indeed lies the heart of the whole matter. The literary language is kept living and flexible only by a close relation with the colloquial speech of the age. A purely literary tradition, however splendid, will not suffice for the style of a later period. A literary tradition alone, deprived of the living spirit is a lifeless thing. The breath of life comes into literary form from the living spoken language, as it comes into literature itself from touch with life. Thus, while great prose owes much to tradition, it owes still more to the racy speech of the age in which it is produced.

"The impression made by fine prose of any age, and not unfrequently also by verse, of the less artificial and elaborate kind, is that the author writes very much as he would *speak*, if he were conveying the same ideas by word of mouth. It is this quality of vitality, which springs from a mastery of the best spoken form of his age that compels our admiration in the prose of Dryden; but what we

should 'gladly use' is not his precise form (as Mathew Arnold says) which is no longer a living vehicle of thought and feeling, but a prose which should combine the elements of literary tradition on the one hand with those of contemporary colloquial speech on the other, in that just proportion, and with that subtle blending, which is the secret of great writers in all ages. No writer can express himself adequately in a language which is not his own; the thought and emotions of one age cannot be conveyed in a style which is outworn; and this has come about when the relation between the language of literature and that of every day life is severed."

Let our readers judge, in the light of Prof. Wyld's remarks on the character of literary English, the counter proposal of some of our opponents. If an approximation be necessary, they say, it may as well be brought about by inducing people to speak the literary language as by permitting people to write as they speak; besides, the ancient literary language would thereby be conserved and the spoken dialect purified and ennobled. They contend that all the English men and English women that speak good English do so because they have carefully studied the grammar of the language as well as literaturate and that colloquial English which is spoken at home is as vulgar and

as ungrammatical as colloquial Telugu. This contention is obviously due to utter ignorance. We shall in a future number attempt to explain what is meant in English by the terms *colloquial, vulgar, slangy, dialectal, archaic &c.*, and wind up this article by saying that the idea that those speakers of English who do not speak what is technically known as a *dialect* in the special sense of the term, are reproducing or attempting to reproduce, in their speech the language of books is fundamentally erroneous.' Call it by what name you like, *Polite English, Standard spoken English, good English, colloquial English* or simply *English*, it is a living dialect, and as grammatical as any other language and is the mother tongue of all the living English men and English women, of English boys and English girls of the upper class wherever they may live. It is not learnt from books but from living persons, by association. It is at any given moment nearly uniform but never fixed; is always tending to change. It has more prestege than other English dialects which are now disappearing before it.

Such is also the mother tongue of the upper classes among the Telugus. It is imperceptably assimilating to itself the dialects of other classes who are now in close contact with the upper

classes. Is it possible for people, as our opponents wish, to give it up and use in its place a dialect which no living being speaks?

——(o)——

Freedom to use the current language

"*Current words like current coin have a space value.*"

Admirers of classical Telugu evidently believe that in the twelfth century when Nannaya translated the Sanskrit Mahabharata into Telugu, the vernacular language had reached the acme of perfection and then formed a sort of crystallized linguistic machine with all its parts elaborated and finished; and that succeeding writers have been merely setting it in motion in order to produce their literary works. We know that such beliefs, however eminent the persons who hold them may be, are founded on erroneous notions regarding the nature and growth of language. A Pandit whose conception of the nature of language is derived from his acquaintance with Sanskrit, devotes his life to the study of old Telugu and attempts to reproduce the older forms in his writings; he therefore inculcates the belief that a literary language ought to be as uniform as Sanskrit for all time. That some of the graduates of the modern universities follow the doctrines of the Pandit indicates that the study of the science of language is not what it ought to be.

In a monster memorial presented about six years ago to the Government of Madras in the name of the whole Telugu population, praying that "classical" and not "modern" Telugu should be

the proper medium of instruction in all the Educational institutions, the leaders of the movement declared :—

"The Telugu of Nannaya of the 12th century is not different from that of Rao Bahadur Mr. Veeresalingam Pantulu of today. The language of the one is the same as that of the other. The same rules of grammar, rhetoric and prosody govern both. It is, therefore wrong to say that the literary language is archaic or antiquated as the few advocates of the *Modern School* represent it to be"

Mr. Veeresalingam who was elected president of the public meeting held at Madras in order to adopt the public memorial against Modern Telugu drafted by Mr. Jayanti Ramayya Pantulu, emphatically denounced modern Telugu as a vulgar dialect. We then crticised his views in our pamplet entitled *A Memorandum on modern Telugu* and discussed the question frequently with him. It is a most remarkable thing that Mr. Veeresalingam Pantulu, the beau-ideal of the classical school should have changed his views and publicly declared in his "Autobiography" that Telugu had changed and a new grammar ought to be compiled to suit the requriements of modern Telugu Prose and recorded his intention to write some work in modern Telugu and a grammar of modern Telugu. But alas ! he is no more! There are thousands of educated Telugus who now percieve the error of the classical school.

The guardians of classical Telugu fondly hoped that if current forms of words were studiously avoided in books, the old language would continue unpolluted. The educational authorities accepted their views and interdicted current Telugu. The syndicate of he Madras University announced five years ago, that it "is not at present in a position to recognise what is known as modern Telugu for University purposes." Who knows what the whirling of time may bring about?

We wonder how educated men who love freedom of speach, wilfully surrender the liberty of using their own speech and tamely submit to the tyranny of pedantocracy, while they complain of the vagaries of bureaucracy. Some at any rate value highly the birth-right of using one's mother tongue and we are among them and do not hesitate to defy the whole world—pedantocracies and bureaucracies, universities and academies included —and exercise our right. We vindicate it for the good of the whole community.

The opinion of the renowned Indian poet Sir Rabindra Nath Tagore regarding modern Bengali is equally applicable to Telugu and we make no apology for quoting a passage from his letter on "The vernaculars for the M. A. Degree" published last year in the modern Review. We hope the Editor will not object to it.

"Our literary languge is still in a fluid stage, it is continually trying to adapt itself to new accessions of thought and emotion and to the constant progress in our national life. Necessarily the changes in our life and ideas are more rapid than they are in the countries whose influences are contributing to build the modern epoch of our renaissance. And, therefore, our language, the principal instument for shaping and storing our ideals, should be allowed to remain much more plastic than it need be in the future when standards have been already formed which can afford a surer basis for our progress.

"But I have found that the direct influence which the Calcutta University wields over our language is not strengthening and vitalising but pedantic and narrow. It tries to perpetuate the anachronism of preserving the Pandit-made Begali swathed in grammar wrapings borrowed from a dead language. It is every day becoming a more formidable obsctale in the way of our boys' acquring that mastery of their mothertongue which is of life and literature. The artificial language of a learned mediocrity, inert and formal, ponderous and didactic, devoid of the least breath of creative vitality, is forced upon our boys at the most receptive period of their life. I know this, because I have to connive, myself, at a kind of intellectual

infanticide when my own students try to drown the natural spontaneity of their expression under some stagnant formalism. It is the old man of the sea keeping his fatal hold upon the youth of our country. And this makes me apprehensive lest the stamping of death's seal upon our living language should be performed on a magnified scale by our University as its final act of tyranny at the last hour of its direct authority.

"In the modern European Universities the medium of instruction being the vernacular, the students in receiving, recording and communicating their lessons perpetually come into intimate touch with it, making its acquaintance where it is not slavishly domineered over by one particular sect of academicians. The personalities of various authors, the individualities of their styles, the relation of the living power of their language are constantly and closely brought to their minds and therefore all that they need for their final degrees is a knowledge of the history and morphology of their mother-tongues. But our students have not the same opportunity, except in their private studies and according to their private tastes. And therefore, their minds are more liable to come under the influence of some inflexible standard of language manufactured by pedagogues and not given birth to by the genius of artists. I assert

once again that those who, from their position of authority have the power and the wish to help our language in the unfolding of its possibilities, must know that in its present stage, freedom of movement is of more vital necessity than fixedness of forms."

Who can Fix a living Language?

Man's brain is not stereotype nor his tongue a phonograph.

M. R. Ry., V. Subba Rao Garu, Telugu Pandit in the Presidency College, Madras, says in "A Review of the Modern Telugu Prose" that Telugu was "refined" and "fixed" more than nine hundred years ago while English is still undergoing changes and that it is absurd to recognise changes in Telugu on the ground that other languages which have not been 'refined' and 'fixed' have changed. *In the Pandit's view, Telugu is superior to English and even if the English are not solicitous to keep their old language pure, the Telugus ought not to allow their ancient speech to be "corrupted" in any way. This statement was confirmed by the leaders of the Telugu Academy and supported by ten thousand Telugus who signed a memorial requesting the Government to "discountenance the propoganda of the advocates of revolutionary changes in literary Telugu."

It may edify the orthodox Telugu Pandit and his disciples to know that there were, not only in

---

*ఇంగ్లీషులో భాషాసంస్కార మింకను జరుగుచున్నదని స్కీటు లోనగువారు వ్రాసియున్నారు. ఇంగ్లీషువారికి జక్కనిభాషయని యొకటి యేర్పడి 411 సంవత్సరము లయినవి. మన భారతము పుట్టియే 900 సంవత్సరములయినవి. అప్పటికే మన భాష సంస్కారమును పొంది శుద్ధమైనది. సంస్కారశుద్ధములుగాని భాషలు మారుపాటు చెందుచున్నవని శుద్ధమైన మన భాషను మార్చుకోవలయునా?

England but in France and Germany, a good many men of letters, as anxious as our Pandits are to fix their language and save it from destruction. Says Prof. Lounsbury:—*"There was one aim in particular held before the eyes of the men of the past. This was to render the language what they called fixed. If that were once accomplished, the speech would undergo no further change, save on an extremely limited scale and in certain well defined directions. The tide of corruptions, real or fancied, would thus be permanently stayed. A belief of this sort has been widely cherished in every age and in every country possessed of a literature. That men of letters should indulge in it is not particularly surprising. However much they may deal with language as an instrument of expression, they have in general little konwledge of its history or of the diverse influences that are always operating upon it and modifying its character. But it shows how thoroughly this idea had permeated the minds of all that we find it proclaimed by a scholar of the intellectual stature of Bentley. 'It would be no difficult contrivance,' he wrote, 'if the public had any regard to it, to make the English tongue immutable, unless hereafter some foreign nation overrun and invade us."

*This passage and some others are taken from his *Standard of Usage.*

"Even later, Dr. Johnson in the plan of his dictionary, issued in 1747, declared that one end of his undertaking was "to fix the English language." But a man could not compile a vocabulary of the tongue without learning something of the nature of speech. By the time he finished his work he had been cured of this particular error." Whilst all human affairs are changing, it is, as he says, absurd to imagine that the language which repeats all human thoughts and feelings can remain unaltered." *We hope that Telugu Lexicographers are not more incorrigible.

"It seemed impossible for most men of the past—the impossibility continues for some men of the present (as it does for the orthodox Telugu Pandits: Ed:)—to comprehend the elementary principle that in order to have a language become fixed' it is first necessary that those who speak it should become dead—dead at least intellectually, if not physically. Then, indeed it can undergo no change for there is no one to change it."

If views such as these could be put forth by scholars like Bentley and Johnson, who presumably studied language as a science, nothing more rational was to be expected from men of letters who were familiar with it merely as an instrument of Expression. The desirability of fixing the speech

Leslie Stephen page 38.

was not only widely held but earnestly proclaimed. It was not merely held and proclaimed, too, by some of the best and wisest who wrote in the English tongue, but by those of similar character who wrote in the various cultivated tongues of continental Europe.' 'Men know nothing of the historical development of the words and grammatical forms they were in the habit of using. For the anxiety entertained about the speech in previous centuries there is, therefore, explanation, even if it does not amount to justification.'

"The experience of the past furnishes a most significant corrective to those who look upon the indifference, manifested by the public to their warnings and to the awful examples they furnish as infalliable proof of the increasing degeneracy of the speech. It would save them hours of unnecessary misery were they to make themselves acquainted with the views of prominent men of former times, who felt as they did and talked as foolisly."

Swift is the most eminent representative of the professional purists. In the *Tatler* (No. 230) of 1710 he complained of "continual corruptions of the English tongue." He inveighs against such clippings as *can't*, *mobb*, and novelties as *sham*, *banter*, *bully;* but he confessed afterwards that his attempts had failed. I have done my utmost for some years past, to stop the progress of *mobb* and *banter*, but

have been plainly borne down by numbers and betrayed by those who promised to assist me.

His project of forming an academy to correct and fix the English Language likewise proved futile. It was attacked by Warburton and Johnson. The lexicographer, convinced of the vanity of such expectations, described Swift's project as having been written without much knowledge of the general nature of Language and without any very accurate enquiry into the history of other tongues.

"With the little then known of the nature of language, it is perhaps no wonder that even the greatest of the men of the past should fail to detect the fallacy which pervades the idea of regulating speech by an academy and that consequently belief in the effectiveness of such an agency should be wide-spread. The French Academy even under the aegis of an absolute government, failed to fix the French language, which altered much during the century after its establishment. That learned body had to pass many arretes approving the changes that time has introduced into the language of the nation. *Belief about the beneficent influence of an academy is now dying; and with the increasing knowledge of the nature of language, such projects are less likely to meet with public favour.

* Will the Telugu Academy follow in her foot steps?

The most efficient means of preventing a language from changing are not the laws of the government, not the decrees of an Academy, not the regulations of the Universities, not the dictionaries or Grammars either, but *careful education of all the members of the speech community*, to teach them learn to speak and write "correctly." Literature certainly exerts its conservative influence on the national language, provided that the works of great writers are in fashion and are always read and studied by a large number of men and women and the words and expressions in books are concurrently used in colloquial speech to keep them alive and vigorous. In a country where education is compulsory and the teachers are careful regarding the pronunciation and the usage of words. Where books are written in the current language and the children cultivate a taste for reading, linguistic change will, of course, be reduced to a minimum. But in view of the fact that at present more than 92 *per cent* of the Telugus cannot even sign their name who will be so fatuous as to hope that Telugu will be fixed at the bidding of the Telugu Academy or the University or the Text Book Committee?

Who is so credulous as to believe that Telugu was fixed nine hundred years ago and has not changed since? How are we to account for the word-for-word paraphrase of the classical poems published

every year to help Telugu students through the public Examinations and for the inability of a Telugu graduate to understand "literary" Telugu? If Telugu has been "fixed for so long a period as nine centuries, why do Telugu Pandits avoid that 'fixed language' when they discuss literary and linguistic questions in public? This conclusively proves that Telugu has changed; but, thanks to a delusive ideal, the Pandit disowns his own language and attempts, not always successfully to reproduce the old language of the "classical" poems, in order that he may be counted among the elect and find admission into the classic Valhalla. This explains the Pandit's statement that literary Telugu has been fixed for nine centuries. Even though the leaders of the Telugu Academy and 'ten thousand Telugu Citizens' have vouched for its accuracy, it is none the less absurd and false; facts belie it; no one who knows what language is will ever believe it. The "classic ideal" has, however, led to a culpable neglect of the genuine vernacular and deprived the community of the means of acquiring knowledge and cultivating literary taste. "If" as Babu Syamacharana Ganguli says in his interesting pamphlet on Bengali, "the object were to confine knowledge to a caste, there could not be a cleverer contrivance than to make the written language diverge widely from the spoken. Such a contrivance would carry with it its own Nemesis." What this is most

graphically explained by Walter Releigh in his Easy on Style.

"Fixity in the midist of change, fluctuation at the heart of sameness, such is the estate of language. According as they endeavour to reduce letters to some large haven and abiding-place of Civility or prefer to throw in their lot with the centrifugal tendency and ride on the flying crest of change, are writers dubbed *Classic or Romantic.* The *Romantics* are individualist, anarchic ; the strains of their passionate incantation raise no cities to confront the wilderness in guarded symmetry, but rather bring the stars shooting from their spheres and draw wild things captive to a voice. To them Society and Law seem dull phantoms, by the light cast from a flaming soul. They dwell apart, and torture their lives in the effort to attain to self-Expression. All means and modes offered them by language they seize on greedily, and shape them to this one end; they ransack the vocabulary of new sciences, and appropriate or invent strange jargons. They furnish up old words or weld together new indifferently, that they may possess the machinary of their speech and not be possessed by it. They are at odds with the idiom of their country in that it serves the common need, and hunt it though all its metamorphoses to subject it to their private will. Heretics by profession, they are every where

opposed to the party of the classics, who move by slower ways to ends less personal, but in no wise easier of attainment. The magnanimity of the classic ideal has had scant justice done to it by modern criticism. To make literature the crowning symbol of a world-wide Civilization; to roof in the ages and unite the elect of all time in the courtesy of one shining assembly, paying duty to one unquestioned code, to undo the work of Babel and knit together in a single community the scattered efforts of mankind towards order and reason—this was surely an aim worthy of labour and sacrifice. Both have been freely given and the end is yet to seek. The self-assertion of the recusants has found eulogists in plenty, but who has celebrated the self-denial that was thrown away on this other task, which is farther from fulfillment now than it was when the scholars of the Renaissance gave up their patriotism and the tongue of their childhood in the name of fellow critizenship with the ancients and the œcumenical authority of letters? Scholars, grammarians, wits and poets were content to bury the lustre of their wisdom and the hand-won fruits of their toil in the winding-sheet of a dead language, that they may be numbered with the family of Cicero, and added to the pious train of Virgil. It was a noble illusion, doomed to failure, the versatile genius of language cried out against the mono-

tony of their Utopia, and the crowds who were to people the unbuilded city of their dreams went straying after the feathered chiefs of the rebels, who, when the fulness of time was come, themselves received apotheosis and the honours of a new motley pantheon. The tomb of that great vision bears for epitaph the ironical inscription which defines a *Classic* poet as "a dead *Romantic*."

In truth the Romantics are right, and the serenity of the classic ideal is the serenity of paralysis and death. A universal agreement in the use of words facilitates communication but, so inextricably is expression entangled with feeling, it leaves nothing to communicate. Inanity dogs the footsteps of the classic tradition, which is every where lackeyed, through a long decline, by the pallor of reflected glories. Even the irresistable novelty of personal experience is dulled by being cast in the old matrix, and the man who professes to find the whole of himself in the Bible or in Shakespeare (or in the Mahabharata) had as good not be. He is a replica and a shadow, a foolish libel on his Creator, who from the beginning, was never guilty of tautology. *This is the error of the classical creed, to imagine that in a fleeting world, where the quickest eye can never see the same thing twice, and a deed once done can never be repeated language alone should be capable of fixity and finality.* Nature avenges herself on those who would thus make her

prisioner, their truths degenerate to truisms and feeling dies in the ice-palaces that they build to house it. In their search for permanence they become unreal, abstract, didactic, lovers of generalisation, cherishers of the dry bones of life; their art is transformed into a science, their expression into an academic terminology. Immutability is their ideal and they find it in the arms of death. Words must change to live, and a word once fixed becomes useless for the purposes of art. Whosoever would make acquaintance with the goal towards which the classic practice tends should seek it in the vocabulary of the sciences. There words are fixed and dead, a botanical collection of colourless scentless dried weeds, a *hortus siccus* of proper names each individual symbol poorly tethered to some single object or idea. No wind blows through that garden, and no sun shines on it, to discompose the meloncholy workers at their task of tying Latin (or Sanskrit) lables on to withered sticks.

Popular Literature

(i)

The most conspicuous feature of modern civilized life is the use of books. Persons of all classes, high and low, know how to read and love to read and have plenty of books that make them love to read. Reading and writing the mother tongue are not now 'Mysterious' arts of a caste or craft; or the highest accomplishments monopolised by scholars: they are in the present state of society as indispensible as speech itself. Every day there come out of the press new series of People's Books, written in the common language of the people. All the treasures of the world literatures, the whole knowledge accumulated by men of all countries in all ages are now within the reach of the peasant in his cottage; they are his, if he desires to have them. The news paper is, like bread, a necessary of life; and the post-man has letters for every one.

Such is social life in England, France, Germany and America. How different from life in our country—in our beloved Telugu Country! we, Telugus are no doubt an 'educated' people, though illiterate, i. e. though nine out of ten of us cannot sign their name. Thank God, we can communicate our thoughts to those about us and the roads and canals and railways

make travelling easy and our Pandits interpret to us in the common language what is written in books in the learned jargon. Our leaders denounce it unpatrotical and heretical to wish for popular education except through the medium of the hoary dialect of the classical Telugu literature. They point with no ordinary pride and veneration to the Telugu translation of the sanskrit *M A H A B H A R A T A*, the most pefect achievement of the genius of the Telugu race before the Norman conquest and to the few (call them 'many', if you please) subsequent reproductions of the sacred dialect of the first version of the Holy Book, the fifth Veda, promulgated by Vyâsa out of compassion for the lower classes and women, who are forbidden to listen to the four vedas the exclusive property of the elect. But the world is moving too fast for our universities and acadamies. The Telugu people, like their brethren, are soon to qualify themselves to *rule their Home*. They have to make up for lost time. They have to learn at least to read the names on the voting papers; though the rules of voting written in the sacred dialect may be orally explained in the living profane tongue.

How long will the Telugu people be kept from what is due to them? Civilized man has to know much before he can be trusted to use his franchise without harm to himself and others. Useful know-

ledge of all kinds is diluted and dispensed in small doses not only in school books but in what is called popular literature, including fiction, so that even the man in the street in civilized communities thinks he knows which is which and can make something of what is said to him or written for him.

The learned Pandits of the colleges and the academies, we know, indulge themselves in platitudes relating to the terms literature, fine arts, poetry, prose, &c., and confound themselves and others. So long as they do not recognise that the literature of any people at any given time is the expression of the thought of that people at that time in the language current among the people, we have no common ground for any discussion with them on the merits of what they call "Telugu" and "Telugu Literature" and "Telugu popular Literature."

We should in the first place like to know which of the Telugu books, mentioned in their accounts of Telugu Literature, give us an insight into Telugu Character and Telugu ideals of life in the way that English books do? and which among the host of books that have been prescribed for study in the High Schools and Colleges during the last one hundred years deserve to be called "Popular" like the English Child's Robinson Crusoe, Gulliver's

Travels, Tom Brown's School days, the Bible and the Pilgrim's Progress?

What are the Telugu classics which the Telugus find it delightful and profitable to read for themselves? Tell us not that the Telugu *Bharata* is recited at the temples and the markets. We know it is recited by one Pandit and interpreted by another in the living tongue of to-day. That is a different thing. Such is not popular Literature. Do you not see vast crowds gathering round the man who recites the Ballad of Bobbili? He is an illiterate man, and his audience is illiterate too; there may be a pandit standing apart but 'enjoying' the vulgur performance. That is real popular Literature. Valmiki's Sanskrit Ramayana was so recited by illiterate bards when sanskrit was living language.

"The first Englishmen of letters of whom we have record—Smiths of Song, as they are called in *The Yuglingla Saga*—were the gleemen or ministrels who played on the harp and chanted heroic songs while the ale-mug or mead-cup was passed round, and who received much reward in their calling. The teller of the tale in Widsith is a typical ministrel of this kind, concerned with the exercise of his art. The scop (the court ministrel) composed his verses and "published" them himself. The music of

skirling bag pipes and of the regimental bands of later times are in the direct line of succession from the chanting of tribol lays by bands as warriors rushed to the fight; the 'chanties' of modern sailors stand in the place of the songs of sea-rowers as they revelled in the wars of the elements, or rested inactive on the lonely seas."* Such was Beowolf romance, history and Epic of the pre-christian age.

The earliest popular poem of the Christian English people is attributed to an illiterate neat herd Caedmon. King Alfred composed several books in the dialect current in his kingdom. He also promulgated his laws in the common language "so that his people might be able to read the word of God in their own language." Alfred's English version of the gospel represents the popular literature of the tenth century, besides a number of ballads and other poems. In the early transition English there are the Ormulum, Laymon's Brut, the Owl and Nightingale, and the Ancren Riwle, the last intended for women. Then the Arthurian legends were reduced to writing for the "amusement of the people." Wycliffe in bold defiance of the Church, "laboured hard to put the word of God into the common language of the people" and about 1382 A. D. "he was able to send forth the whole Bible in the English tongue as generally spoken."

*Cambridge History of English Literature.

The Bible was no longer merely the property of the priests and a few scholarly men of the time. It was now to be had in the mother tongue of the people; and the dream of the many—*to enable every plough boy to read the* Bible—was in a fair way of being realised."

It is true that at this period the masses in England were not all literate and we are not asserting that every man and woman in England read Wycliffe's Bible. Before the invention of printing, books were very few and the price was very high. A copy of the Bible costed more than Rs. 500 at that time. The Bible, like all other popular books, was read to the people and "often parties were gathered together to hear some one read it." Chaucer's Tales were likewise read to the ladies and gentlemen assembled in the hall as well as to the people gathered in the public houses. In fact Chaucer intended, as every other popular poet of the time, that his poem should be *recited*. We now say that a book is "published" when it comes out of the press, and is read by the people. But in Chaucer's time 'publication' was due to 'recitation' rather than perusal. "This is expected in a period when men were illiterate without being ignorant".

Refering to Chaucer's language— " the well of English undefiled " Prof. Lounsbery says in his

Studies in Chaucer. "It ought not, indeed, to be necessary to say that Chaucer wrote in ***the speech of his time and wrote in that only.*** The idea of constructing or re-constructing a language no more entered his mind than it has that of any of his successors. Men of genius are little apt to take this course in any age. But in days when the readers in any tongue were few, when the knowledge of foreign tongues was limited to far fewer and when dictionaries did not exist, the introduction of a large number of unfamiliar terms would have been the most effectual means a writer could have devised to keep himself from being read at all. There need be no doubt entertained that Chaucer was well aware of this fact as we. He could not have introduced many foreign words into the tongue if he would, and he would not have introduced them if he could. His main object in writing like that of every author, was to be read. He could only hope by writing in a language which every one was capable of comprehending. That course he certainly followed. He became the popular author of his time. To that fact is due the influence he has exerted upon the speech. He wrote in the East Midland dialect with which he was well acquainted — his mother tongue and that dialect became language of English literature. The wide circulation of his poems preserved many words which otherwise

would have died out. His influence, however is not different in kind from that exercised by every author of commanding genius. It is only because he was prior in time that it was greater in degree." (Vol II).

When Caxton introduced the art of printing into England, he deliberately followed the diction and style of Chaucer, then in fashion among literary men. The idiom was perfectly English though the style was French. The old English terms which some of his friends urged him to use were "so rude and broad that he could not himself understand them."

In less than two hundred years, however, Chaucer's English became obsolete and was unintelligible even to scholars.

Milton's friend Waller says in a spirit of resignation:—

" Chaucer his sense can only boast,
The glory of his members lost;
Years have defaced his matchless strain,
And yet he did not live in vain."

While Sir Aston Cockayne, like the leaders of Telugu Academy, denounces those who call the old language obsolete and uninteligible and rates

them for being ignorant of their "mother tongue!" he says.

Our good old Chaucer some despise and why?
Because they say he writeth barbarously.
Blame him not (ignorants) but yourselves that do
Not at these years your native language know'

Even Spencer bungled most ridiculously, owing to his ignorance of that old dialect, when he attempted to season his diction with Chaucerisms so much so that Ben Jonson remarks. "In affecting the ancients he wrote no language." He borrowed not only words but also grammar from Chaucer, wantonly and promiscuously; so that he became a difficult author, "not so much because his words had only an obsolete existence as because they had never had any existence at all; they were largely spurious and were foredoomed to failure ...... They made his writings difficult to read and therefore, comparatively little read." This is a digression, but our object in refering to Spencer's famous poem which was admired by Queen Elizabeth and her courtier and has always been regarded by English poets with veneration is to show why it was never a popular poem with all its poetic merits.

The language of Wycliffe like that of Chaucer soon became obsolete. Though the people did not

mind it if they could not understand the Canterbury Tales, when read out to them, they felt it as a grievance that the 'word of God.' should not be as intelligible to them as it was to their forefathers. Tyndale (1526) undertook to retranslate the Bible; but the authorities of the Church would not permit him to do so. There was then a law which said that those who read the scriptures in their native tongue should forfeit land, cattle, life, goods—they and their heirs for ever." Tyndale had, therefore, to go to Germany and finished his work there, though frequently disturbed. Copies of his Bible were smuggled into England. The Bishp of London bought all the copies he could get and burned them. Tyndale himself was at last arrested and strangled to death and his dead body was burnt and reduced to ashes. His offence was communicating the word of God in the English tongue. It seems strange to us now that men should during those days have lost their lives in their attempts to popularise the Bible among the common people and this too in England.

Tyndale's Bible soon became the one great book which England read. It was read in all sorts of places, under all kinds of circumstances and by all sorts of people. It rapidly found its way to the universities. It was read by the merchant, the

workers and the plough boys. At the seats of learning, in the churches and in the homes of the people, the music of the book fell upon listening ears and produced marvellous effect.''

Mr. George Philip Krapp seeks to account for the success of Tyndale's translation in his Rise of English Literary Prose.

"Tyndale uses language mainly as a thinker, intent on making his meaning clear and thus cultivates compactness rather than variety or amplitude of expression. If he is eloquent at all, it is by virtue of the deep feeling which lends warmth and color to what otherwise might seem naked simplicity. Tyndale's sentences are usually short, but well constructed and only slightly more formal than the sentences of colloqiual discourse. His vocabulary is plain, but without affectation of rudeness or quaintness. The perfect sense of idiom which distinguishes his translation of the Bible, appears in his other English writings. Although nearly four hundred years have passed since his treatises were written, a reader to-day is seldom brought to a pause by an unfamiliar word or locution, certainly less often than in reading Spenser or Shakespeare or almost any of the greater Elizabathans. The reason for this is partly that Tyndale's writings have been potent factors in the development of the modern

feeling for English idiom, but partly also and mainly, the explanation is to be found in the fact that *Tyndale identified himself, and in consequence, his expression, so completely, with the central body of English people*, neither scholars nor ploughmen, but honest men of good sense, strong in their feeling for personal sincerity and relatively untouched by the changes of literary opinion and fashion, who have been since his day, the determining elements in English life. His first and only concern in writing was to transmit his message in terms capable of conveying his meaning as clearly and deeply as he felt it himself. Literary divices which served no useful purpose to this end he ignored. Oratory he scorned. He put his faith in his own sincerity of purpose and asked of language nothing more than that it should enable him to communicate simply, clearly and sympathetically with his fellow Englishmen.'' (p. 107).

All the subsequent translations of the Bible including the Authorised version are more or less based on Tyndale's work. Sofmuch influence did his book exercise on the English language, that for more than three hundred years the English people found no difficulty in understanding their English Bible. In 1870, however, a representative committee of sixty five British and thirty four American Scholars undertook the final version of the Bible

It is said in justification of it: "Some have wondered why it was that any revised version was undertaken. The old book, they say, has served well for many generations; why could it not be left to go on its way? We can quite understand this way of putting it. But if we think *of the many and great changes which have gone on in our English language during the last two hundred and fifty years* we shall see that it was desirable to change many forms of expression in our version of the scripture; forms which do not in some cases convey correct meanings to readers."

Popular Literature.

(ii)

The language and style of the English Bible in all its versions are like those of any other popular book, well adapted to the capacity of the common people and calculated to communicate the Gospel even to the illiterate. As the English language has been, like every other living language, changing, it became necessary to 'modernise the language of the Bible on several occasions lest it should fail of the purpose for which it was produced.

Literary tradition in England has always enjoined the use of the current language and insisted upon it in works intended for the diffusion of knowledge among the people. All the "popular" books have, therefore, been written in the common language current at the time among the people. A learned pedant like Evelyn who brags—"Let it be remembered that I did not altogether compile this work for the sake of ordinary rustics, mere foresters and woodmen, but for the benefit and diversion of gentlemen and persons of quality"—may perhaps win the applause of the scholars of his own age; but he will be certainly forgotten by those of the next.

We shall attempt to describe briefly the characteristic features of the style and language of some of the most popular English books in order to

illustrate what we have just stated regarding the literary tradition and to establish our contention that the Telugu literature recognised by the Telugu Pandits and the University of Madras does not include even a single book which can be termed 'Popular' in the sense in which that word is used in English.

While 'Literary' English is a living dialect almost identical with ordinary polite speech, 'literary Telugu' is entirely artificial, heard no where, not even among the learned Pandits and only used in books being intelligible only to those that have learnt it, like Sanskrit, for instance, from teachers. An ordinary member of the polite society in England not only writes but also speaks the standard English dialect, which is acquired not through books taught at school but through communication with the other members of the society in daily life. Any Englishman or woman that has something to say to others says it without effort and without self-consciousness, in the natural way; and what is said is readily understood by the other members of the society: it makes no difference at all if what is spoken is written or printed; it is the same language. Comments and explanations may become necessary and sometimes do, not for the interpretation of the language but for the elucidation of unfamiliar ideas and thoughts.

SpokenTelugu, on the other hand, is so unrelated to written Telugu that the Telugu speeches of the leaders of the Telugu Academy which are quite as intelligible to the whole Telugu audience as are the English speeches to the English people, certainly require the aid of the Pandit or the lexicon when recast into what is called literary Telugu for publication in the journal of the Telugu Academy for it is considered beneath the dignity not only of the Journal but of the orator also that the printed speech should be in the same "vulgar form" in which it issued out of the mouth of the speaker. It is well known that every Telugu book printed during the last fifty years is deliberately composed in an artificial dialect under the influence of a false notion that the language of books should be as remote as possible from the current spoken language of the writers themselves.

Let us now proceed to enquire into the features of the English language in which 'popular books' are written. We shall discuss only a few of the most popular among them. To begin with Malory's *Morte'd Arthur*. We have to note that Malory was a knight and not a 'scholar.' "The prose of Malory is admirable. It is spoilt by no tricks of affectation. It aims merely at doing its duty as a rendering of its master's thought. What particularly distinguishes it is its thoroughly idiomatic character. Malory

displays a fine instinct in the use of his mother tongue. It is wonderful to see how this subtle sense led him to the choice of phrases *that were to remain always part of the vernacular, his choice, no doubt, improving their chance of remaining so, for there was no more popular book in the sixteenth century than the Morte'd Arthur.*" This, indeed, illustrates the conservative influence of literature; but that this influence is exercised only when the book in question is 'popular' is lost sight of, when the use of obsolete words is justified by some Telugu graduates merely on the ground that they are found in some old books.

Let us look for a popular writer of a later age. There is Bunyan, the famous *tinker* who is immortalized by his books. Macaulay says of his Pilgrim's Progress: "There is no book in our literature on which we would so readily stake the fame of the unpolluted English language...The vocabulary is the vocabulary of the common people. There is not an expression, if we except a few technical terms of theology, which would puzzle the rudest peasant" "Read not Addison, nor Johnson," says Dawson, "read Bunyan who employed direct and true English.........The man who would speak good English should take for his company the authorised version of the Bible and Bunyan's Pilgrims Progress.

Bunyan's is chapel English, man's English, woman's English, the English spoken anywhere by the native sons and daughters of the soil." Says Venables:— "He (Bunyan) wrote because he had something to say which was worth saying, a message to deliver on which the highest interests of others were at stake which demanded nothing more than a straight forward earnestness and plainness of speech, such as, *coming from the heart might best reach the hearts of others. He wrote as he spoke, because a necessity was laid upon him which he dared not evade.* Southey describes Bunyan's language, "as a stream of current English, the vernacular speech of his age."

Defoe's *Robinson Crusoe* requires no introduction. It is pre-eminently the most popular book; it is still read by every child. The author, the son of a butcher, never attended any secondary school or college. He was a self-educated man. He could write his mother tongue as easily as he spoke it and wrote more than 254 books besides countless pamphlets. He was a politician, most active, most astute. The first part of *Robinson Crusoe* was published on April 25, 1719 and four editions of it were sold in five months. It is said that every old woman used to buy a copy of the book and leave it as a legacy to her family along with the *Pilgrim's Progress*. "One of the most remarkable

features of Defoe's style" says Minto, "is the *use of homely language.* It is *one of the secrets of the continued popularity* of Robinson Crusoe. His humour consists in the application of very homely language to affairs usually treated with stiff-dignity." Tuckerman calls Defoe, "a man of the people, a writer of plain, vigorous, unembellished English. He continually uses the *homely idioms of the street.*"

Dean Swift, the author of Gulliver's Travels is not a tinker like Bunyan, nor a butcher's son like Defoe. He is far above such writers in the social scale. He yet uses like them, plain, homely, every day English. He is said to have laid down and followed the principle, that "the divine should have nothing to say to the wisest of men that the most uneducated could not understand." He hated all foreign words and reviled those that 'corrupted' the language by introducing them. " He says what he means in the homeliest native English that can be conceived." It is noteworthy that Dr. Johnson should speak as he did of Swift's language and style: "He (Swift) always understands himself and his readers always understand him. The peruser of Swift wants little previous knowlegle and it is sufficient that he is acquainted with common words and common things...The great merit of the *Tale of the Tub* seems to consist in the author's familiarity

with all sorts of common and idiomatic expressions. The practical test which he is said to have applied to ascertain the intelligibility of an expression was to consult the servant and be guided by her judgment whether to receive or reject it.

These are not the only popular books in English though for obvious reasons we have confined our attention to them. Popular literature is now unlimited. The spread of the standard language and the disappearance of several dialects and the extension of education and the cultivation of English by the foreign nations, not to mention the influence of democratic ideas are all powerfully operating on the literature of the people. The exclusive spirit of the privileged order is disappearing and the middle and the lower orders are rapidly attaining to a higher standard. Literature in England must necessarily be popular. It is to be noted that even before the old order began to give place to the new a good many of the Englishmen of Letters arose from the lower ranks of Society. Bunyan was a tinker; Fox was a cobbler; John Stow was a tailor; Burns was a ploughboy; Thomas Lodge was the son of a grocer; Hugh Miller was a stone mason; Defoe was the son of a butcher; Isaac Barrow, Walton and Southey were sons of linen drapers; Tillotson was the son of a clothier; William Cobbett was the son of a farmer. Nor are all the men of Letters, Pandits

like Milton or Sir Thomas More. In using the mother tongue as a medium of expression, the classical scholar was often beaten by men of little Latin and less Greek. Latinized English was never accepted as a model though a few eccentric scholars affected it. The reading public refused to learn Latin in order to understand English. Deliberate archaisation once took the fancy of some writers but it was soon condemned. These temporary aberrations excepted, the birth right of every man and every woman in a civilized community to communicate with their fellows in the language familiar to all is fully recognised; nay, it is imposed as a duty to do so; the employment of unfamiliar words, be they obsolete or archaic English or Classical or foreign being regarded unworthy of a well-bred person.

Popular Literature.

(iii)

In the first and the second sections of this article we attempted to indicate our notions of 'popular literature' with reference to some of the most important 'popular' books regarded as classics 'in English Literature.' The authors of most of those works were not distinguished either by their birth or by their learning. Bunyan 'mingled with those imaginative scenes of his own the familiar scripture imagery and the still more familiar incidents of English village life and told his story of the 'Pilgrim's Progress' in his own familiar language, though the contemporary men of letters despised the author and his work'. 'It surely could be but a little time before the precision of his imagination and the force and charm of his simple and idiomatic English would be felt and then imitated;' Bunyan the tinker is immortalized by his book. The aim of every writer is to reach the heart of his reader and his words never draw to themselves the attention which is to be directed to the ideas underlying them: the medium of communication is perfectly transparent. The novel, which has developed out of Bunyan's *Pilgrim's Progress* and Defoe's *Robinson Crusoe*, according to Clar Reeve, "gives a familiar relation of such things as pass every day

before our eyes, such as may happen to our friend or to ourselves; and the perfection of it is to represent every scene in so easy and natural a manner and to make them appear so probable as to deceive us into a persuasion (at least while we are reading) that all is real, until we are affected by the joys or distresses of the persons in the story as if they were our own."

The language of the English Bible has been from time to time revised and 'modernized' so that every one may understand it without the help of notes and keys.

Even the men of learning are anxious 'to bring philosophy out of closets and libraries, schools and colleges, to dwell in clubs and assemblies, at tea tables and coffee-houses.' And men of science, most of whom were poor and descended from the common people, communicated their discoveries in their own familiar language. To 'vulgarize' science and to coax the working man and the man in the street to love it is now recognized as part of the National Education Scheme.

In a democracy every institution tends to become 'popular' as a matter of course: the exclusive spirit of castes and classes is suppressed. Popular government and popular education go together

and popular education is based on 'popular' literature, 'popular' philosophy and 'popular' science, the 'popular' tongue being the common medium of communication and instruction.

As in England, so in France and America the language of books is approximated to the language current among the educated people.

But in India the birthright of the people to acquire knowledge through their own familiar language is not fully recognized: consequently the vernaculars have not been well cultivated and the people have long been illiterate. The exclusive spirit of the Brahmans is responsible for this. Their monopoly of learning was maintained for a long time by the reverence which the learned men inspired for the language of the gods (as sanskrit is called) in which divine knowledge is embodied. The large-hearted Gautama Buddha revealed all his knowledge to the masses in their own tongue; and his disciples, unlike the Brahman priests, recorded in the popular language all the learning they acquired. The highest truths taught by the Lord were spread throughout the country by the Buddhist Emperor, Asoka by means of his proclamations composed in the most familiar language and indelibly inscribed on rocks and pillars situated in the most frequented places. Thanks to the liberal

views of the Buddhists and the Jains the vernaculars were elevated to the rank of literary languages. But the fall of these popular religions was followed by the neglect of the vernaculars. The Brahman Gunadhya composed the *Brihatkatha* in the *Paisachi* dialect, the tongue of the degraded classes, in the first or second century A. D. but his work was treated with contempt by his fellow sanskrit scholars.

The scriptures of the Brahmans have always been a sealed book to the masses. Every attempt to translate a religious book into the vernacular of the people was regarded as heresy and condemned by the orthodox. Long before the British influence was felt in our country, even prior to the Mahammedan conquest of the Dakkan, there flourished under the rule of the Yadava Kings of Devagiri a holy man, named Dhyandev who is looked upon as the first saint and prophet of Maharashtra; he wrote his famous commentary on the *Bhagavatgita* in the spoken language of the country. The late Mr. Justice Ranade gives a long list of celebrated writers who have made the Marathi literature and observes:—"A more brilliant galaxy of names it would be difficult to find in the literature of any other language of India. To seek to minimise the value of this treasure by saying that it is only a reflex of sanskrit poetry is to confess ignorance of

the most characteristic feature of this department of Marathi literature. Only six poets out of the list given busied themselves with drawing their inspiration from the ancient *puranic* or *itihasa* literature in sanskrit. The writings of the other poets were in one sense a continued protest against the old spirit. *Many of the poets and saints were ignorant of the Sanskrit language and did not care to conceal their utter disregard of the old ideals. They did not write for the Pandits but for the masses of the people; and there is more true poetry in many of their compositions than will be found in some of the more reputed and scholarly Brahman poets.* We need only refer to Namadeva, Tukarama, Ekanatha, Ramadasa, Mahipati, Mukundaraja, Mirabai, Janabai, Ramajoshi, Niloba, Prabhakara, Ranganathaswami and others. They were essentially modern poets, representative of modern spirit as it was developed in the three reformation centuries, commencing with the dawn of modern India and the rise of the Maratha power. The writers of the *Powdas* and of the *Lavanis* had certainly nothing of the sanskrit element in their compositions." In his history of the "Rise of the Maratha Power" the same writer informs us that among the religious teachers of Maharashtra there were not only Brahmans of liberal views but also men of other castes such as Maharathas, *Kunbis*, tailors, gardeners, potters,

goldsmiths, and even out-caste Mahars, besides some women, including slave-girls and repentant prostitutes.

"The struggle between the claims of the classical sanskrit and the vernaculars is thus an old conflict, the issues in which were decided in favour of the living languages long ago, and whatever scholars and antiquarians may urge to the contrary, there can only be one answer to the question—the answer which was given by the saints and prophets when they laid sanskrit aside as useless for their work, and spent all their energies in the cultivation and growth of their mother tongue. It may be said that the growth of the modern vernaculars is solely the result of the labours of these saints and that the provinces which showed most decided tendencies in the way of reform, also showed the most healthy development of their vernacular literature."*

Sir George Grierson says:—"*Desi Marathi* is simply the standard form of the languages *spoken* in its purity round Poona... *Marathi* has a copious literature of *great popularity*. The poets wrote in the *true* vernacular of the country and used a vocabulary mostly composed of honest *tadbhavas*...The earlest writers whose works have come down to us are Namdeva and Dhyanoba, who flourished at the

end of the thirteenth century and drew their inspiration from the early Vaishnava Reformers. The most celebrated of all was Tukaram, contemporary of Sivaji, who wrote in the first half of the seventeenth century. His *abangas* or loosely constructed hymns in honour of the god, Vithoba are *household words* in the Maratha country. The most fam ous successor of Tukaram was Moropant (A. D. 1720). As in the case of the other vernaculars of India, nearly all the earlier work is in verse, although there are some prose chronicles of varying information.

Marathi literature thus reflects the life of the Marathas and among their men of letters are found representatives of all castes and professions; and the marathi language used in books has always been approximated to the spoken language. The saints and prophets, as Mr. Ranade says, wrote for the people and not for the Pandits. They are popular writers and their writings are popular literature.

Hindi is the most popular vernacular language in India: and the Ramayana of Tulsi Das is, it is said, at the present day the one Bible of ninety millions of people. As Mr. Grouse says in the introduction to his translation of this famous book, "it is in every one's hands from the court to the

cottage and is read and heard and appreciated alike by every class of the Hindu Community, whether high or low, rich or poor, young or old;" and its influence has been exercissed not only on the unlettered multitude but over the long series of authors who followed him. Here is the best illustration of popular literature.

The Bengalis and their literature are now exercising considerable influence on the minds of the Telugus. The quickening of Bengali literature is largely due to the stimulous of the literature of the West. "This resnaissance" says a writer in the Calcutta Review (January 1914) "has awakened the Indian mind more fully to the poetical resources of its own language. In Bengal the merely imitative stage inevitable on a first acquaintance with English and all that became available through English, may be said to have passed and in the reaching of a new stage Rabindranath Tagore has been one of the great forces. Of high birth, young, precocious, possessing great attractiveness of person and manner and carrying lightly his many gifts of artistic power, he was the very hero that the romantic enthusiasm of the new movement demanded. One pictures him as gathering round himself, a circle of admirers, one might almost say devotees, such as a somewhat similar figure in literature, the beloved Robert Louis Stevenson attracted and held. The ad-

miration became something of a cult to the indignation of the conservative stylists wedded to the austere dignities of the old "pure language." With a boldness such as Dante showed when he made the language of the people the chosen vehicle of his greatly daring imagination, Rabindranath Tagore sang and wrote for Bengal *in words which even the illiterate understand.* If time-honoured restraints hampered his expression, he flung them aside, believing that *new life means new forms* and *the new wine must be put into new bottles.* He has been accused of using language so colloquial as to be no better than slang. "*Mr Tagore is a people's poet.*"

In Bengal we see before us the dawn of a new age of popular literature. We see before us the figure of the nonchalant hero delivering his message to the people in their own tongue. The pedants of Bengal redicule him; as the Pandits of Maharashtra rediculed Dhyan Dev and others who wrote their works for the people in the people's tongue. Tyndale was cruelly persecuted and eventually strangled to death for having attempted to translate the Bible into the English language for the benefit of the common people in England. Bunyan wrote his immortal books amidst the sneers of the English pedants. 'Rabi Babu,' as the people of Bengal call their poet, openly vindicated the use of the living speech explaining to the public, as Wordsworth did,

"why I endeavoured to bring my language near to the real language of men" and declaring that his purpose "was to imitate and, as far as possible, to adopt the very language of men." Fortunately Bengal's popular poet is not 'like the tailor Namdev of Maharashtra or the tinker Bunyan of England, an unlettered working man. He is a great sanskrit scholar and knows "classical Bengali" as well as any pedant. That such a man should have deliberately chosen the living tongue of the people as the most appropriate vehicle of his thoughts in defiance of tradition and custom, must be due to a very strong conviction.

There are several others, among Bengali scholars, who likewise insist on the need of popular literature. Babu Syamacharana Ganguli strongly advocated the use of the living dialect in his most remarkable article published in the Calcutta Review (October 1877). It is said that the great peot Madhusudan introduced no obsolete grammatical forms into his *nataks*.

In the light of the information we have gathered regarding what is called 'popular literature' in English, Marathi, Hindi and Bengali, we propose to enquire in the next section whether there is any such literature in Telugu.

